

ధర్మము

విచారణ

నేతి కథా మంజరి-౭

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాచీ

గురు గోరమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు తైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు ఆరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమహార్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020120035702

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or](#)
[Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	INSA	Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

విషయ సూచిక.

కథ.	పుట.
౧౬. నక్క, కోడి.	౧
౧౭. సింహపుత్రోలు కప్పకొన్న గాడిద.	౨
౧౮. పురమూషకము, వనమూషకము.	౩
౧౯. నక్క, సింహము.	౪
౨౦. పర్వతముద్రసవించుట.	౫
౨౧. గరుత్మంతుఁడు, కాకి.	౬
౨౨. కుక్క, తోడేలు.	౭
౨౩. నక్క, తోడేలు.	౮
౨౪. పాము, కాపువాఁడు.	౧౦
౨౫. ముసలివాఁడు, కొడుకులు.	౧౧
౨౬. ముసలికుక్క.	౧౨
౨౭. రోగమువచ్చిన గ్రద్ద.	౧౩
౨౮. ముసలిసింహము.	౧౪
౨౯. వేటకాఁడు, సింహము.	౧౫
౩౦. సింహము మనుష్యస్త్రిని కామించుట.	౧౬
౩౧. చీమ, ఈగ.	౧౭
౩౨. అడవిపంది, గాడిద.	౧౮
౩౩. తండ్రి, కొడుకులు.	౧౯
౩౪. బోయవాఁడు, వృక్షములు.	౨౦
౩౫. గొల్లపిల్లవాఁడు.	౨౧
౩౬. కోడి, పనికత్తెలు.	౨౨

౯౭. కోడి, గత్తు హారము.	...	...	౨౩
౯౮. నక్క, ద్రాక్షపండ్లు.	...	...	౨౪
౯౯. దాది, పిల్లవాడు.	...	...	౨౫
౧౦౦. డేగ, కోయిల.	...	...	౨౬
౧౦౧. వేటగాడు, తిత్తిరిపిట్ట.	...	...	౨౭
౧౦౨. మార్గస్థులు, ఎలుగుబంటి.	...	...	౨౮
౧౦౩. సొరచేప, అక్కలచేప.	...	...	౨౯
౧౦౪. ముసలినక్క, పడుచునక్క.	...	...	౩౦
౧౦౫. పశువులదొడ్డిలో దూరిన చుప్పి.	...	...	౩౧
౧౦౬. గ్రద్ద, గుడ్లగూబ.	...	...	౩౩
౧౦౭. జింక, ద్రాక్షతీగ.	...	...	౩౪
౧౦౮. ఆత్మస్తుతిపరాయణుడైన యాత్రికుడు.	...	...	౩౫
౧౦౯. గడ్డిమేటిలోని కుక్క.	...	...	౩౬
౧౧౦. బంగారము పాతిపెట్టిన లోభి.	...	...	,,
౧౧౧. మృగములు, పక్షులు, గబ్బిలము.	...	...	౩౭
౧౧౨. చెట్టుక్రింద శయనించిన బాటసారి.	...	...	౩౮
౧౧౩. ఇంద్రుడు, గొల్లవాడు.	...	...	౩౯
౧౧౪. నక్క, గాడిద.	...	...	౪౦
౧౧౫. గ్రద్ద, బాణము.	...	...	౪౧
౧౧౬. సోమరిగుఱ్ఱము, బరువెత్తుకొన్న గాడిద.	...	...	౪౨
౧౧౭. కుక్క, దొంగ.	...	...	,,
౧౧౮. నక్క, నాటకశాల.	...	...	౪౩
౧౧౯. గుఱ్ఱము, సింహము.	...	...	౪౪
౧౨౦. ముసలివాడు, మృత్యుదేవత.	...	...	౪౫
౧౨౧. గాడిద, గుఱ్ఱము.	...	...	౪౬
౧౨౨. గుడ్లగూబ.	...	...	౪౭
౧౨౩. కోతి, నక్క.	...	...	౪౮
౧౨౪. కోడి, కుక్క, నక్క.	—	...	౪౯
౧౨౫. కాకి, పావురములు.	...	...	౫౦
౧౨౬. గ్రద్ద, పిల్లి, పంది.	...	...	౫౧

౧౨౭ గాడిద, కుక్క, తోడేలు	...	...	౫౦
౧౨౮ తోడేలు, మేకపిల్ల	...	...	౫౩
౧౨౯. దొంగ, పిల్లవాడు	...	...	౫౪
౧౩౦. గొల్లపిల్లవాడు, కుక్క	...	...	౫౫
౧౩౧. కుక్క, మొసలి	...	...	౫౬
౧౩౨. తోడేలు, మేక	...	...	౫౭
౧౩౩. నైద్యుడు, అంధురాలు	...	...	౫౮
౧౩౪. తల్లి, పిల్లవాడు	...	...	౫౯
౧౩౫. సింహమును గాడిదముగలిసి వేటాడుట...	...	...	౬౦
౧౩౬. ఇద్దఱు బాటసారులు	...	...	౬౧
౧౩౭. విగ్రమును మోచుకొనిపోవుచున్న గాడిద	...	...	౬౨
౧౩౮. ఎలుకలసభ	...	...	౬౩
౧౩౯. కోడి, నక్క	...	...	౬౪
౧౪౦. వనదేవత, మర్కటము	...	...	౬౬
౧౪౧. గాడిద, కోడి, సింహము	...	...	౬౭
౧౪౨. తండ్రి, ఇద్దఱుకొమార్తెలు	...	...	౬౮
౧౪౩. గాడిద, దానినీడ	...	...	౬౯
౧౪౪. విగ్రహములవిక్రియించు పురుషుడు	...	...	౭౦
౧౪౫. కుంటివాడు, గుడ్డివాడు	...	...	౭౧
౧౪౬. రెండుమేకలు	...	...	౭౨
౧౪౭. పిల్లి, గబ్బిలము	...	...	౭౩
౧౪౮. బాలుడు, భాగ్యదేవత	...	...	౭౪
౧౪౯. తపస్వి, భల్లూకము	...	...	౭౫
౧౫౦. బీదవాడు, కొడుకు, గాడిద	...	...	౭౬
౧౫౧. తోడేలు, మేకపిల్ల	...	...	౭౭
౧౫౨. నాకాధికారి, యాత్రికుడు	...	...	౭౮
౧౫౩. మద్దిచెట్టు, ముండ్లపాదలు	...	...	౭౯
౧౫౪. గాడిద, తోడేలు	...	...	౮౦
౧౫౫. కోతి, దానిపిల్లలు	...	...	౮౧
౧౫౬. జంబుకము, మార్జాలము	...	...	౮౨

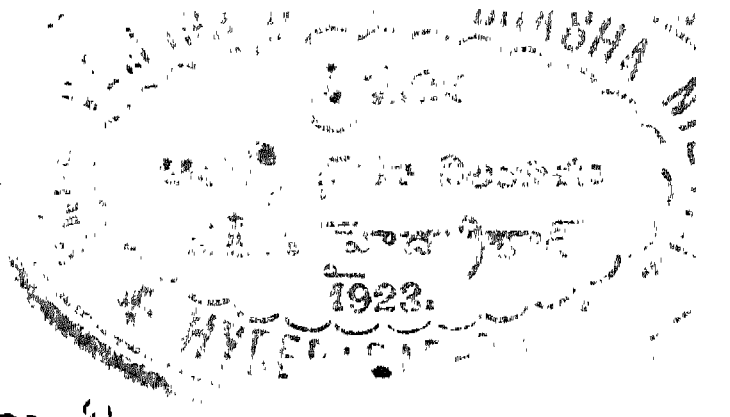
౧౫౭. మార్గస్థులు, మఱిచెట్టు.	...	...	౮౨
౧౫౮. సింహము, ప్రితిధ్వని.	...	...	౮౩

ప ద్య ము లు.

—:(0):—

బోయవాఁడు, పృథ్విముఖ.	...	...	౮౪
గరుత్మాంతుఁడు, కాకి.	...	...	౮౫
జంబుకము, మార్జాలము.	...	...	౮౬
ముసలివాఁడు, కొడుకలు.	...	...	౮౭

—

శ్రీ

నీతి కథా మంజరి

— (౧౦) —

ద్వితీయభాగము.

౭౬ నక్క, కోడి.

నక్కయొక్కటి యొకనాటి తెల్లవాటుజామున కోళ్ళవొడ్డినద్దకు వచ్చి తననిమిత్త మయి పన్నియున్నవలలో పడెను. అది యొక కోడిపుంజు దూరమునుండిమాచి, అటు నంటిభయంకర మయినశత్రువులను సమీపించుట కొక్కసారిగా సాహసింపలేక భయ పడుచు మెల్లమెల్లగాఁ గొంతదాపునకు వచ్చి, గుండెలు తటతట కొట్టుకొనగా చాటు ననుండి తొంగిచూచెను. నక్క దానిరాకమాచి చేరఁబిలిచి మాయ యచ్చుపడునట్లు గా “ఓమిత్రమా! నాకిక్కడఁ నెటువంటికష్టము సంప్రాప్త మయినదో మాచితివి గదా! ఈయాపత్తంతయు నాకు నీమీఁదియపేక్షచేత వచ్చినది. నేను గ్రామసంచారము చేసి యీకంచెదాపుననుండి యింటికిఁ బోవుచుండఁగా నింతలో నీకంతస్వరము వినఁబడినందున నీక్షేపసమాచారము విచారించి పోవలె నని వచ్చి యీవలలో పడి నాను. కాబట్టి నీవీయురిని ఛేదించుటకయి నా కొకకత్తిని దెచ్చిపెట్టవలెను. ఆపని నీచేత కాకపోయెనా, నే నీయురిత్రాటిని నాపండ్లతో మెల్లఁగా తెగఁ గొలుకువఱకు నాదుర్దశను నీ వెస్వరితోను జెప్పక యూర కుండుము” అని మంచి

మాటలు చేప్పెను. ఆకోడిపుంజు నుటుమాటాడక పరుగెత్తుకొని పోయి బిగ్గరగాఁ
నూసి వెంటనే తనయజమానుని కానక్కవార్త తెలియఁబఱచెను. అంతట వాఁడొక
దుడ్డుకట్ట తీసికొని వచ్చి పాటిపోవుట కవకాశము కలుగకముందే నక్కను చూచి
మోఁడెను.

గీ. ముఖముమందటేస్తుతులకు మోసపోక
తాను వారింపఁదగు నాపదలనిధంబు
ముందుగ విమర్శ యొనరించి బుద్ధివంతుఁ
డర్హులకుమాత్ర ముకార మాచరించు,

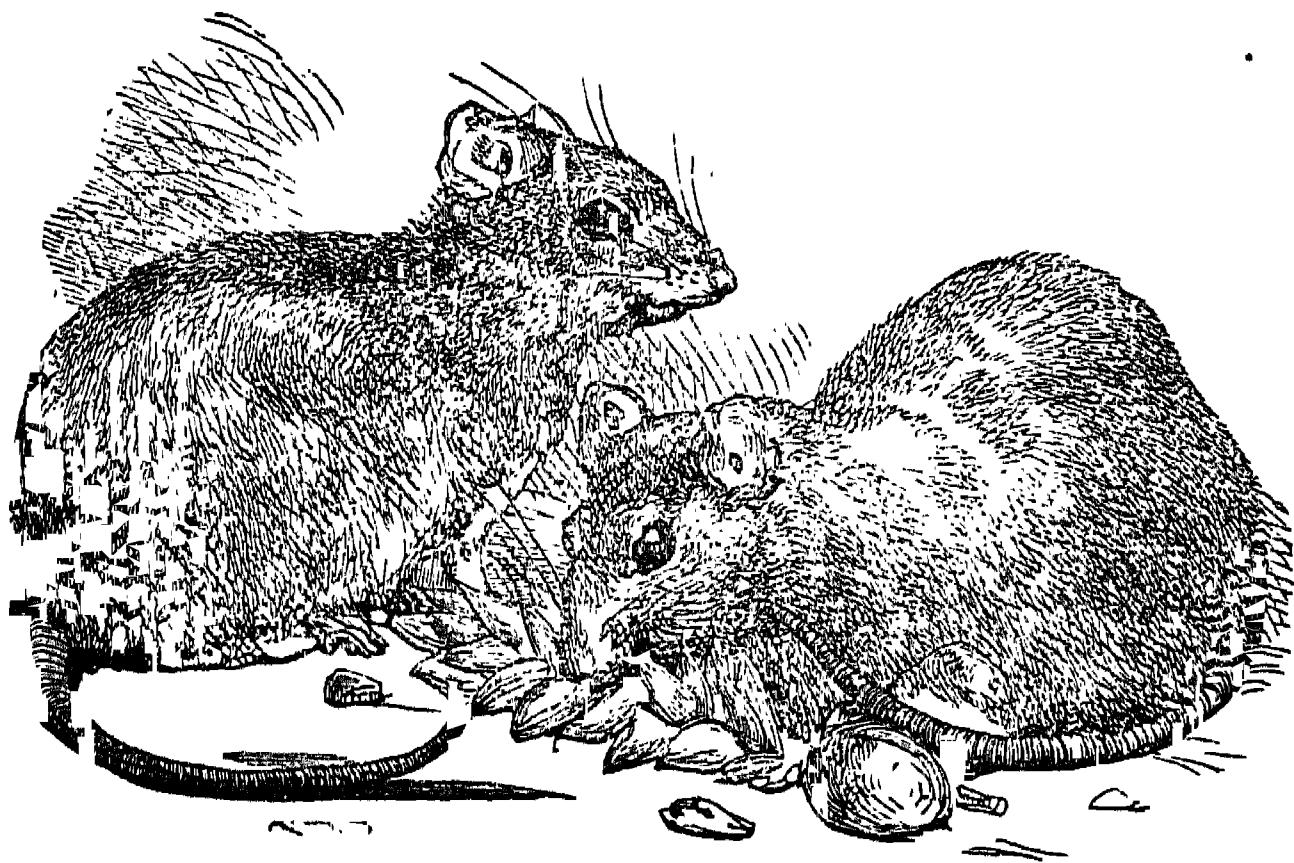

౨౨ సింహముతోలు కప్పకొన్న గాడిద.

—:—)0(:—

సింహచర్మ మొకచోటఁ బడియుండగాఁ జూచి యొక గాడిద యాతోలు తన
మీఁదఁ గప్పకొని పట్టరానిగర్వముతో గంతులు వేయుచుఁ బరుగులెత్తి మనఃస్ఫూ
ర్తను మృగములను బెదరించుచు సాయంసమయమునం దొకపొలములోఁ బ్రవేశించి
మేయుచు నింటికిఁ బోకుండెను. అంతట యజమానుఁడు తనగాడిద వేళ కింటికి రాక
పోవుటచేత దాని వెదకుకొనుచు వచ్చి దానినిడుదచెవులను బట్టి యానవాలు పట్టి
చేరునకుఁ బోయి, సింహచర్మము కప్పకొన్నను సింహముగాక గాడిద గాడిదగానే
యుండు నని తెలిసికొని బుద్ధి తెచ్చుకొనునట్లుగా దుడ్డుకట్టతోఁ గొట్టి, దాని నింటికిఁ
పోలుకొని పోయెను.

గీ. అధికుఁ డనితోఁచ మాయ చేయంగఁబోక
నరుండు స్వదశకుఁ దగినట్లే నడవవలయు
లేనివేషంబు వేసెడుహీనునకును
గల్గఁపయి కుబ్జి కష్టముల్ పెల్లునచ్చు.

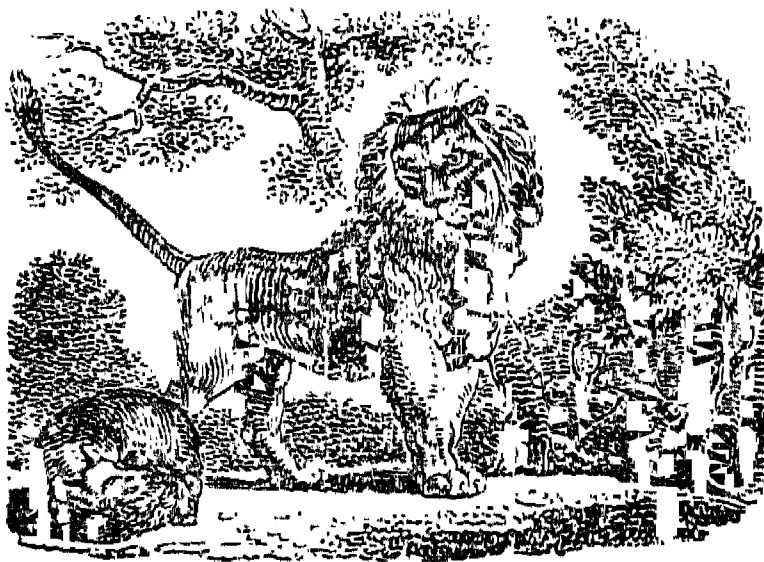

౭౦. పురమూషకము, వనమూషకము.

బాల్యస్నేహమునుబట్టి తన్నుచూడఁజచ్చిన పట్టణవాసియైనయెలుకకు నెనము నందు వాసముచేయుచున్నయెలుక యొకటి విందు చేసెను. ప్రతిదినమును తా నెట్టి భోజనము చేసినను గృహస్థధర్మమునుబట్టి యతిథి యింటికివచ్చినప్పు డధికసత్కారము చేయవలసి యుండుటచేత నాఁ డాయవయెలుక తాను సాధారణముగా భుజించెడు జొన్నకంకులు మొదలయినవి పెట్టక తనమిత్రున కపూర్వములయిన గుమ్మడికాయ ముక్కలు చిక్కుడుగింజలు మొదలయినపదార్థములను గుడుసఁ జెట్టెను. అప్పు డాయూరియెలుక తనచెలికానిని జూచి “మిత్రుడా! ఇంతకాలమునుండి నీ వీ యిటుకు బొటియలో వనవాస మెట్లుచేయుచున్నావో నాకు మహాశ్చర్యకరముగా నున్నది. ఇక్కడ చెట్లును పుట్టలును కాళ్ళును రుప్పలును దప్ప మఱియేవియు కంటికిఁ గాన రావు. మాపట్టణ మిట్టిదిగాక దర్శనీయము లయిన సమస్త వస్తువులను గలదయి భూతలస్వర్గమువలె కన్నులపండువుగా నుండును. మాయూ రొక్కసారి చూచితివా యింక నెప్పుడును నీవు దానిని విడిచిపెట్టవు. తేపటిదినము మనదికాదు. ప్రతికియున్న దినములలో నేడే సుఖ మనుభవింపవలెను. కాబట్టి యీరీతిగా నట్టవవిలో కాలము వ్యర్థముగా పోగొట్టక వెంటనే నావెంటరమ్ము.” అని వేగించి యాయెలుకనుదవతోఁ బ్రయాణము చేసెను. ఆవనమూషకము మిత్రవాక్యమును నమ్మి భోగాశచేత నాఁటి రాత్రి చీకటిపడఁగానే బయలుదేటి మిత్రునితో నడచి యర్ధరాత్రమునకు పురమూష కముయొక్కగృహమును జేరెను. ఆదివ్యభవనమునందు నాఁటిరాత్రి గొప్పవిం దగుట

చేత విం దారగించినవారు విడిచిపోయిన పంచభక్త్యపరమాన్నముల శేషము నట్టింట
చెదరి యుండెను. అప్పు డాపురమూషక మాముక్కల నేటితెచ్చి ననమునుండినచ్చిన
మిత్రునకుఁ గుడుచుఁ బెట్టుచు పురవాసమునలని సౌఖ్యములను వేయినోళ్ళ క్లాఘంప
మొదలు పెట్టెను. ఈశ్లాఘన సగమయినను ముగియకమునుపే యింతలో లోపలినుండి
యెవ్వకో వచ్చి యదలించి యాయొకను కట్టితో తఱిమివేసిరి. ఆయొకలు ప్రాణ
ములు తప్పించుకొని కలుగులో ప్రవేశించుటయే తడవుగా వానియటుకుడు విని
లోపలినుండి పెంపుడుపిల్లి యొకటి పరుగెత్తుకొనివచ్చి వానిని తనపొట్టఁ బెట్టుకొనుట
కయి యాకన్నముముందు నడయాడసాగెను. అదియంతయుఁ జూచి యడవి యొక
కలుగులో మూర్ఛపోయి కొంతనేపటికి తెలివి తెచ్చుకొని నాఁటిదిన మంతయు నా
కారాగృహములో నెట్లో గడపి తనమిత్రునితో “చెలికాఁడా ! నీపురనివాససౌఖ్య
మంతయు నింతేకదా ! నీ సౌఖ్యమునకును నీకును వేయి నమస్కారములు. ఈభోగ
ములు నీవే యీదిస్యభవనములో ననుభవించుచు మాయిటుకుబొటియలో నాజొన్న
కుంకులతో కష్టపడుటకయి నన్ను శీఘ్రముగా నాయడవికిఁ బంపివేయుము” అని
సెలవు గైకొని మటునాఁటిసాయంకాలము చీకటి పడఁగానే బయలుదేరిపోయి
మరల నిజనివాసము చేరెను.

గీ. భూరిభయము క్తపాయసభు క్తికంటె
గాసి లేకుండ లభియించు గంజి మేలు.
పరులకృప నబ్బభౌగ్యజీవనము కంటె
వసుధ స్వచ్ఛందమా బీదబ్రతుకె లెస్స.

౭౯. నక్క, సింహము.

నక్కయొక్కటి మొట్టమొదట సింహమును జూచినప్పుడు భయముచేత నడఁ
కుచు కదలి మెదలలేక పోయెను. రెండవసారి మరల సింహమును జూచినప్పుడు

నక్కకొంచెము భయము తీటి యెగుట నిలుగఁబడి సింహమువంకఁ దలయెత్తి చూడఁ గలిగెను. అటుతరువాత మూడవసారి సింహ మెదురుపడినప్పు డానక్కనిర్భయముగా సమీపమునకుఁ బోయి నమస్కరించి ప్రసంగమున కారంభించెను.

గీ. అతిపరిచయంబున నంజ్ఞ యగుట తెలిసి
తెలివిగలవారు కనుగల్గి మెలఁగవలయు.
అధికగర్వంబుగాని నైచ్యంబుకాని
విడిచి ఋజువృత్తి నెప్పుడు నడుచుటొప్పు.

౧౦. పర్వతము ప్రసవించుట.

ఒక వేశమునందున్న యొకపర్వతములో నుండి యేదో యొక గొప్పస్వధ్వని వినఁ బడెను. అది విని కొందఱుజనులు పర్వతము నొప్పులుపడుచున్నదని యొకప్రవాదము వేసిరి. ఆమాటలు వెంటనే దేశమందంతటను వ్యాపింపఁగా మూఱులు నమ్మి పర్వతము యొక్కప్రసవవేదనను జూడ నలె నని పట్టణములనుండియు పల్లెలనుండియు ప్రతి దినమును గుంపులుగుంపులుగా రాఁ దొడఁగిరి. ఇట్లు వేలకొలఁదిజనులు వచ్చి పర్వత మేమిబిడ్డను కనునో వేడుక చూడవలెనని చిరకాల కుత్యాసక్తితో కొండచుట్టును జేరి కనుపెట్టుకొని యుండఁగా తుట్టతుద కొకనాఁ డాపర్వతబిలములోనుండి యొక పిల్ల యొకటి పయికి వచ్చెను.

గీ. అల్పు లొకకొండ తేదో యత్యద్భుతంపుఁ
 గార్య మాచరించెడు నట్లుగా నటించి
 నట్టియాడంబరము చేసి తుట్టెతుదకు
 హాస్యపాత్రు లగుదు రల్ప మాచరించి.

౮౧. గరుత్మంతుఁడు, కాకి.

క్షుద్బాధచేత గరుత్మంతుఁ డొకఁడు పర్వతాగ్రమునుండి వచ్చి పొలములో
 మేయుచున్న గొట్టెపిల్ల నొకదానిని కాళ్ళసందున నిటికించుకొని నిమిషములో మరల
 గగనమార్గమున నెగసి పోయెను. చేరున చెట్టుమీఁదఁ గూరుచుండి చూచుచున్న కాకి
 తానుకూడ గరుత్మంతునివలెఁ జేయఁ దలచుకొని, చివ్వున నెగిరివచ్చి యొకగొట్టె
 వీపుమీఁద వాలి తనకాళ్లు దానిబొచ్చులో తగుల్కొనఁగా నదల్చుకోలేక యఱచుచు
 గిజగిజ కొట్టుకొన నారంభించెను. అది చూచి గొల్లవాఁడు గొట్టెవద్దకు వచ్చి గోళ్లు
 గొట్టె బొచ్చులో చిక్కుకొనుటచేత నెగర లేకున్న కాకిని సులభముగా పట్టుకొని
 యాడుకొనుటకయి తనపిల్లవాండ్ర కిచ్చెను.

గీ. ఆత్మపరశక్తు లరయక స్వాతిశయతఁ
 జేత కానట్టి పనులకుఁ జేయి చాపి
 యధికునట్లు నటించెడు యధమ జనుఁడు,
 ధాత్రిలోపలఁ బరిహాసపాత్రుఁ డగును.

౮౨. కుక్క. తోడేలు,

—:) 0 (: —

ఒకనాటి వెన్నెలలో వన మంతయుఁ దిరిగి వేసారి యాహార మెక్కడను దొరకకపోవుటచేత సాహసముచేసి చిక్కియున్నబక్కతోడే లొక్కటి గ్రామములోఁ బ్రవేశించి యొక ధనికునియింటిముందఁ దిరుగుచున్నబలిసియున్నయొక కుక్కను జూచెను. అప్పు డాతోడేలు కుక్కసమీపమునకుఁబోయి సమస్కరించి కుశలప్రశ్నము చేసి తనబంధుత్వమును తెలుపుకొని “మిత్రుఁడా! నీవు మిక్కిలి యారోగ్యవశలో నున్నట్లు కనఁబడుచున్నావు. ఇటునాటి కాయపుష్పియు నుందర విగ్రహమును గలవానిని మనబంధువర్గములో హత్యియ్యరిని నే నీనటకుఁజూచి యుండలేదు. నాంటె నెక్కువమంచిస్థితిలో నీవెట్లుండఁగలిగితివో కారణము కొంచెము నాయందనుగ్రహించి, తెలుపుము. నన్ను నేను బ్రశంసించుకొన్నవో నాత్మస్తుతిగాతోఁచు నేమోకాని నిజముగా నేను నీకంటె పదిమడుగు లెక్కువసాహసముతో వెలునడి యెక్కడ నెక్కడనో యున్నరహస్యస్థలము లన్నియు నీకంటె నెక్కువగా తిరిగి ప్రతి దినమును పొట్టకయి నేను నీకంటె సహస్రగుణము లెక్కువగా పాటు పడుదును. అయినను కడుపు నిండక యాఁకలిచేత బాధపడుచు నే నిట్లు చావునకు సిద్ధముగా నున్నాను.” అనిపలికెను “నేను జేసికట్లే నీవును జేసినపక్షమున నీవును నావలెనే యుందువు” అని కుక్కయు తర మిచ్చెను. “నీవుచేసెడిపనియేమో నాకుఁ జెప్పుము.” అని తోడే లడిగెను. “ఇట్లు కానలికాచి దొంగలను లోపలికి రానియ్య కుండుట. ఇంత కంటె మఱేమియు లేదు.” అని కుక్క బదులు చెప్పెను. “ఇంతేకదా! ఈపని నేను నామనఃపూర్తితోఁ జేసెదను. ఇప్పటి నాస్థితి మహాదుఃఖకర మయినది. గాలికి వానకు మంచునకు సహించి మలమలమాడుచు నట్టడవిలో బట్టబయలను నివాసము చేయుచుండుటకంటె వేళ తప్పకుండ ప్రతిదినమును మంచిభోజనము చేయుచు హాయిగా

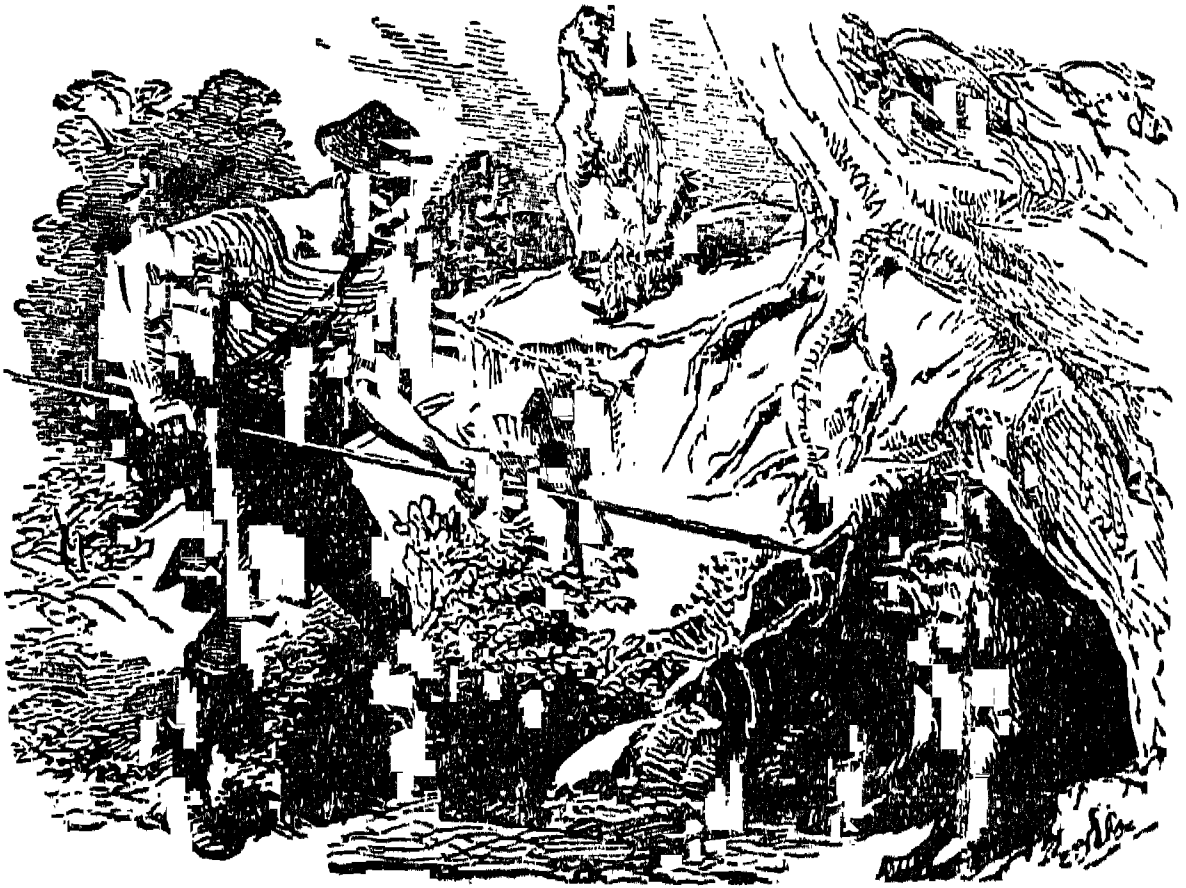
మంచికప్పుగలవెచ్చనియింట వాసము చేయఁగలుట మహాభాగ్యము కాదా? ” అని తోడేలు పలికెను. “అందుకు సందేహము లేదు. ఇంక నీవు నీయింటిమీఁది ధ్యానమును విడిచి పెట్టి యిక్కడ నాతో నుండి నావెంటఁ దిరుగుచుండుము.” అని కుక్క తోడేలునకు హితోపదేశము చేసెను. అంతట నారెండును దొడ్డియంతయుఁ దిరుగుచుండఁగా తోడేలు కుక్క మెడలో పట్టెడయొకటి యుండుట చూచి, అది యేమో యడిగి తెలిసికోవలె నన్న వేడుక గల దయి “మిత్రుఁడా ! నీమెడలో నేమో కనఁబడుచున్నది. దాని యుపయోగ మేమో వివరించి నాయభిమతమును దీర్పుము.” అనివేఁడుకొనెను. “అట్లయినచోఁ జెప్పెదను వినుము. నేను కొంచెము కోపస్వభావము కలదాన నగుటచేత మనుష్యుల నొకవేళ కఠిచిపోదునేమోయని పగటిపూట నన్ను కట్టి పెట్టి యింటివారు రాత్రిపూటమాత్రము నన్ను విడిచిపెట్టుదురు. అంతేకాక నేను పగలు నిద్రపోయి రాత్రులు మెలఁకునగలిగియుండి యింటికి జాగరూకతతో కావలి కాచుచుండవలెనన్న యుద్దేశముచేత నన్ను ముఖ్యముగా నీపట్టెడకు గొలుసు తగిలించి యింటిస్తంభమునకు కట్టిపెట్టుదురు. ఇట్లు పగళ్ళు కట్టిపెట్టినను సూర్యాస్తమానము కాఁగానే మెడగొలుసు విప్పి నన్ను విడిచి పెట్టుచుండుటచేత రాత్రులు నేను యభీచ్ఛముగా సంచారము చేయవచ్చును. నాయజమానుఁడు పత్రిదినమును మాంసము తాను తిని మాంసములో దిగఁబడినయెముకలు మొదలయినవాని నన్నిటిని స్వయముగాఁ దీసికొనివచ్చి తనచేతులతో నాకుఁ బెట్టును. ఇంట నున్నవారి కందఱికిని నామీఁద ప్రేమయగుటచేత వాగిందఱును తాము తినఁగా మిగిలినవస్తువులను దెచ్చి మానుగుడుపు పెండ్లికొడుకువలె నాకుఁ గుడునఁ బెట్టుదురు. నేను సుఖపడువిధ మంతయు నీవు విన్నావుకదా? ఇంక నావెంటఁరమ్ము. నీమి? అనుమానించుచున్నావేమి?” అని కుక్క పలికెను. “రాను. నేను నీవెంట రాను. నీసౌఖ్య మంతయు నీకే యుంచుకొని యింక నన్ను విడిచిపెట్టుము. నీవు చెప్పినసౌఖ్యము నాకక్కఱలేదు. నాకు ముఖ్యముగా కావలసినది స్వతంత్రత్వము. అది లేకపోయినతరువాత రాజ్యాధికార మిచ్చినను నాకక్కఱలేదు. అని పలికి యచ్చట నీలునక తోడేలు వెడలిపోయెను.

గీ. అన్యనకు దానుఁడయియుండి యననరతము

పాయసాన్నంబుఁ గుడుచుచు బ్రతుకుకంటెఁ

నాను బరు వేడఁబోక స్వతంత్రవృత్తి

నొనరించుచు బ్రతుకుట కరము లెస్స.

౮౩. నక్క, తోడేలు.

—:—:—

ఒక తోడేలు తాను వాసము చేయుచున్న గుహయం దాహారపదార్థములను నిలువచేసికొని యిల్లు కదలవలసినపని లేక సుఖముగా జీవనము చేయుచుండెను. నక్క యీ సంగతిని విని యోర్వలేక నిజము తెలిసికొని రావలెనని తోడేలు మొక్క దర్శనమునిమిత్తము పోయి తనరాకను లోనికిఁ జెప్పి పంపఁగా, తోడేలు తనదేహ మస్వస్థముగా నున్నదని మిషపెట్టి దానికి దర్శన మియ్యక పంపివేసెను. అందుచేత నక్క మిక్కిలి కోపించుకొని తిన్నగా గొల్లవాని యొద్దకుఁ బోయి తోడేలు మందలోని గొట్టెపిల్లల నెత్తుకొనిపోయి తనగుహలోఁ బెట్టుకొని తినుచున్నదనియు, మంచి యీటె తీసికొని తనవెంటవచ్చి దానిని పొడిచి చంపినపక్షమున నేటితో దాని బాధ మాను ననియు, చెప్పి వానిని గుహయొద్దకుఁ దీసికొనిపోయి వానిచేత నా తోడేలును జంపించెను. తోడేలు చావఁగానే దానిస్థానమున నక్క యాగుహలో ప్రవేశించి యదిసంపాదించుకొన్న భోజనపదార్థములను తాను యథేచ్ఛముగా ననుభవించుచుండెను. కాని యాభోగ మానక్కకు చిరకాలము దక్కినదికాదు. ఆ గొల్లవాఁడు తన గొట్టెపిల్ల మొకటి తప్పిపోఁగా దానిని వెదకుకొనుచు మరల గుహవద్దకువచ్చినక్త యక్కడనుండుట చూచి తోడేలును పొడిచిన యీటెతోనే దానిని పొడిచి చంపి తనదారిని బోయెను.

గీ. పరుల నతితుచ్చకుత్సితోపాయములను
జెటిచి తా బాగుపడ నపేక్షించువాఁడు
కోరి పరులకై త్రవ్వినగోతిలోనె
యవలఁ దానును గూలి దురంత మొందు.

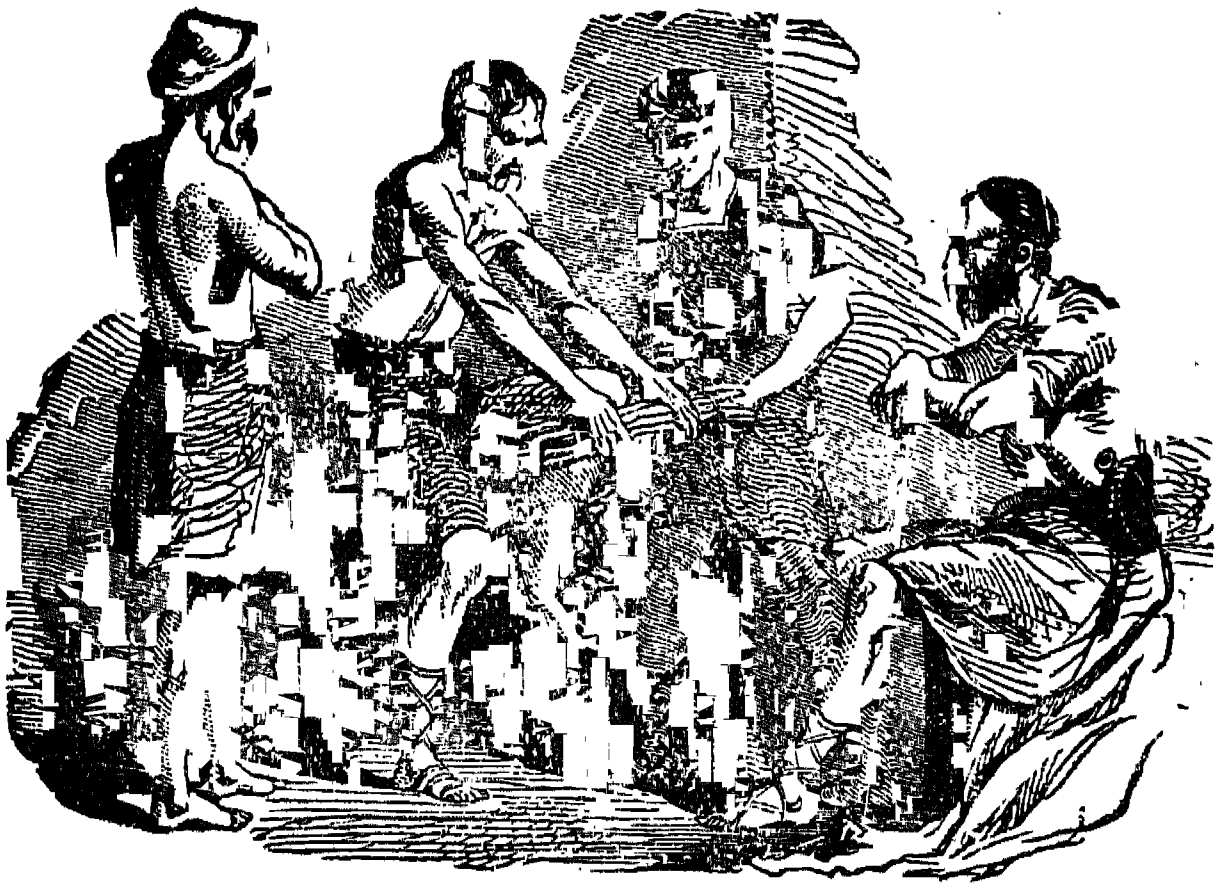

౮౪. పాము, కాపువాఁడు.

—:) 0 (: —

కాపువాఁ డొకఁడు శీతకాలములో ప్రాతఃకాలముననే లేచితనపొలములో
నికొని బోయి యందందు తిరిగి కంచెవద్ద నొకపాము మంచుచేత బిట్టబిగిసికొని చచ్చి
నట్టు పడియుండఁగా చూచి జాలిపడి దాని నింటికొని దీసికొనివచ్చిపొయివద్దనేచ్చని
స్థలములో నుంచెను. అనెట్టచేతఁ గొంతసేపటి కది తేటుకొని లేచి యిల్లు నాలుగు
మూలలు తిరుగుచు బుసకొట్టుచు వానిభార్యమీఁదను బిడ్డలమీఁదను బడి కఱువఁ
బోయెను. పాముకు భయపడి వారందఱు నఱచుచు నానా ముఖములపరుగులే తఁగా
క్షణకాలములో నిల్లంతయు నల్లకల్లోల మయ్యెను. అసందడిని విని కాపువాఁడువీధిలో
నుండి పరుగెత్తుకొనివచ్చి సంక్షోభకారణమును తెలిసికొని యీపాపపుసర్పమా ! నీ
యందు దయ తలఁచి ప్రాణము రక్షించినందుకు ఫలము తోడనేకలిగినది. ఇంక నీవు
నీకృతఘ్నతకు తగినచావు చావుము.” అని యొకదుడ్డుకట్టితో దానిపల చితుకఁ
డైడిచి దానిని మృత్యుగృహమునకుఁ బంపెను.

గీ. ధరణిఁ బాపాత్ములందుఁ గృతఘ్నుతోడఁ
దుల్యఁ డగుపాపి! యెందును దొరకఁ బోఁడు.
లగ్గు చేసినవానికె యెగ్గుచేయు
నధముఁ డెంతశిక్షకు నైన నర్హతముఁడు.

౫౫. ముసలివాఁడు, కొడుకులు.

—)౦(—

ఒక ముసలివానికి కొడుకు లనేకు లుండిరి. వారు తమలోఁదాము తఱుచుగా తగవు లాడుచుండిరి. వారితగవులాటలు మాన్పి వారిలోవారి కైకమత్యముకలిగింప వలెనని యెన్నిసారులో తండ్రి ప్రయత్నము చేసెనుగాని యాతనికృషి యంతయు నిష్ఫల మయ్యెను. అతఁడు తరువాత నొకయుపాయ మాలోచించియొకనాఁడుకొడు కులనందతీని దనయొద్దకుఁ బిలిపించి, వారిముం దొకకట్టెలమోపుపెట్టి మీలోనెవ్వ డైన తనబలమునంతను జూపి దీనిని విఱువఁగలమగవాఁడున్నఁడేమోప్రయత్నము చేసి చూడుఁడనిచెప్పెను. అప్పుడువారొక్కొక్క రేమహాపౌరుషముతోముందుకు వచ్చి రెండుచేతులతోను కట్టెలమోపును గట్టిగాఁబట్టి యావచ్చుక్కిని వినియోగించి విఱువఁజూచిరి గాని కట్టెలు కట్టగాఁ గట్టఁబడి దుర్భేద్యముగానుండుటచేతవిఱువ లేక సిగ్గుపడి పండ్లకిలించుచు నెనుకకు తొలఁగిపోయిరి. అటుతరువాతవాఁడువారిని మరలఁ బిలిచి మోపు విప్పి యెదుటఁబెట్టి యిప్పుడు తల యొకకట్టియుఁబుచ్చుకొని విఱువఁగలరేమో చూడుఁడని చెప్పెను. అప్పుడువారందఱునుమహాసంతోషముతో నొక్కొక్కకట్టెనే చేతఁ బట్టుకొని యవలీలగాక్షణకాలములో కట్టిలన్నియువిఱిచి పోగులు పెట్టిరి ; అంతట తండ్రి కొడుకులను జూచిఁబుత్తులారా ! సంఘేభానము యొక్కశక్తి మీకిప్పుడుబోధపడినదిగదా ! ఈకట్టెలవలెనేన్నేహానుబంధముచేఁగట్టఁ బడి మీరందఱు నేకమయి యున్నపక్షమున మీ రెవ్వరికిని సాధ్యులు కాకుందురు. ప్రేమానుబంధమును బోఁగొట్టుకొని కలహములచే విడిపోయి యొంటరిగాండ్రయిన

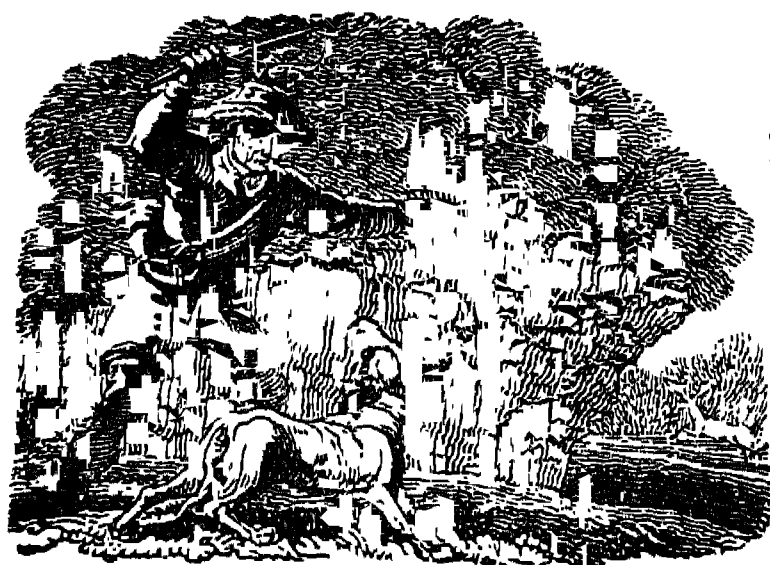
పక్షమున మీరు పరులకు సుఖసాధ్యులయి పరస్పరై కమత్యమువలననుప్రేమమువలనను గలుగులాభములను సౌఖ్యములను బోగొట్టుకొని దుఃఖములపా లగుదురు.' అని బోధించెను. ఆమాటలవలన వారు బుద్ధి తెచ్చుకొని నాటినుండియు నన్యోన్యాను రాగము గలవారయి పోరాటము మాని సుఖపడఁ జొచ్చిరి.

గీ. వసుధ నేకకుటుంబమువార లెపుడుఁ

గలిసి యన్యోన్యమైతితో మెలఁగ వలయు.

ఒండొరులతోడఁ బోరాడు చుందు రేని,

యహితులకు వారు సుఖసాధ్యు లగుదు రొకట.

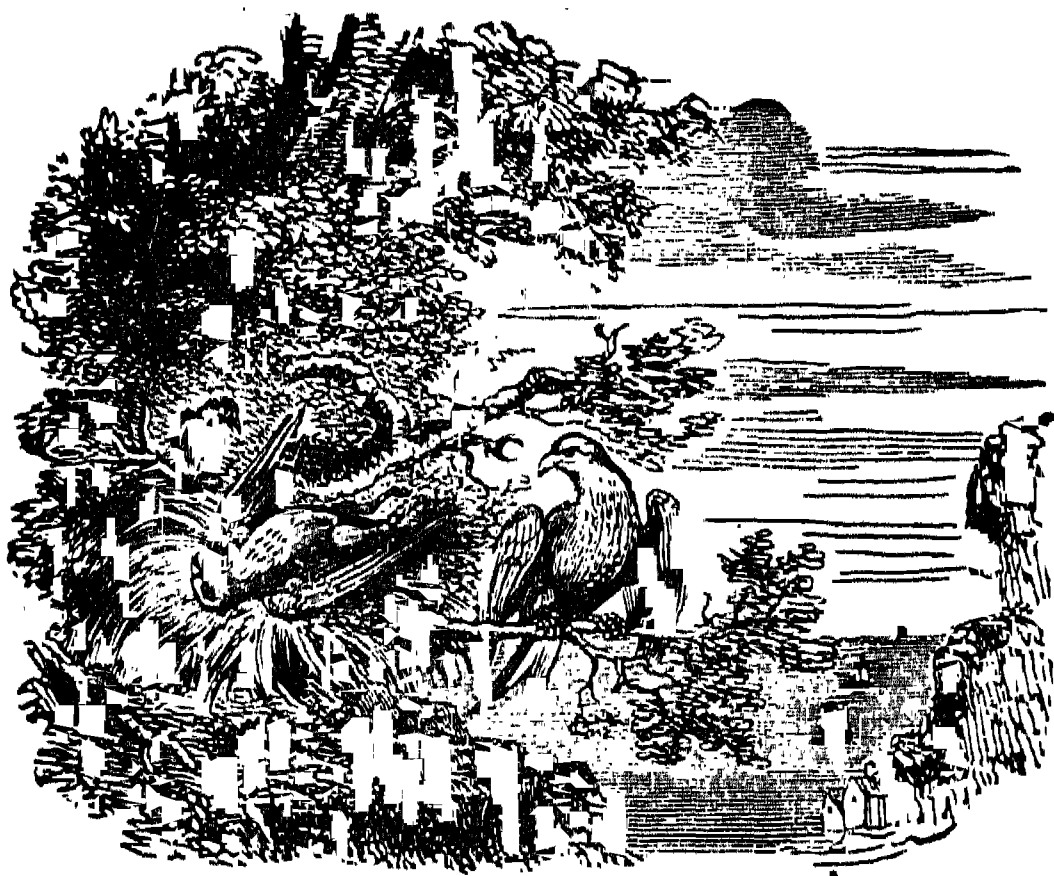
౮౬. ము స లి కు క్క.

—) ౦ (—

ఒకవేటకుక్క తనవయఃకాలములో మిక్కిలి యుపయుక్తముగా నుండి యెంతబలవంతమైనజంతువుమీఁద నైనను పులివలెబడి వేటాడియజమానునికెంతో సంతోషము కలుగఁజేసి యిప్పుడు కాలమహిమచేముసలిదయిబలహీనపడిపోయెను. ఇట్టిస్థితియం దాకుక్క యొకనాఁడు తనయజమానునితో పొలమునకుఁబోయినప్పుడు దుప్పియొక్కటి యక్కడకు పరుగెత్తుకొని రాఁగా మహావేగముతోఁ బోయి దాని మీఁదఁ బడి పిక్కపట్టుకొనెనుగాని ముదిమినిబట్టిపండ్లతోగట్టిపట్టు పట్టలేకపోవుట చేత దుప్పి యాపట్టు వదల్చుకొని యావృద్ధశునకమును తన్ని తప్పించుకొని పాటి పోయెను. అప్పుడు యజమానుఁడు దుప్పిని వదలిపెట్టినందునకయి మిక్కిలికోపము గలవాఁడయి దానియొద్దకుఁబోయి కఱ్ఱయొత్తికొట్టఁబోఁగా, 'కాలమంతయు నీ నేవకే ధారపోసి దుర్బలుఁడనయియున్న నన్ను నిష్కారణముగా నేలకొట్టెదవు? ఇప్పుడు సహితము నామనస్సు నీ నేవకొఱకే దీక్షవహించియున్నను శిథిలము లయిపోయిన!

యీయగయములు పని చేయఁజాలకున్నవి. నే నేమిచేయుదును? ఇప్పటి నాస్థితి నీకు కోపము తెప్పించుచున్న నా పూర్వస్థితిని గొంచెము స్మరణకుఁ దెచ్చుకొని శాంతి పొంది నన్ను మన్నింపుము” అని యాకుక్క పలికెను.

గీ. కాల మెల్లను బ్రభుసేవఁ గడపివై చి
పూర్వజనసత్వములఁ బాసి ముసలు లైన
మంచిభృత్యులకృతమును మఱచిపోక
న్దాయకుఁడు వారిపోషణ చేయవలయు.

౧౭. కోగమువచ్చిన గ్రద్ద.

—)౧(—

ఒకగ్రద్ద దీర్ఘవ్యాధిచేత బాధపడుచు దేహము మరల స్వస్థపడు నన్నయాశ లేని దయి తల్లిని జేరఁబిలిచి “అమ్మా! నీ విప్పుడు దేవాలయమునకుఁ బోయి దేవతలకు మ్రొక్కి యభిషేకములు చేసి నాపాపముల త్తమించి నాకారోగ్యము దయచేయుట కయి పార్థిన చేసిరమ్ము” అని వేడుకొనెను. “నాయనా! నీబ్రతుకునిమిత్తమయి నే నేపనిని చేయుమన్న జేసెదను. అయినను నేను దేవతల సేమని పార్థింపవలయు నో తెలియఁ జాలకున్నాను. నీవు తిన్నగా నున్నంతకాలమును జీవహింసనే నిత్య వ్రతముగాఁ జేసికొని సదా సాధుజంతువులను బాధించుచుంటివి. అంతేకాక ప్రతి దినమును నే నిప్పుడు మ్రొక్కుఁబోయెడు దేవతలసన్నిధానమునం దాదేవాలయము లోనిపావురములనే హింసించి వారిరక్తముతో దేవతలనెత్తిమీఁదనే యభిషేకము

చేయమనిచి నిన్ను దయచూడవలసిన దని యాదేవతలను నే నేమొగముతో వేడ
లో నిలుగుచును?" అని పలికి యాముసలిగిద్ద కన్నుల నీరు పెట్టుకొనెను.

శ్రీ. మరణకాలముం దఘములు మనసు నెపుడు
బాధపెట్టును గావున వ్యాధి తఱినె
పాపము క్షమింప వేడక పొంజ్జొడ డెపుడు
దురితమును జేయ కుండంగఁ దొడఁగవలయు.

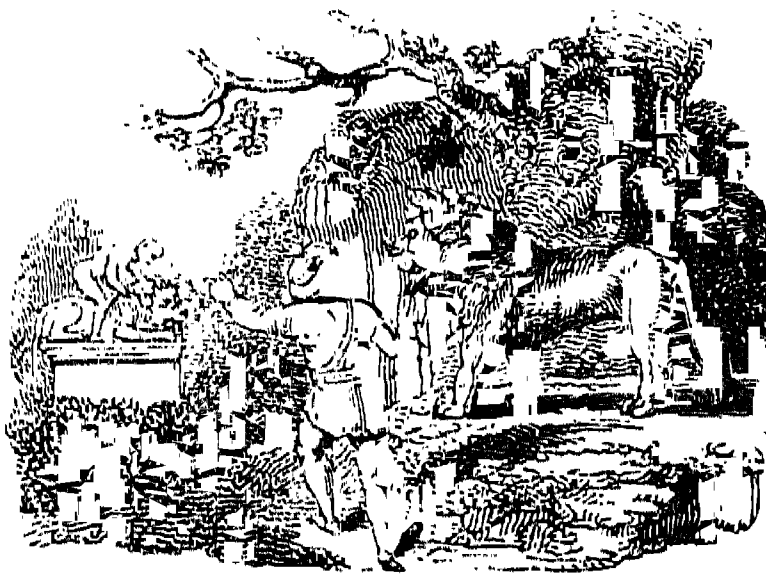

౧౧. ము స లి సిం హ ము.

—)ం(—

ఒక సింహము జంతువులను జంపి చంపి ముసలి దయి యససానకాలము సమీ
పించినందున దొమ్మతెగులుచేత బాధ పడుచు మూలుగు చుండెను. అప్పుడు పూర్వము
దానివలన బాధపడి తప్పించుకొనిబ్రతికినజంతువు లనేకము లక్కడను వచ్చి మరణ
వేదన ననుభవించుచున్న తమవృద్ధతకునిమిఁద పగ తీర్చుకొన నారంభించెను. ముం
దుగా నెరాహ మొకటి వచ్చి యాసింహముపతనవాఁడికోటలతోఁ బొడిచెను; అటు
తరువాత నృపభ మొకటి వచ్చి సింహమును కొమ్మలతోఁ గురిమ్రెను; ఆరెంటినిజూచి
యింక సింహమునద్ద నిర్భయముగాఁ బోవచ్చునని ధైర్యము తెచ్చుకొని గాడిదయొకటి
మెల్లగా దావునకుఁ బోయి నెనుకటికాళ్ళతో దానితల తన్నెను. ఆయవమానమును
సహింపలేక కుట్టూపిరితో నున్నసింహము : అయ్యో! అవమానము ధైర్యశాలలవలనఁ
బడినప్పుడు సహితము దుస్సహమయి మానవంతునకు చావునలె నుండును. అటు
రెంటిస్థితిలో నిప్పు డేచచ్చుగాడిద వచ్చి మొగముమీఁద తన్నఁగాఁ జూచుట వేయి
చావులు చచ్చుటకన్నను దుఃఖికరముగా నున్నది." అని పలికి పొంజ్జములువిడిచెను.

గీ. వార్ధకంబునఁ బురుషుండు పరులవలనఁ
దాను గౌరవ మొందంగఁ దలఁచు నేని,
పడుచుతనమున నెప్పుడుఁ బరులయెడల
మిత్రోతయు సాధుతయుఁ గల్గి మెలఁగవలయు.

౮౯. వేటకాడు, సింహము.

—)ం(—

పూర్వకాలమునం దొక వేటకాడును సింహమును ననములో నొకచోటఁ దొరసించినప్పుడు జరిగిన సంభాషణములో బలమునందు మనుష్యుఁ డెక్కువా సింహ మెక్కువా యన్నప్రశ్నము నుచ్చెను. అప్పుడావేటకాఁడడవిలోఁ దమ కెదురుగా సింహమును మనుష్యుఁడు పట్టుకొని యలయించుచున్నట్లు మలఁచఁబడియున్నరాతి విగ్రహమును సింహమునకుఁ గనఁబఱచి, మృగరాజుకంటె మనుష్యుఁడే యధికుఁ డన్న తనవాదమును స్థాపించుటకయి దాని నొకనిదర్శనముగాఁ జూపెను. ఆమాటలకు పకపక నవ్వి “నీవాదమునకుఁగల బల మంతయు నింతే యైనపక్షమున నింతకంటె దుర్బలహేతు వింకొకటి లేదు. రాతీయం దావిగ్రహములను మలఁచినశిల్పి మనుష్యుఁడు గాక సింహమే యయియుండినపక్షమున, సింహమే మనుష్యునిఁ బట్టుకొని యల యించు చున్నట్లు చెక్కియుండును.” అని సింహ ముత్తరము చెప్పి వానివాదమును ఖండించెను.

గీ. నరుఁడు స్వాధిక్యనిధారణంబునందుఁ
దానె యర్హుఁడు కాఁ డెందుఁ దలఁచిచూడ.
ఉభయపక్షంబులందును గల్గుయుక్తు లరసి
యన్యులే కార్యమును దీర్ప నర్హు లెపుడు.

౯౦. సింహము మనుష్యస్త్రీని కామించుట.

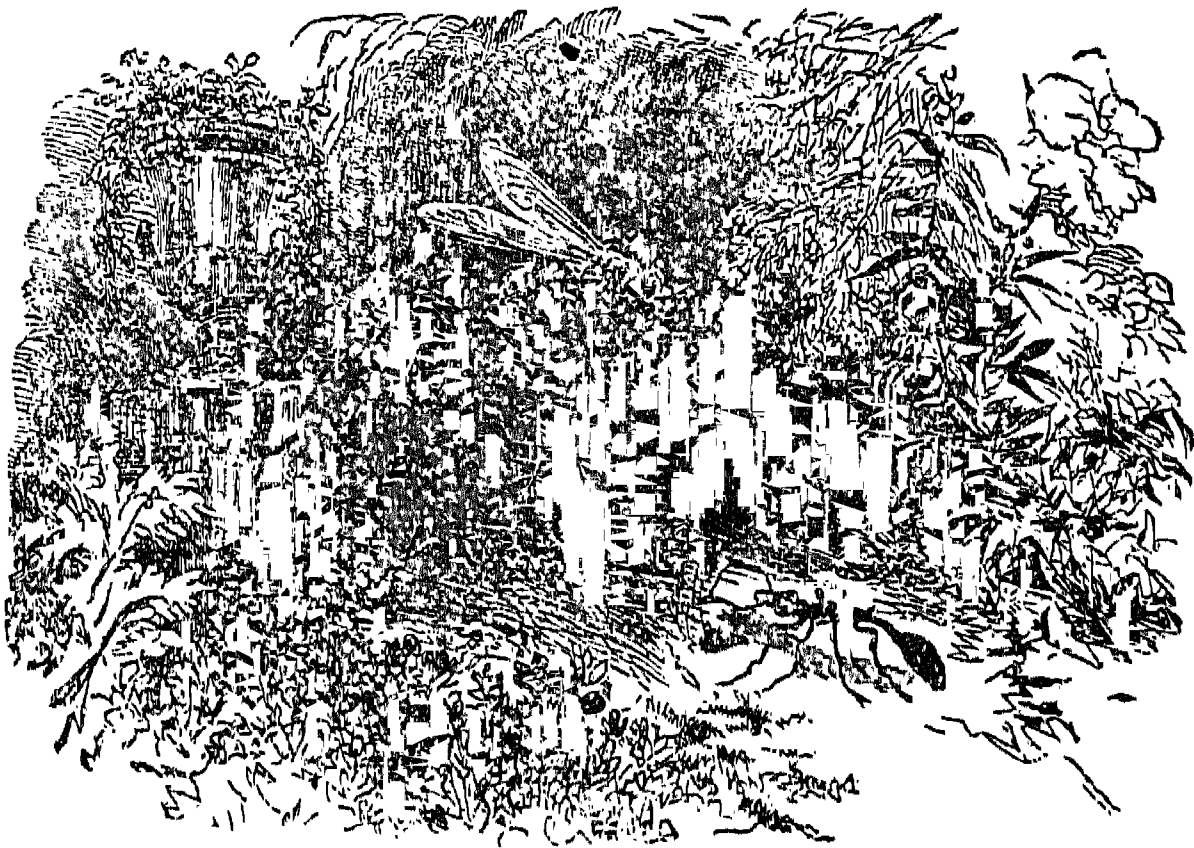
ఒకచెంచువాడును కూతురును ననములో సంచరించు చుండగా సింహ మొకటి వారి కెదురుపడి యాచెంచుకన్నియయొక్కచక్కదనమును జూచి యద్భుత పడి మోహించి యాకన్యను దన కిచ్చి వివాహము చేయవలసిన దని తండ్రి నడిగెను. ఆచెంచువాడు తనకొమార్తెను మృగరాజుపాలు చేయుట కిష్టము లేనివాడయి తానా ప్రార్థన నంగీకరించనిపక్షమున సింహ మేమిచేయునో యన్నభీతిచేత దానియ్య నని స్పష్టముగాఁ జెప్పలేక కొంతసే పేమిచేయుటకును తోచక యాలోచించి యొక యుపాయమును కనిపెట్టి యిమ్మగేంద్రా! నాపుత్రిక కనూయము కలుగ కుండుటకొఱ కును నిన్నుఁ జూచి యీచిన్నది జడియ కుండుటకొఱకును నీవు ముందుగా నీపండ్లను గోళ్లను తీసివేసికొనుట కొప్పుకొన్నపక్షమున, నాకొమార్తెను నీ కిచ్చి వివాహము చేసెదను.” అని సింహముతోఁ జెప్పెను. కామాంధముయి యున్నసింహ మచిన్న దానిమీఁదిసలపుచేత వాడు చెప్పినపద్ధతి కంగీకరించెను. అంతట వాడు కొంత పెండ్లికొడుకుయొక్కపండ్లను గోళ్లను పట్టుకారుతో నూడఁబెటికి నిరాయుధుని జేసి, తనకూతునకు భర్తగా నపేక్షించి యున్నయానాలుగుకాళ్ళయల్లుని దుడ్డుకట్టి తోచావ మోది గృహప్రవేశమునిమిత్తము యమమందిరమునకుఁ బంపెను.

గీ. వలచి కామాతురుం డైనవాడు పుడమి

నెట్టియిడుమల నెచఁ బైఁ బెట్టుకొనును.

కరము నితరేతరానురాగంబుచేత

జోడు కలిసినపెండ్లియే నుఖము నిచ్చు.

౯౧. చీమ ఈశ్వర.

— :0: —

ఉభయులలో నెవ్వరిజీవన మాశ్చర్యకర మయిన నన్నవిషయమునుగూర్చి యీశ్వరుని చీమకును నొకనాఁడు గొప్పచర్చ జరగెను. అప్పు డాయరువురును గొంతసేపు పూర్వపక్షసిద్ధాంతపూర్వకముగా నన్యోన్యయోగ్యతలనుగూర్చి మహా వాదము చేసిరి. ఆవాదములో నీశ్వర ముందుకు వచ్చి గంభీరస్వరముతో “ నాస్థితి యెంతపూర్ణ మయినదో లోక మంతయు నెఱుఁగును. దేవతానివేదనమున కుంచిన పవిత్రప్రసాదమును సహితము దేవునికంటెను ముందు గా నే నాహ్వానించి చవి మాచెదను. నేను సమస్తపుణ్యస్థలములకును బోయి యెల్లవారును పూజించెడుదేవ తలశిరస్సుమీఁదనే యెక్కి యున్నతపదవిని ననుభవించెదను. నే ననన్యప్రాప్యము లగురాజాధిరాజులదివ్యభవనములయందు సహిత మిష్టవిహారము సలుపుచు వారి కిరీటములమీఁద నాపాదములు సోఁకునట్లు నిలిచి గౌరవముపొందుదును. లోకములోని యెటువంటియంతఃపురమందరిచెక్కులమీఁద నెవను వ్రాలి యభేచ్ఛగా ముద్దు పెట్టుకొనఁ గలుగుదును. వేయేల ? నే నణమూత్రమును కష్టపడ నక్కఱలేకయే లోకములోనియుత్తమపదార్థముల నెల్ల ననుభవింపఁ గలుగుదును. ఇటువంటి మహా వైభవము నీ కెక్కడ నున్నది ? ” అని తనయాధిక్యమును జెప్పకొని చీమ నాక్షేపిం చెను. అప్పుడు చీమ రోషముతో ముందునిలిచి “ ఇప్పుడు నీవు చెప్పినదానిలో మాన వంతులు విని లజ్జపడవలసినదేకాని సంతోషింపఁదగిన దేదియు నాకుఁ గానరాదు. అహూయము చేసి సమ్మానించినప్పుడు నీ విప్పుడుచెప్పినవిందు లన్నియు గౌరవనీయ

మఁ కావచ్చును గాని పిలువనిపేరంట మెంతమాత్రము శ్లాఘాపాత్రము కానేరదు
 అంగిములమాట యటండనిముక్తి. లోకములోనియు త్తమపదార్థములు నెల్ల తేరగా
 కనుకరించు చున్నా చని నీ వెంతగర్వించి దంభములు పలికినను, నేను పొలములా
 భ్యాము కేకరించు చున్నప్పుడు నీచుట్టము లందఱును జేరి గట్టుక్రింద కుళ్ళి కంపెత్త
 చుట్టి కుక్కచూంసముతో విందారగించు చుండఁగా నిన్ననే నేను కన్నులారఁ జూచి
 నాను. కేరభరణముచకయి కష్టపడ నక్కఱ లేదని నీ విప్పుడేమో గొప్పగా ప్రజ్ఞ
 చెప్పుకొనుచున్నావు. యుక్తసమయములో పాటు పడకపోవుటచేతనే నీవు నర్హ
 కాములో తడిసి తండిలేక చచ్చు చున్నప్పుడు నేను వేసవికాలములో కష్టపడి
 కంపించుకొన్నపదార్థముల ననుభవించుచు వెచ్చగా నాయింట నుండి బంధుమిత్రు
 లో హాయిగా సుఖించుచున్నాను” అని యుత్తర మిచ్చెను.

గీ. చెమట యూడ్చి స్వార్జితముతో జీవనంబు

చేయువా లొక్కరే సుఖజీవు లెందు.

ఉర్విలోపల నన్యభాగ్యోపజీవు

లెపుడు సుఖమును బడయలే రించుకై న.

౯౨. అడవిపంది, గాడిద.

గడ్డెలకల్పేమును ఎస్సెలపల్లమును వేసి యలంకరించి యమ్మి వేయుటకయి యొక
 చాకిరివాఁడు తనగాడిపను సంతకుఁ గొనిపోయి యడవినమీపమున పొదలలో మేఁ
 తకు విడిచిపెట్టెను. అది యలంకారములు తగిలించుకొన్నసంతోషముచేత నిక్కి
 ముండ్లపొదలు మేయుచు దారిని బోవువారి నెల్ల గర్వముతోఁ జూచుచు అప్పు
 నామార్గమున తలవంచుకొని పోవుచున్నయొకవరాహమును పరిహాసము చేయవలె

నన్నయద్వేషముతోఁ బిలిచి “మిత్రుఁడా! నీవిధేయనేనకుఁ దీక్కడ నున్నాఁడు.” అని పలుకరించి యికిలించెను నరాహము వెనుకతిరిగి చూచి పనికిమాలినగాడిద తన్ను “మిత్రుఁడా!” యని పిలుచుట యవమానకరముగా భావించుకొని, మిక్కిలికోపము గలదయి, “ఓపశువా! నన్ను నీపరమాప్తుఁడ నయినట్లుగాఁ బిలిచి యొక్కసక్కెము చేసిన నీకండక్రొ వ్వడఁగునట్లుగా నిన్ను పడఁబొడిచి పొట్ట చీల్చెదను జూడు” అని దానిని బెదరించెను. కాని యింతలో కోప మాపుకొని “ఓగాడిదా! ఇంక మాటు మాటాడక ప్రాణములు దక్కించుకొని యిక్కడనుండి పాటిపో. నిజముగాఁ దలచు కొన్నయెడల నే నొక్కనిమిషములో నీప్రాణములు పుచ్చుకొని నన్ను నీ విప్పుడు చేసినపరాభవమునకు తగినశిక్ష చేయఁగలను. అయినను నాస్వచ్ఛవయిన కోటలను నీపాడునెత్తురుతో తడిపి మయిలపఱచుట నా కిష్టములేదు. ఇంక నైన నీ వెప్పుడును నీకంటె నధికులను జూచి యికిలింపక బుద్ధిగలిగి బ్రతుకు.” అని వందలించి యావరా హము తనదారిని బోయెను.

గీ. అల్పు లొక్కింతసిరి తవకబ్బఁగానె
గర్వమున వెక్కిరింతురు ఘనులఁ జూచి,
పాటిపట్టక తుచ్చులనచనములను
బటుశిరస్కృతితోఁ జూడవలయు బధులు.

౯౩. తండ్రి, కొడుకులు.

ఒకకాపువాఁడు తాను బ్రతికియున్నంతకాలమును కష్టపడి పనిచేసి గౌరవ ముతో జీవించి, అవసానకాలము సమీపించి నప్పుడు తనవలెనే తనకొడుకులనుగూడ పాటుపడువారినిగాఁ జేయవలెనని యుద్దేశించి వారి నందఱిని తననుంచమునద్దకుఁ బిలి పించి, “ఓప్రియపుత్రులారా! నేను మి మ్మందఱిని విడిచి యీలోకమునుండి పోవు చున్నాను. నాప్రాణములు పోకముందే నాధనమునుమీ కప్పగింత పెట్టవలెను గదా? నా కున్నధనమంతయు మనపొలములో నున్నది. దానిని మీరుత్రవ్వకొని నాయనంత రమున మీయావజ్జీవమును దానితో నుఖజీవనము చేయుఁడు.” అని చెప్పి దేహము విడిచెను. తండ్రి పోయినతరువాత కొమా శ్శందలును జేరి గడ్డపాఱులును పాఱులును గై కొని పొలమునకుఁ బోయి, అం దెక్కడనో తనతండ్రి ధనము పాత్రపెట్టి పోయి నాఁడని వా రెన్నిసారు లెంతలోతుగా త్రవ్వి క్రిందినున్న మీఁదికిని మీఁదినున్న క్రిందికిని కదలించినను దానిలో నెక్కడను వారి కొక్కరాగికా సయినను కంటఁ బడలేదు. కాని వారట్లు వెదకివెదకి తుద కందులో ధాన్యము చల్లఁగా, పలుమాటు

కదలత్రవ్వటచేత పొల మాసంవత్సర మధికముగా ఫలించి యెక్కువలాభము కలిగినందున ధనము మఱియొకవిధముగా వాడకంటఁ బడెను. అందుచేత వారు తమతండ్రి పొలములోనుండి ధనము త్రవ్వకొనలసినదని చెప్పిపోయినమార్గ మిదియే యని తెలిసికొని యప్పుటినుండి ప్రతిసంవత్సరమును చక్కఁగా పాటుపడుచునచ్చి కొంతకాలములో నిరుగుపొరుగులవారికంటె నధికధనమును గౌరవమును సంపాదించుకొని సుఖపడిరి.

గీ. ఒడలు వంచి చక్కఁగఁ బాటుపడినఁగాని
కలుగదు ఫలంబు జగతి నేకార్యమందు.
కావున జనుండు సర్వదా కష్టపడుచు
గౌరవసుఖంబు లొందంగఁ గడఁగ వలయు.

౯౪. బోయవాడు, వృక్షములు.

వనచరుఁ డొకఁ డడవిలో తిరుగుచు తన కేదో కానలసియున్నట్లుగా నిన్నిచోట్లను వెదక నారంభించెను. వాఁ డేమి వెదకుచున్నాఁడో తెలిసికొనలే నన్నయపేక్షచేత వృక్షములు వానిని జూచి నీ కేమికావలె నని యడిగెను. “ మఱియేమియు

నధిక మక్కటలేదు. ఈగొడ్డలికామకొఱకై యొకచిన్నకట్టమాత్రము కావలెను.” అని వాఁడు త్తర మిచ్చెను. వాఁడు కోరినకోరిక యల్పముగా కనబడినందున గట్టికట్ట నొకదాని నిచ్చి వానియభిమతమును తీర్పవలెనని నిశ్చయించి చెట్లు దృఢమయినకట్ట నొక దానిని వానికి దానము చేసెను. వాఁడు గొకట్ట పుచ్చుకొని చెక్కి తనగొడ్డలికి కామగా ననుర్చుకొని, తత్క్షణమే బయలుదేటి కట్టెనిమిత్తమయి తనమీఁద దయ దలఁచినమహావృక్షముల నన్నింటిని నటికి నేలఁ గూల్ప నారంభించెను. అప్పు డందు లో నొకవృక్షము తెక్కినచెట్లను జూచి “మిత్రులారా ! మనము పాత్రవిచారము చేయక కిరాతునకు దానము చేసినపాపఫల మనుభవించక తీరదు.” అని పలికి నేలఁ గూలెనట.

౧

గీ. ఇతరులొగిఁ దన్ను యాచించునెడ వివేకి
పాత్ర మెఱిఁగి దానము చేయవలయు నెపుడు.
ఈవి యరయ కపాత్రున కిచ్చు నేని
తనకుఁ దనవారికిని ముప్పు దాన నచ్చు.

—౫. గొల్ల పిల్లవాఁడు.

—:) ౦ (: —

ఒకగొల్లపిల్లవాఁడు పొలములోగొట్టెను మేపుచు, చుట్టుపట్లవారిని రప్పించి వేడుక చూడవలె నని యూరక “తోడేలు! తోడేలు!!” అని ఆటలకొఱ కలుచుచు వచ్చెను. వానియటపులు విని యనేకపర్యాయములు చుట్టుపట్టులపొలములలో పని

చేసికొనుచున్న కాపులు తమపనిని మాని వానికి సాయముచేయుటకయి వచ్చి, వాడు తమ్ముఁ జూచి నవ్వుచురాగా వాఁడూరక తోడేలు రానిదే వచ్చినదని యఱచి తమ్ము మోసము చేసినాడని తెలిసికొని యింకముం దెప్పుడునువాడు కేకలువేసినప్పు డెవ్వరును రాకుండవలయునని కడసారి నిశ్చయము చేసికొని వెడలిపోయిరి. అటుతరువాతఁ గొన్నిదినములకు నిజముగానే తోడేలు వచ్చెను. అప్పుడు వాడు భయపడి వెనుకటి వలెనే తోడేలు తోడే లని మరల నఱచెను. కాని వానియఱపులు విని యెవ్వరును తోడు రానందున తోడేలు మందమీఁదఁ బడి కావలసినన్ని గొట్టెలను జంపి యీడ్చు కొని పోయెను.

గీ. బొంకువలన నెప్పుడుఁ గీడే మూడుఁ గాన
నాటలందు నైత మసత్య మాడరాదు.
పురుషుఁ డొకసారి మొదలను బొంకె నేని
సత్యమాడిన నమ్మరు జనులు పిదప.

౯౬. కోడి, పనికత్తెలు.

ఒకముసలామెనద్ద నిద్దఱుపనికత్తెలుండిరి. ఆమె వారిని ప్రతిదినమును కోడి కూసినతోడనే పనిచేయుటకు లేపు చుండును. ఈప్రకారముగాఁ గొంతకాలము జరిగినతరువాత తమకు ప్రతిదినమును నిద్రాభంగము కలుగుచుండుటకు విచారపడి పనికత్తె నిద్దఱును జేరి యాలోచించి “మన మీకోడిమూలమున తెల్లవాఱుజామున లేవవలసి వచ్చుచున్నది. మన మీపాడుకోడిని చంపి వేసినపక్షమున తేపటినుండి హాయిగా

పో దైక్కినదాక నిద్ర పోవచ్చును. కాబట్టి యీకోడిని చంపివేయుదము.” అని నిశ్చయించి మఱునాఁ డాకోడిని చంపివేసిరి. ముసలివాండ్రకు రాత్రులు తిన్నగా నిద్రపట్టదు గనుక సాధారణముగా మేలుకొనియుండెడి యావృద్ధాంశగ కోడిలేక పోవుటచేత పొద్దు తెలియని దయి యాదినముమొదలుకొని పనికత్తెలను రాత్రి రెండు జాములకే లేప మొదలు పెట్టెను.

గీ. పనికి దొంగలై తప్పించుకొనుటకొఱకు
వివిధకుత్సితోపాయముల్ వెదకువారు
మహిని సౌఖ్యంబుఁ గనుటకు మాఱుగాఁగ
దుఖ మెక్కున గాంతురు తొంటికంటె.

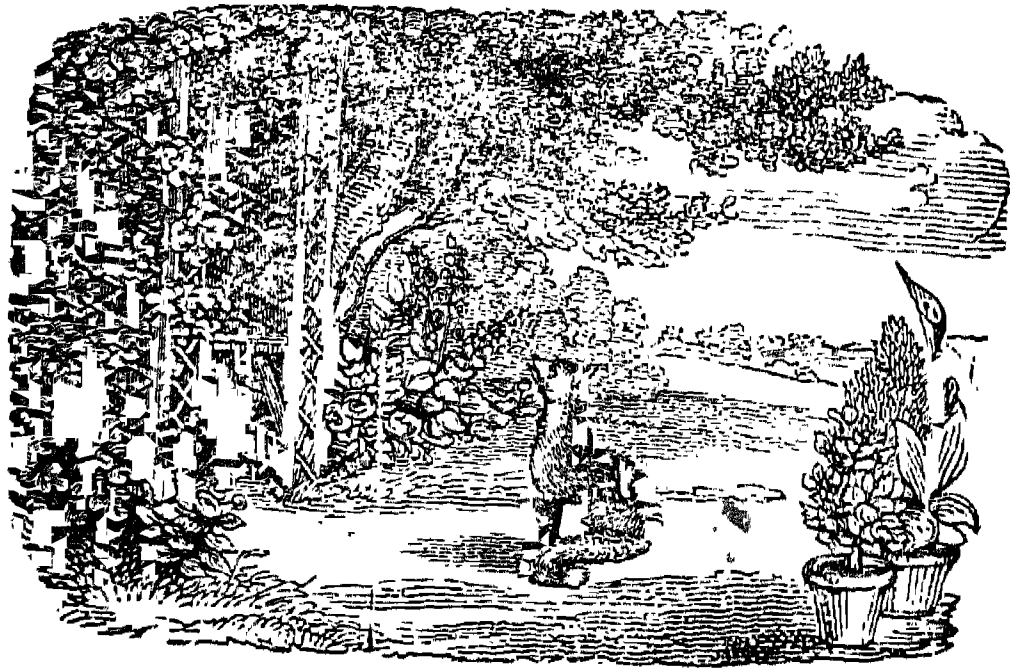

౯౭. కోడి, రత్నహారము.

—:) 0 (: —

ఒకకోడి తనపిల్లలమేతనిమిత్తమయి పెంటపోగులను పెల్లగించు చుండఁగా దగదగలాడుచున్నమణిసర మొకటి దాని కాలికి తగిలెను. కోడి కన్నులుమిటుమిట్లు కొలుపుచున్నయారత్నమాలను జూచి “ఓరత్నహారమా! తళతళలాడుచు నీవెంతో సుందరముగాఁ గనఁబడుచున్నావు. ఇట్టి నీ పీ పెంటపోగులయడుగున కేల వచ్చితివో నేను తెలియఁజాలకున్నాను. నీ విప్పుడు నాకుమాఱుగా నీయజమానునికి కంటఁబడిన పక్షమున, అతఁడెంతో సంతోషమును బొందియుండును. నీతోడ నాకేమియుప్రయోజనము లేనందున నిన్ను నేను గొప్పగా భావింపను. ఇందు లోకములోనిరత్నము లన్నియు దొంగుటకంటె నాలుగుధాన్యపుగింజలు దొరకినపక్షమున నా కధిక సంతోషకరముగా నుండును.” అని పలికి దానిని విడిచి పోయెను.

గీ. పయిపయిమెటుంగు లీక్షించి భ్రాంతిసడక
పనికెఱచువస్తువులె కైకొనఁగ వలయు.
కడుపునిండఁగఁ దిండిని గావకున్న
భూపణముల కాసింతురు మూఢజనులు.

౯౮. నక్క, ధాన్యపండు.

$$3 \text{ --- } :) O (: \text{ --- }$$

మిక్కిలి యాచకలిగొనియున్ననక్కయొకటి దాక్షతోటలోఁ బ్రవేశించి పరిపక్వము లయినఫలములు గుత్తులుగుత్తులుగా పయిని తీగలకు వ్రేలాడు చుండుట చూచి సంతోషించి, ఆపండ్లను భక్షింపవలె నన్నయాశచేత పయి కెగిరియు తీగల కెగఁబ్రాకియుఁ బహుప్రయత్నములు చేసి చూచెనుగాని తుడ తేయుపాయముచేతను వాని నందుకొలేకపోయెను. ఇట్లు చేసినకృషి యంతయు భగ్న మయినతరువాత వివేకము తెచ్చుకొని యానక్కయొకరాతిబండమీదఁ గూర్చుండి “ఈపాడుపండ్లైన రికిఁ గావలెను? ఇవి తిన్నగా పండ్లనైనను పండలేదు. ఈపచ్చిపండ్లు నమలినపక్షమున పండ్లన్నియు పులిసిపోవును. నే నీపండ్లను వాసనయైనను జూడను.” అని దాక్షపండ్లను దూషింప మొదలుపెట్టెను.

గీ. తమకృషి నశింప, సత్పదార్థములమీఁద
దోషముల నెంతు రూరక దుష్టజనులు;
యత్నవై ఘల్ప మొదవిన సధికకృషిని
జేయవలెఁగాని దూషణఁ జేయరాదు.

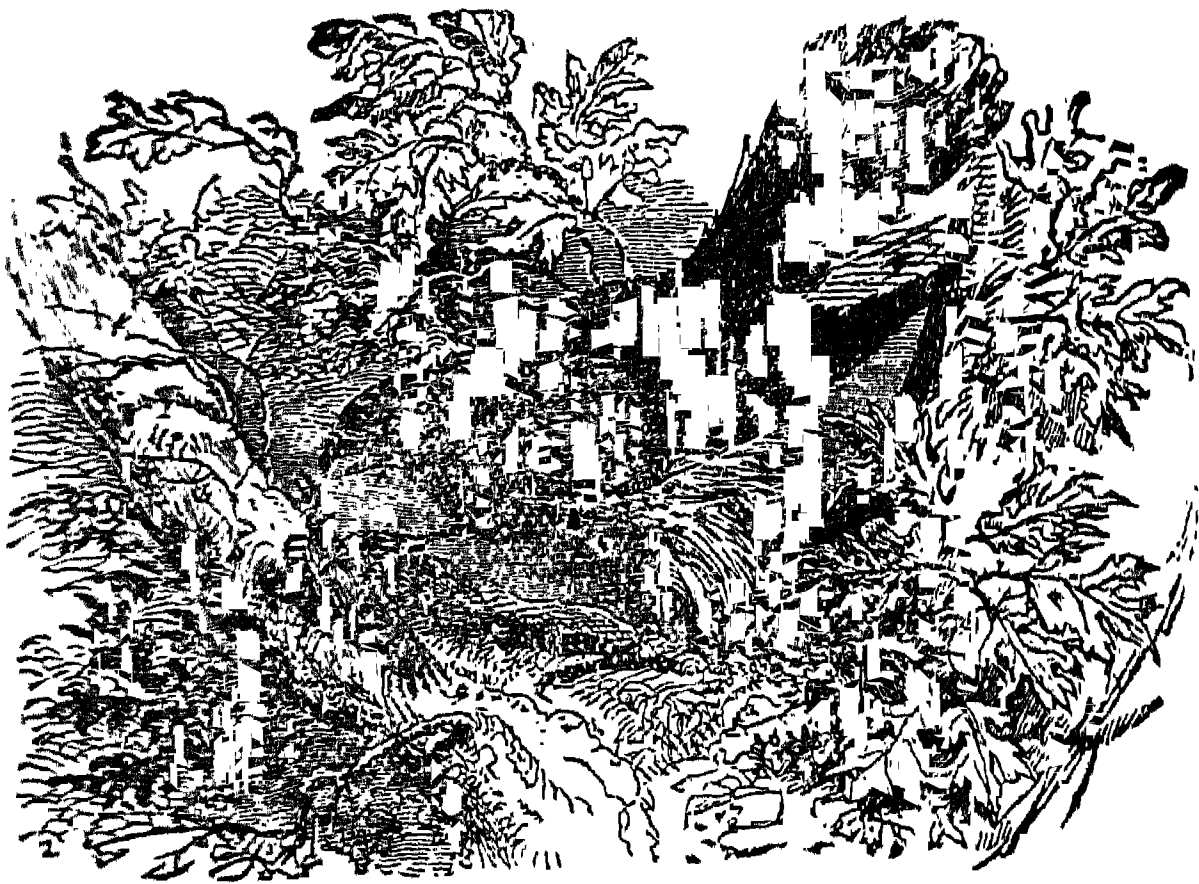

౯౯. దాది, పిల్లవాడు.

— :)0(—

ఒకనాటిరాత్రి పిల్లవాడు పోరు పెట్టియేడ్చుటకారంభించియెంతయోదార్చినను మాననందున దాది విసిగిపోయి కోపముతో “నీ వీయేడుపు మాననిపక్షమున నిన్ను గవాక్షములోనుండి వీధిలోనున్న తోడేలుకు పాటవై చెదను” అని పిల్లవానిని బెడరించెను. అప్పుడాదారినిబోవఁదటస్థించినతోడే లామాటను విని నమ్మి నిజముగా దాది పిల్లవానిని వీధిలోఁ బడవేయునన్నయాశతో తెల్లవాటినదాఁక గవాక్షమువద్ద వీధిలో వేచియుండెను. ఆపిల్లవాఁడేడిచి యేడిచి యలసి తెల్లవాటుజామున నిద్రపోయెను. అంతట తోడేలు నిరాశ చేసికొని భోజనము లేక మాడుచు మెల్లగా తనయడవికిఁ బోవుచుండెను. అప్పుడు నక్కయొకటి యెదురుపడి విచారముతో తలవంచుకొని యింటిదారిని నడచుచున్న తోడేలునుజూచి “బావా రాత్రియంతయు గ్రామసంచారము చేసి విచారముతోఁ బోవుచున్నావేమి?” అని యడిగెను. “ఓనక్క-బావా ఏమని చెప్పును నే నొకపనికిమాలిన యాడుదానిమాట నమ్మి మోసపోయి యింత సేపు వేచియుండి తుదకు తిండికిచెడి యుస్సురని యింటికిఁ బోవుచున్నాను.” అని తోడేలుత్తరమిచ్చెను.

గీ. అగ్రహంబున మానవుండాడునట్టి
 పలుకులెప్పుడు బాటిగాఁ బట్టరాదు.
 పక్షి కుద్ధుఁడు తా నన్న పలుకులకును
 దానె శాంతుఁడైనపుడు సంతాప మొందు.

౧౦౦. డేగ, కోయిల.

—)౦(—

కోకిల మొకటి మామిడిచెట్టుమీఁదఁ గూరుచుండి వన మంతయు మాటు మ్రోయునట్లుగా కర్తర సాయనమయిన నృమధురస్వరముతో కోయిల కూచు నారంభించెను. ఆ సమయమునం పఁ దనకడుపుచి చ్చార్చుకొనుటకయి పిట్టను దేనినైనఁ బట్టు కోవలె నని నలుదిక్కులు చూచుచుఁ గాచియున్న డేగ యొకటి దానికంతస్వరమును విని యావంకను దృష్టి సారించి శ్రావ్యనాదముతో రుతము చేయుచు నొకకొమ్మ మీఁదఁ గూరుచుండియున్న కోయిలను జూచి, బాణములె తిన్నగా నానిమిఁద్రవాలి వాడిఁగోళ్ళతో దానిని బట్టుకొని, చావును సిద్ధముగా చుండునుని చెప్పెను. అప్పుడా కోయిల దానిని జూచి, 'విష్కారణముగా నావంటి సాధుజంతువును హింసించుట నీకు నర్హము కాదు. నే నెప్పుడును నీ కపకారలేక మైనను జేసి యుండ లేదు.

అంతే కాక నాపంటియల్పజంతువును జూపి భక్షించుటచేత నీకడుపును నిండదు .
కాబట్టి నన్ను విడిచిపెట్టి నీగౌరవమునకుఁ దగినట్లుగా మహాజంతువును దేని నైనను
బట్టుకొమ్ము.” అని సౌగంధ్యించెను. “నీ వెంత చెప్పినను, ఆకలి గొనియున్న నామన
స్సున కిప్పుడు నీమీఁద జాలి పుట్టనేరదు. ఈదినమెల్లను వేచియున్నను నాకింతవఱ
కొక్కజంతునియినను లభించినది కాదు. ఇంతసేపటికి నీవొక్కతెవు నాగోళ్ళలో
తగులుకొన్నావు. ఇట్లు చేతఁజిక్కినదానిని నదలివేసి రానిదాని నపేక్షించు బుద్ధి
హీనుఁ డెక్కడనైన నుండునా ? ” అని డేగ పలికెను.

గీ. దాపునఁ గరస్థమయియున్న దాని విడిచి
దవుల సందిగ్ధమగుదానిఁ దగదు కోర.
మింటిమేఘంబులను నమ్మి యింటిచెఱువు
జలముఁ బాఱఁ జల్లించెడుజనుఁడు గలఁడె ?

౧౦౧. వేటగాఁడు, తిత్తిరిపిట్ట.

వేటగాఁడరణ్యములో నలపన్ని పోఁగా తిత్తిరిపిట్ట యొకటివచ్చి యావలలోఁ
బడెను. అతడు వేటగాఁడు వచ్చి దానిని బట్టుకొని చంపఁబోఁగా, అది వానిని
జూచి తన్నిప్పుడు చంపక నదలివేసినపక్షమునఁ దాను బోయి తనజాతిపక్షుల నన్ని
టిని వూచించి వలలోఁ బడునట్లు ప్రేరేపించెద నని చెప్పెను. “నీ న్నిప్పుడు నే నేంత

.....

మాత్రమును పెదలివేయను. నీప్రాణము తీయుటకు నేను మొట్టమొదటనే నిశ్చయించుకొన్నాను. ఆపయిని నీ విప్పడు నీకట్టవర్తనముచేత మఱింతఘోరదండన కర్హమయినదాన వయినావు. తుచ్ఛమయినతనశరీరమును కాపాడుకొనుటకయి మిత్రులకును బంధువులకును ద్రోహము చేయఁదలఁచుకొన్నవాఁడు సాధ్యమయినయెడల మరణదండనమునకంటెను క్రూరతరమయినశిక్ష కర్హుఁడు.” అని పలికి నాఁడు దానిని విడిచివేయ.

గీ. వ్రాజునకు మానహీనమా బ్రతుకుకంటె
గౌరవముతోడిమరణంబె కరముమేలు.
జీవనంబునకై కీర్తి చెఱుపుకోక
యశము నెల్లరు గడన చేయంగవలయు.

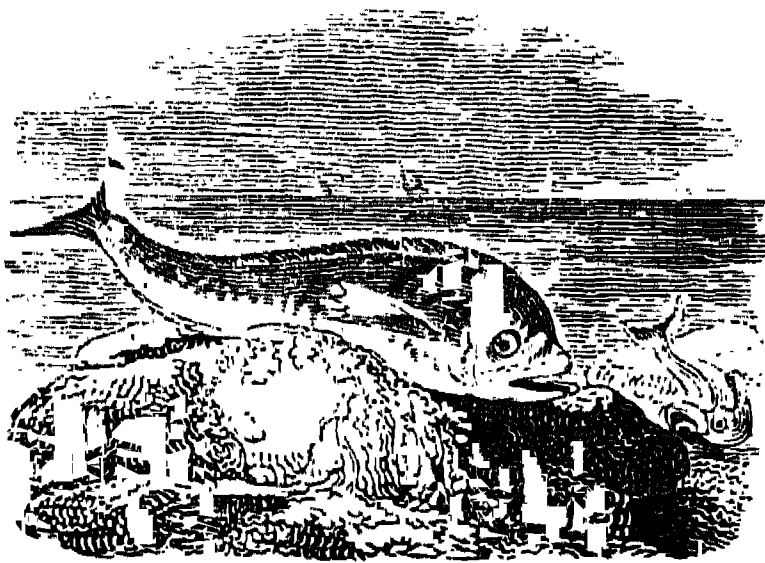

౧౦౨. మార్గస్థులు, ఎలుఁగుబంటి.

ఒకనాఁ డిద్దఱుబాటసారు లడవిమార్గమునఁ బోవుచుండఁగా వారిలోనొకఁడు రెండవవానిని జూచి “మిత్రుఁడా! అడవిమృగములు వచ్చినప్పుడు మనమొకరి కొకరు సాయముచేసికొనవలెను.” అని చెప్పెను. రెండవవాఁడును దాని కంగీకరించినందున, వారిద్దఱును పరస్పరసాహాయ్యము చేసికొనుట కొడంబడిక చేసికొనిరి. ఈమాటలనుకొని కొంచెముమార్గము నడుచునప్పటికి వారి కొకయెలుఁగుబంటి యెరురుపడెను. దానిని మూఁటి ఘనపడి మొట్టమొదట స్నేహము కలిపి తోడుపడవలె నన్నశూరుఁడు తన నూతనమిత్రుని నెలుఁగుగొడ్డుయొక్కదయకు విడిచిపెట్టి, పలుచనివాఁ డగుటచేత పరుగెత్తి యొకచెట్టున కెగఁబ్రాకి తనప్రాణములు కాపాడు కొనెను. రెండవవాఁ

డసహా నుండడయి స్థూలకౌముడగుటచేత పరుగెత్తలేక క్రింద పరుండి, ఊపిరి బిగియఁ బట్టి కౌలును చేయియు కదలింపక చచ్చినట్లు పడియుండెను. ఎలుగుబంటి వాని సమీపమునకు వచ్చి ముక్కును నోరును చెవులను నొసనచూచి శవ మనుకొని వానిని విడిచి తనదారిని పోయెను. అది పోయినతరువాత చెట్టుమీదివాఁడు క్రిందికి దిగి, రెండవానివద్దకు నవ్వుమొగముతో వచ్చి, “భల్లూకరాజు నీచెవిలో నేమో చెప్పి పోయినాఁడు. ఆరహ్యమును మిత్రునకుఁగూడ వినిపింపుము.” అని యడిగెను. అందుమీఁద రెండవవాఁడు “తమకార్యముకొఱకు మంచిమాట లాడి యాపద వచ్చి నప్పుడు మిత్రులను విడిచిపెట్టెడునీకొత్తమిత్రునినంటి స్వప్రయోజనపరులయిన నిర్భాగ్యులమాట యెప్పుడును నమ్మి మోసపోక యింకముందు తెలివిగలిగి బ్రతుక వల సినది” అని బుద్ధి చెప్పిపోయినదని బదులుచేప్పెను.

గీ. మంచిమాటలు పలికెడుమనుజు లెల్ల
మిత్రులనుచు భావించుట మేలు గాదు.
మాట లధికంబుగాఁ జెప్పమానవులను
విశ్వసింపకయుండు వివేకి యెపుడు.

౧౦౩. సొరచేప, తెక్కలచేప.

సాధారణముగా సముద్రవ్యాఘ్రముని చెప్పబడు సొరచేప యొకటి తన్ను తఱుముకొనిరాగా భయముచేత బహుదూరము పరుగెత్తుకొని వచ్చి యొక తెక్కల చేప సముద్రములోనుండి యెగిరి యొక మెట్టమీఁదఁ బడెను. అక్కడ తనచావు

నిశ్చయమని యాతెక్కలచేప యెఱిగిన దయినను, శత్రు వయినసారచేపకూడ తన్ను మ్రింగవలె నన్నయాశచేత తరంగములలోనుండి దమికి తన వెంబడినే యా మెట్టయొద్ద నొడ్డున పడి వగర్చుచుండుట చూచి, “ఇప్పుడు నాకు చావుతప్పకపోయినను, నాచావును మూలచుయిరయినసారచేపకూడ నాతోనే చచ్చుచున్నందున నేను తృప్తితో ప్రాణములు విడుచుచున్నాను.” అని పలికెను.

గీ. పగను సాధించు టబ్బులౌ ప్రజలనుదికి

జగతిలోపల నానందజనక మగును.

అయినను మహాత్ము లగువార లహితులగును

గీడు కోరక మేలె కాంక్షింతు రెపుడు.

౧౦౪. ముసలి నక్క, పడుచునక్క.

—:—:—

ఒక్కనాటిరాత్రి యొకముసలినక్కయు పడుచునక్కయుఁ గలిసి బయలు దేటి యొకయింట నున్న కోళ్ళదొడ్డిలో దూటి కోడిపిల్లలను జంపుచు పరస్పరసంభాషణమున కారంభించెను. అప్పుడు పడుచునక్క వృద్ధజంబుకమును జూచి, “ఓ మిత్రమా! మన కిప్పుడెన్ని పుంజులు, పెట్టలు, పిల్లలు లభించినవో చూచినావా మన మిరాత్రియే వీనినన్నిటిని జంపి కడుపునిండ తిని మఱి యిక్కడనుండి కదలుదము.” అని చెప్పెను. ముసలినక్క, “బిడ్డా! నేను నాచిరకాలానుభవముచుట్టి చెప్పుచున్నాను. మనము వీని నన్నిటిని నేడే తినివేసినయెడల రేపాహారము దొరకక పోవచ్చును. కాబట్టి మనము స్థలము తెలిసికొంటిమి గనుకఁ గొన్నిటిని నిలువ చేసికొని ప్రతిదినమును వచ్చి తినిపోవు చుందము. అని హితబోధ చేసెను. ఆమాటకుపకపక నవ్వి పడుచునక్క, “ఓతాతా ముసలివాండ్రకు మతి యుండదు. నీబుద్ధి యత్యవ్వతముగా నున్నది. ఈదినమిన్ని కోళ్ళను చంపి రేపటిదిన మిక్కడను మరల వచ్చినపక్షమున, యజమానుఁడు కొలియుండి మనప్రాణములు పుచ్చుకొనక విడుచునా? నేను నాకడుపు పట్టినన్ని పిట్టలను భక్షింపక యీస్థలము విడిచిరాను.” అని బయలు చెప్పెను. ఈసంభాషణము ముగిసినతరువాత పడుచునక్క ప్రక్కలుబ్బి కోడిపిట్టలను మిక్కిలి వెక్కసముగా మెక్కి కదలలేక మెల్లగా నింటికిఁ బోవుచు త్రోవలో కడుపునొప్పి వచ్చి చచ్చెను. ముసలినక్క నాటికి కొంచెమే తినిపోయి మఱునాటిఁ

రాత్రి యూరు మాటు మడగినతరువాత కోళ్ళగూటిపద్దకు మరల వచ్చెను. తనకోళ్ళన్ని యొక్కరాత్రి చచ్చుటకు మఱియించి కోళ్ళయజమానుఁడు నాటిరాత్రి కోళ్ళదొంగను కాచి పట్టుకోవలె నని పొంచియుండి యావగ్గునక్క వచ్చి కోళ్ళగూటిలో ప్రవేశింపగానే మడ్డుకట్టతో మోది దానిని చంపెను.

గీ. వృద్ధుఁ డతికాంక్షఁ దినలేక వెతలఁగుడుచు:

కృధలపా లగు నతిభుక్తిఁ బడుచువాఁడు.

కౌవున వివేకి యీరెండుగతులుఁ దాను

వదలి మితముగా ననుభవింపంగ పలయు.

౧౦౫. పశువులదొడ్డిలో దూతినదుప్పి.

ఒకదుప్పి తన్నరణ్యమునుండి వేటకుక్కలు తఱుముకొని రాగా భయము చేత పరుగెత్తుకొని వచ్చి యొకపొలములోఁ బ్రవేశించి యం దన్న పశువులదొడ్డిలో దూతీ పట్టిగొడ్డిలోఁ దాగియుండెను. అప్పుడక్కడ నున్నయెద్దులలో నొకటి దానిని జూచి యడవినివిడిచి ప్రాణసాయకర మయినయాస్థలమున కేల రాసాహసించితి వని యడిగెను. “మీరు నా జాడచెప్పి నన్నపట్టి యొప్పగింపక రక్షించినపక్షమున, మీధర్మమున నే నిక్కడఁ గొంతసేపు తల వాచుకొని నుండి చీకటి పడఁగానే నా యడవికిఁ బోయెదను.” అని దుప్పి యుత్తరము చెప్పెను. అటుతరువాత దుప్పి దీపములవేళపఱకును గడ్డిలో నుండెను. అంతట పసులకౌపరివాఁడు కొన్ని యావులను

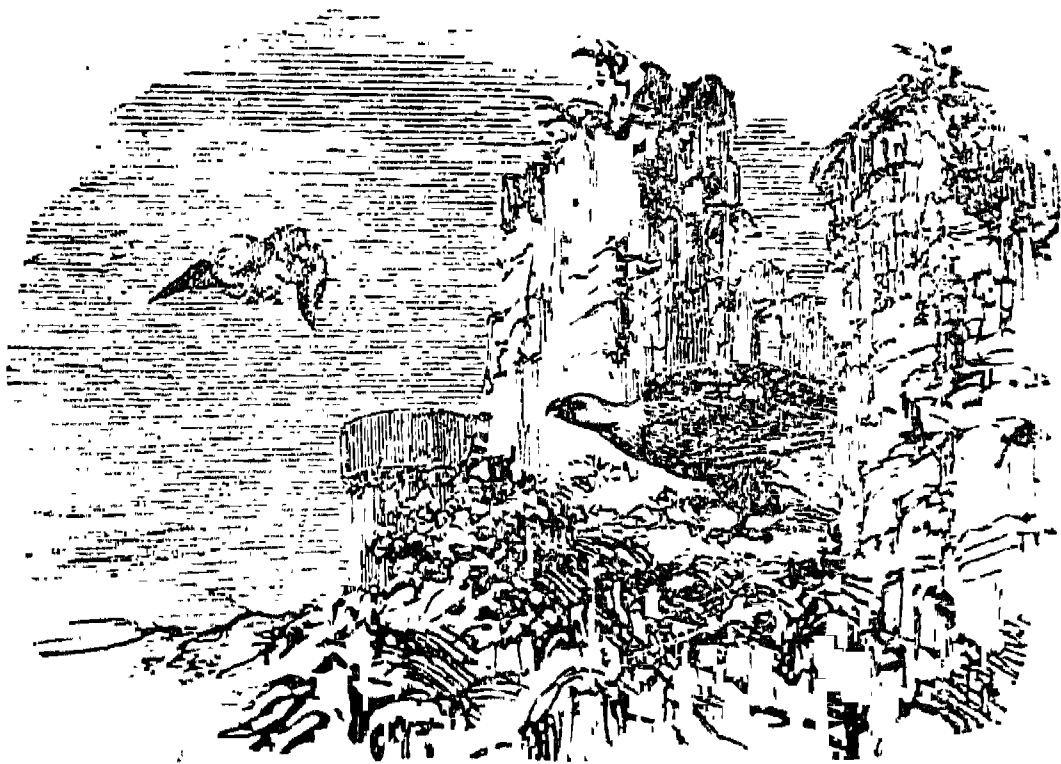
తోలుకొని వచ్చి గుంజలకు కట్టిపెట్టి గడ్డివేసిపోయెనుగాని వాఁడా మప్పినిమాత్రము
మాడలేదు. అటుతరువాత కొందఱు పాలేరువాండ్రొకనితరువాత నొకఁడుగా పశు
వులదొడ్డిలోనికి వచ్చి పశువులను జూచియెద్దకు గడ్డివేసి పోయిరిగాని వారును మప్పిని
జూడలేదు. ఆపయిని తోటకావలివాఁడు వచ్చి దొడ్డి నాలుగుమూలలు తిరిగి పశు
వుల కట్టియున్న వో లేవో చూచిపోయెనుగాని యందేదియు వింతజంతువు వానిదృష్టి
కిని గోచరము కాలేదు. ఈకడపటివాఁడు వెడలిపోయినతరువాత మప్పి తన కింక
ప్రాణభయము తప్పిపోయిన దని సంతోషించి మెల్లగా తలయెత్తి యచ్చటగిత్తులను
బిలిచి “మిత్రులారా! మీరు మిక్కిలి నొడ్డవారు. అపత్సమయమునందు తా విచ్చి నా
ప్రాణములు కాపాడినారు. ” అని తనకృతజ్ఞతను బెలుపుచుండెను. అందొకయెద్దు
దానిమాటలు విని “మిత్రులారా! నీవింకను సంతోషపడవలసిన సమయము రాలేదు. నీ
వీరాత్రి యిందుండి తప్పించుకొనిపోయి సుఖముగా నీయడవి చేరఁగలుగుట మాకంద
వలయును పరమసంతోషమేకాని యింకొకఁడు వచ్చి చూచిపోవువలయును నీవు ప్రాణ
ములు దక్కినవనుకొఁగూడదు. మాయజమానుఁ డప్పుడప్పుడు వచ్చి మమ్ముఁ జూచి
పోవుచుండును. అతనికి వేయికన్నులున్నవి; ఈయందఱి కన్నులను గప్పి తప్పించు
కొన్నను నీవతనికింట. బడక తప్పించికొనుట యసాధ్యము అతఁడిప్పు డిచ్చటకు
వచ్చుట తటస్థించెనా, నీప్రాణములు నీవికావు.” అని చెప్పచుండఁగానే యజమా
నుఁడు వచ్చి పశువులదొడ్డిలోఁ జొచ్చి యందున్న పశువుల నొక్కొక్కదానినే చూ
చుచు “దీనికి గడ్డితిన్నగావేసినారు కారు” “దీనిపద్ద పేడ తీసివేయ లేదు” “దీని
ముందఱ కొచ్చుగానున్నది.” అని నేనకులమీఁద కోపపడుచు దొడ్డియెల్లఁ దిరిగి గడ్డి
యెద్దకుఁ బోయి చేతితోతడవిచూచి గడ్డిలో మప్పికొమ్ములు చేతికితగులఁగా నిందులో
నేదోయన్నది రండని కేకలు వేసెను. ఆకేకలు విని పాలములో నున్న పాలేరువాం
డ్రొందఱును కట్టలు పట్టుకొనివచ్చి యజమానునియాజ్ఞాప్రకారముగా మప్పిని గొట్టి
చంపిరి.

గీ. భృత్యజనములబహు నేత్రదృష్టికంఠై

నురుబలం బుండు బ్రభునేత్రయగ్మమందె;

భృత్యులకై సర్వమును స్వామి విడువఁ బోక

తన మకనులతోఁ బని చూచుకొనఁగవలయు.

౧౦౬. గ్రద్ద, గుడ్లగూబ.

—:) ౦ (: —

ఒకనాఁ డొకగ్రద్దయు గుడ్లగూబయు నొక-నోట చేరి యిఁకముం దొకరిపిల్లల నొకరు మ్రింగకుండ నేర్పఱచుకొని మైత్రి చేసికొనెను. అప్పుడు గ్రద్ద గూబను జూచి “నాపిల్లల నీ వానవా లేఱుగనువా?” యని యడిగెను. “ఎఱుగను” అని గూబ పలికెను. అంతట తనబిడ్డలరూపమును ఉన్నది యున్నట్లుగా గృధ్రము వాని తోఁ జెప్పి, “నీబిడ్డల నానవాలుపట్టుటకు గుఱుతు లేవి?” అని ప్రశ్న వేసెను. అందు మీఁద గూబ తనపిల్లలు లోకములోనిపక్షులలో నెల్లను మిక్కిలి సుందరముగాను మృదుమధురస్వరము కలవిగాను ఉండునని యానవాలు చెప్పెను. ఈప్రకారముగా సంధి చేసికొని యాపక్షులు రెండును తమవాసస్థానములకుఁ బోయినతరువాత మఱి కొన్నిదినములకు గృధ్ర మాహారార్థ మక్కడక్కడ సంచారముచేసి మధ్యాహ్న సమయమునం దొకపాడింటికలుగులో నున్న పక్షిగూడును జూచి యందులో నున్న పిల్లలు తనమిత్రురాలి వేమోయని మొట్ట మొదట కొంతసందేహపడెను. ఇట్లు సంశయము మనస్సును బాధింపఁగా గృధ్రము కొంతనే సాపిల్లలమొగము పరిశీలించి చూచి యింత వికృతరూపము గలవి లోకములోనిపక్షులలో నెల్లను సుందరమయిన నామిత్రురాలి పిల్లలయి యుండనని యాలోచించుచుండఁగా, ఇంతలో గూబపిల్లలు చేరువ కేంద్రో పక్షినచ్చినట్లుకు డయినందున వికృతముగా కూసెను. అకూత చెవిని బడఁగానే గ్రద్ద కౌశల కున్న సంశయము పోయినందున, ఇట్టియసహ్యపుకూత లఱచెడుపక్షులు మృదుమధురస్వరముగల తన మిత్రురాలిబిడ్డలు కౌవని నిశ్చయించి యాగృధ్రము వానిని భక్షించి కడుపుచిచ్చార్చుకొని యధేచ్ఛముగాఁ బోయెను. అటుతరువాతఁ

కొంతసేపునకు గూబ తనగూటికి వచ్చి యందు పిల్లలను గానక వానియీకలు మొదలయినవి చూచి మర్నార్ధురా లయినయాపాడుగ్రద్దయే నమ్మించి ద్రోహము చేసె నని దానిని మాషించుచు విలపింపసాగెను. ఆసంగతి యంతయు నెఱిగినగబ్బిల మొకటి దానిసమీపమునకు వచ్చి, ఇదియంతయు గృధ్రము నీబిడ్డలగుఱుతడిగినప్పుడు యథార్థమును జెప్పక నీవేదోశనిపోనియాధిక్యమును కల్పించి చెప్పినస్వయంకృతాపరాధము యొక్కఫలమే యగుటచేత దీనినిగూర్చి యన్యులను నిందింపవలసినపని లేదని బుద్ధి చెప్పెను.

గీ. తమమబిడ్డలలోపముల్ దాచిపెట్టి
తల్లిదండ్రులు చెఱుతురు తామె వారి;
కొడుకులనుఖంబు జనకులు కోరు నెడల,
తెలిపి తప్పులు తఱిని దిద్దింపవలయు.

౧౦౭. జింక, ద్రాక్షతీగ.

—:) 0 (: —

ఒకజింక తన్ను వేటగాండ్రు తఱుముకొనిరాగా వారికంటె ముందుపరుగెత్తుకొనిపోయి యొకద్రాక్షపొదలో దూటి దాగియుండి ప్రాణరక్షణము చేసికొనెను. మఱికొంతసేపటి కావేటగాం ద్రక్కడకు వచ్చి యాద్రాక్షతీగలనద్దనుండియే ముందుకు సాగిపోయినను జింకను జూడక యాస్థలమును దాటి పోయిరి. ఇంతవఱకును లోపల నడచియున్న జింక వారు దాటిపోగానే తలయెత్తి యింక తన

కుపద్రవము తప్పిపోయినదని ధైర్యమును తెచ్చుకొని తనకు ప్రాణరక్షణము చేసిన బ్రాహ్మతీగలనే కొటికి తన మొదలుపెట్టెను. ఇంతలో వేటగాండ్రు కొంత దూరము పోయి యక్కడ జింక జాడ గానక మరల వెనుకతీగి వచ్చుచు బ్రాహ్మతీగల కదలు చుండుటను బట్టి జింక యందు దాగి యుండవచ్చునని యూహించి సమీపమునకు వచ్చి దానిని పట్టుకొని చంపిరి. తన్ను రక్షించినదానినే భక్షింప నారంభించిన పాప ఫల మనుభవంపక తీటదని మనస్సులో భేదపడుచు జింక ప్రాణములు విడిచెను.

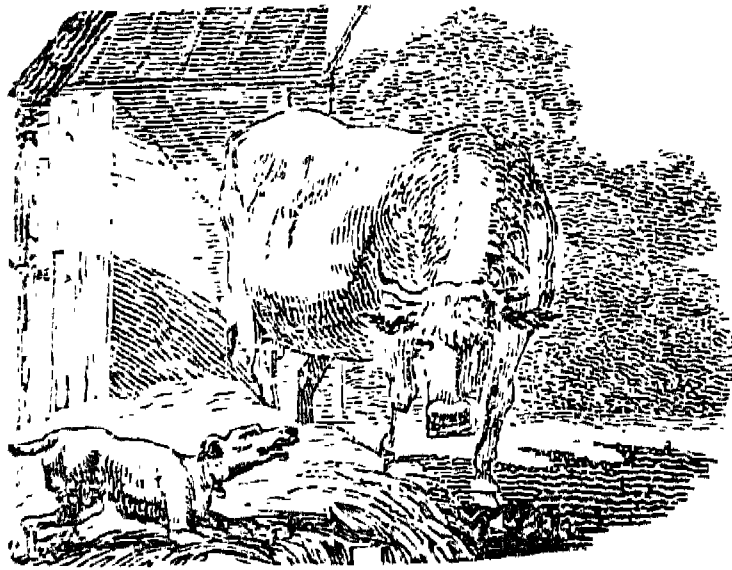
గీ. అపనిలోనఁ గృతఘ్నుత యరసిమాడఁ
బాతకంబులలో ఘోరపాతకంబు.
బాగు చేసినవారికి నోగు చేయు
పాపి నెప్పుడు దేవుడె పాడు చేయు.

౧౦౮. ఆత్మస్తుతిపరాయణుడైన యాత్రికుడు.

—:) ౦ (: —

దంభవ్రతుఁ డైనయాత్రాపరుఁ డొకఁడు బహుత్థిర్థయాత్రలు నేవించి వేశాట నము చేసి వచ్చి తాను దర్శించిన దివ్యతేత్రములమహిమలను తాను నిర్వహించిన యశ్భుతకార్యములను తనయూరివారితోఁ బెలుపుచు “ఓహహాజయహారా రామేశ్వరమునద్ద నేను పంతుమువేసి యొక్కయంగతో పెద్దకాలువను దాటి యావల పదియడుగులదూరము చుమికినాను. దక్షిణదేశము దంతటను మహావివంతుఁ డని ప్రసిద్ధి గన్నచుల్లుఁడు సహితము తనయాచచ్చక్తిని వినియోగించియు నాతో సమాన ముగా చుముక లేక నాకంటె తుద కొఱుగుగులు తక్కువ చుమికినాఁడు. రామేశ్వరము వచ్చినపక్షమున మీ కీసంగతి కన్నులార చూచినవారిచేత ఋజువు పలికించె దను” అని యాత్మశ్లాఘ చేసికొనుచుండెను. అప్పు డాసంఘములో నున్నబుద్ధిమంతుఁ డొకఁడు ముందుకు వచ్చి “అయ్యా! సాక్షులనిమిత్తము మన మంతదూరము రామేశ్వరము పోవలసినపని లేదు. మనయూరే రామేశ్వర ముచుకొని మన చిన్నకాలువ నిక్కడనే యొకసారి లంఘించి మీసామర్థ్యమును జూపుఁడు. మే మందఱమును ప్రత్యక్షముగాఁ జూచి యానందించెదము” అని పలికి యాతనితో రడఁచెను.

గీ. స్వస్తుతులు నసత్యంబులుఁ బలుకువారి
వారలయసత్యవాక్కులే పట్టియిచ్చు.
ఘనవిరుద్ధవార్తలు తాము కనినయట్ల
చెప్పు నెడలఁ జూడక విశ్వసింపరాదు.

౧౦౯. గడ్డిమేటిలోని కుక్క.

—:~0(—

ఒకనాఁ డొకయెద్దు మిక్కిలి, యాఁకలిగొని వచ్చి గడ్డివామియొద్దకుఁ బోయి మేయఁబోయెను. ఎక్కడనుండియో వచ్చి యాగడ్డిమేటిలో పరుండియున్న చెడు కుక్క యొకటి మొలుగుచు లేచి యెద్దుమీఁదఁ బడి కఱిచి దానిని గడ్డి తిననియ్యక తఱిమివేసెను. అప్పు డాయెద్దు కుక్కనుజూచి “నామీఁదఁబడి మొలుగుటవలన నీ చచ్చిత్వమును వెల్లడి చేసికొనుటతప్ప నీ విందేమి బావుకొనుచున్నావు? వెఱబొమ్మనలె నిందుఁ గూరుచుండి నీవును తినవు; తినువానిని తిననునియ్యవు. “అని పలికి యుస్సురని విచారముతో వెడలిపోయెను.

గీ. అల్పులు ధనామలను దాము ననుభవింప
కితరులను గూడ భుజియింప నీయకుండ్రు;
పరులను నమ కుపయోగ పడెడునట్లు
చేయుదురు సజ్జనులు తమసిరుల నెపుడు.

౧౧౦. బంగారమును పాతిపెట్టిన లోభి.

—:~0(—

ధనికుఁ డొకఁడయినయొక పిసిండివాఁడు తనకున్న సొత్తంతయుబంగారముగామార్చి యాబంగార మంతయు కరణి యొకదిమ్మగాఁ బోసి యొకనాఁటిచీకటిరాత్రి దానిని రహస్యముగాఁ గొనిపోయి తనతోఁబ్రాలో నొకమూల పాతిపెట్టి నిత్యమును బోయి దాని నొక్కసారి దర్శించుచుండెను. వాఁ డొక్కడను తఱుచుగా పోవుచు వచ్చుట చూచి యందేమో యున్నదని కనిపెట్టి యొకదొంగ యొకచీకటిరేయి పోయి దానిని త్రవ్వి తస్కరించెను. కొన్నాళ్ళకాలోభి తనధనము పోయినదని తెలిసికొని తలవీడ బట్ట యూడఁ తొమ్ము బాదుకొని యేడ్చుచు సొమ్ము నిమిత్తమయి క్రిందఁబడి పొరలమొదలు

పెట్టెను. ఆయేడుపు విని చేరుతోటలో నున్నమిత్రుఁ డొకఁడక్కడకు వెచ్చి
“చెలికొఁడా ! పోయినబం గారమును తలఁచుకొని యేల విలపించెదవు ? ఉన్నప్పుడు
సహితము నీవెప్పుడును దాని నుపయోగించి యెటుఁగకపోవుటచేత నిజముగా నీకది
నుప్పుడును లేనట్టే. అప్పు డదే యున్నట్టు భావించుకొని సంతోషించుచుంటివి. నీ
విప్పుడుసహితము దానిస్థానమున నొకపెద్దరాయి తెచ్చిపాతపెట్టి యదియే పోయిన
బంగార మనుకొని సంతోషపడవచ్చును. పూర్వ మాబం గారము నీకెంతయుపయుక్త
ముగానుండెనో యిప్పుడీరాయి ను నీకంతయుపయుక్తముగానే యుండును.” అని
యోచనార్చెను.

గీ. లోభకంటె దరిమ్రొండు లోకమునను
వేటొకండు గల్గఁడు భోగవిరహమునను.
కలిమి గల్గినఫలము లోకంబుననును
దాని నుపయోగపఱుపంగఁ దగుటకొఁచె ?

౧౧౧. మృగములు, పక్షులు, గబ్బిలములు.

—:~0(—

పూర్వ కాలమునం దొకసారి పక్షులకును మృగములకును యుద్ధము సంభవించి
నప్పుడు గబ్బిలము తానేపక్షమునను జేరక దేహము దాఁచుకొనుటకయి చూచెను.
ఇంట్లుడఁగా మొట్టమొదట యుద్ధములో మృగములకు గెలుపు కలుగునట్లుగా కనఁ
బడినందున గబ్బిలము వానియొద్దకుబోయి “ఓమృగములారా ! నేను మీవాఁడను.
నేను పక్షి నమునపక్షమున నానోతిలో రెండునరుసల పండ్లుండునా ?” అని

నానిలోఁ జేరను. అటుతరువాతఁ గొంతసేపు ఘోరముద్ధము జరిగినమీఁదట గరుత్మంతుని పరాక్రమముచేత కట్టకడపట పక్షులకే విజయము కలిగెను. అప్పుడు గబ్బిలములు మెల్లగా పక్షులపద్దకు వచ్చి “ఓపక్షులారా! నేను మీవాడను. నేను మృగము నయియెడల నాకీతెక్కలుచ పయి కెగరఁగలశక్తియుఁ గలుగునా? అని వానితో తనచుట్టటికమును తెలుపుకొనెను. పక్షులు దానిమాటలు నమ్మక కాళ్ళతో తన్ని ముక్కులతో పొడిచి దానిని దూరముగా తఱిమివేసెను. అంతట గబ్బిలము మరల మృగములయొద్దకుఁ బోగా నది ము తమ్ముఁ చేరనీయక దానిని వెడలఁగొట్టెను. అందుచేత గబ్బిల మప్పటినుండియు నెవ్వరిలోను గలియక పక్షులును మృగములును కూడ నిద్రపోవుకాలములో రాత్రిమాత్రము లేచి తరుగసాగెను.

గీ. ఎల్లరకు మంచివారుగా నెదను గోరి
యిచ్చకము లాడుచు నీతి యెడలితిరుగు
స్వప్రయోజనధూర్వహుల్ సర్వగతుల
భ్రష్టులగు ను రేరికి మంచివారుగాక.

౧౧౨. చెట్టుక్రింద శయనించినబాటసారి.

—:0(—

ఒకమార్గస్థుఁడు బహుదూరము నడిచి మలసినచ్చి చల్లనిమట్టినీడకు విశ్రమించి, చేరుననుష్ఠాకి కడవలంతలేసికాయలతో నున్నగుమ్మడితీగను జూచి తనలో తా నిట్లు చింతింప మొదలు పెట్టెను—“భగవంతుఁడు నట్టిబుద్ధిహీనుఁడు గా నున్నాఁడు. బలిష్ఠ మయినయీమట్టిచెట్టుకు కుంకుడుగింజలంతలేసి చిన్న కాయలు పెట్టి మర్బల మయినగుమ్మడితీగకు బానలంతలేసిపెద్ద కాయలు పెట్టినాఁడు. ఈ

చిన్న మట్టికాయ లీగుమ్మడితీగకును, ఈ పెద్దగుమ్మడికాయ లీమట్టిచెట్టునకును బెట్టి యుండినయెడల, దేవునిబుద్ధి యెంతశ్లాఘాపాత్రముగా నుండును!” అని యాలోచించుచు హాయిగా నిద్రపోయెను. ఇంతలో పెద్దగాలి వీచి మట్టికాయలు కొన్ని మీఁద రాలినందున మెలకువరాగా, ఆ బాటసారి కన్నులు తెరిచిచూచి “అయ్యో! ఈ పెద్దకాయలు మట్టిచెట్టున నేయుండి గాలికి నామీఁద పడియుండినపక్షమున నే నీపాటి తల ప్రక్కలయి చచ్చిపోనునుగదా అజ్ఞానముచేత నిష్కారముగా సర్వజ్ఞుడయినయీశ్వరునియెడ లోప మారోపించి పాపము కట్టుకొన్నాను.” అని పశ్చాత్తాపపడుచు తనదారిని బోయెను.

గీ. మూఢజనములు తమయల్పబుద్ధిచేతఁ
దత్వ మెఱుంగ కొనర్తురు దైనింద
తమకుఁ దోచిన దెల్లను దధ్య మనక
స్పృష్టిమహిమ లెల్ల రెఱుంగ నెన్నవలయు.

౧౧౩. ఇంద్రుఁడు, గొల్ల వాఁడు.

—:) 0 (: —

ఒక గొల్లవాఁడు తనమందలోనిగి త్తయొకటి యాకస్మికముగా కనబడకపోగా దానినిమి త్తమై యడవియంత ను వెదకెనుగాని దానిజాడ యెక్కడను తెలియ రాలేను. అంతట వాఁడు మనుష్యప్రయత్నమునలన కార్యము లేదని యెంచుకొని, “నా గిత్తను దొంగిలించినదొంగ నొక్కసారి నాకంటికిఁ గనబడిచినపక్షమున నీ కొక మేకను బలియిచ్చెను.” అని యింద్రునకు మ్రొక్కుకొనెను. ఇట్లు మ్రొక్కుకొని వాఁడరణ్యములో ముందుకు కొన్నియడుగులు నడవగానే యొకపొదలో వాని

గిత్తును దొంగలించినచోరుడు వాని కన్నులయెదుట ప్రత్యక్ష మయ్యెను. అప్పు డా వంకను గొల్లవాడు చూడఁగానే గిత్తును దొంగిలినది రెండుకొళ్ళదొంగకొక నాలుగుకొళ్ళదొంగ యయ్యెను. ఎద్దును నోటఁ గఱచుకొని సింహమొకటి కన్నుల యెదుట కనబడఁగానే భయముచేత వానిప్రాణములు పయి కెగసి పోయినవి. ఇట్లు కొంతసేపు వాడు చిత్రప్రతిమవలె నిశ్చేష్టితుఁ డయి యుండి కొంతతడవునకు తెలివి తెచ్చుకొని ప్రాణభీతిచేత దేహము వడవడవడక గద్గదస్వరముతో “ఓభగవంతుఁ డా! నా కిప్పుడు నీ వీదొంగను మరల కనబడకుండఁ జేసినపక్షమున, నేను నా ప్రాణములు దక్కించుకొని యిల్లు చేరఁగానే యీసారి నీకుమేకపోతును గాక యీ బోతును బలి యిచ్చెదను.” అని దేవేంద్రునకు మరల మ్రొక్కుకొనెను.

గీ. ఇలను మనకోరుకోరిక లెల్ల దేవుఁ

డొసఁగు నేనియు మన కెంతో దొసగు పొసఁగు.

కాన, నిహలోకవస్తువుల్ కాంక్షచేయ

కాత్మసుఖమునె భగవంతు నడుగవలయు.

౧౧౪. నక్క, గాడిద.

—:)0):—

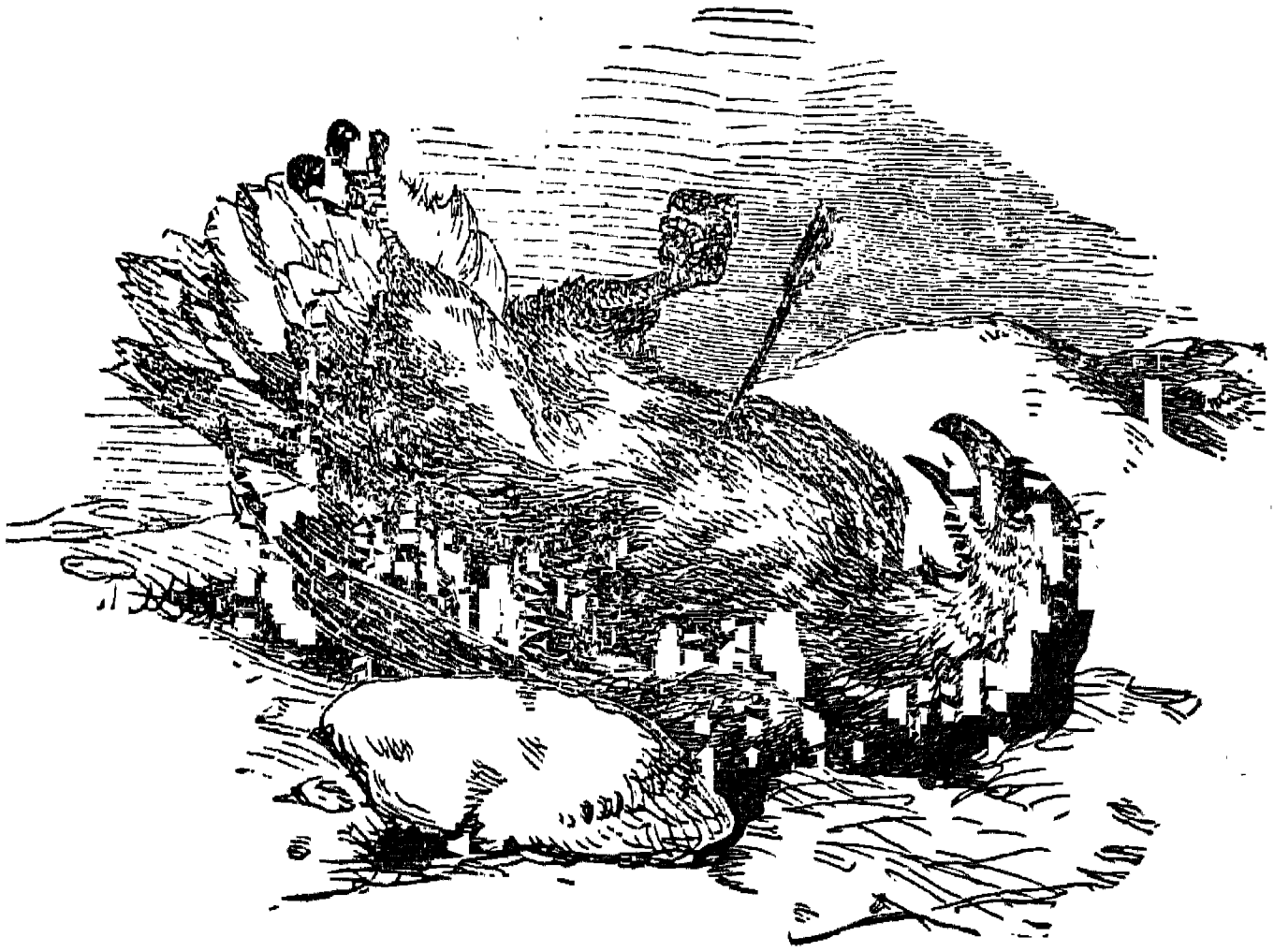
సింహచర్త మొకటి కనబడఁగా దానిని పైనికప్పుకొనియొక గాడిద ననములో విచ్చలవిడిగాఁ దిరుగుచు రూపాటోపముచేత మృగముల నన్నిటినిబెదరించుచుండెను. ఇట్లు కొంతసేపు విహరించినతరువాత దానికంటి కొకనక్క కనబడఁగా, తక్కిన మృగములవలెనే దానినికూడ భయ పెట్టవలెనని తలచి సింహనాదము చేయుచుఁ బోయి దానిమీఁదికి భయంకరముగా దుమికెను. కంతస్వరముచేత నక్క దానిని గుఱుతుపట్టి “ఓహోహో! గార్దభస్వాములా తమరు? ఏలిననారు కొంచెముసేపు మానముద్ర ధరించి నోరు విప్పకుండినపక్షమున తక్కిన మృగములవలెనే నేనును దేవర వారిని సింహముగా భ్రమించియుండును. ప్రభువునా రాగౌరవము కాపాడుకొక నోరు తెఱచుటచేత నిప్పుడు తమ రెవరో గుట్లు తెలిసిపోయినది.” అని పరిహాసము చేసెను.

గీ. నరుడు చేసెడుసంభాషణంబునలన

నెట్టిగుణవంతుడో వాని నెఱుంగ వచ్చు.

భూషణాంబరములు దాల్చి మూఢజనుడు

పెదవియెత్త నందాకె శోభిల్లుఁగావె?

౧౧౫ గ్రద్ద, బాణము.

కంటఁబడినజంతువును దేని నైనను జంపి తినవలెనని యొకగ్రద్దకొండకొమ్మ మీఁదఁ గూరుచుండి చూచుచుండఁగా, వెనుకనుండి వేటగాఁ డొకఁడు దానిని బాణముతోఁగొట్టెను. ఆదెబ్బచేతగ్రద్ద తలకిందుగాకూలితనకుఁగ్రుచ్చుకొన్న బాణము వంకఁజూడఁగా, ఆబాణముయొక్కపుంఖమునకు తనయీకలే కట్టఁబడియున్నట్టు తెలియవచ్చెను. అందుచేత గ్రద్దము మరణసమయమునందు తనకుఁ గలుగుచున్న శరవేదనకంటె తనశరీరమునఁబుట్టినయీకయే తనచావునకు మూల మయినబాణమును జేరియున్నదనువిచారమే యొక్కవ వ్యధ పెట్టఁగా దేహము త్యజించెను.

గీ. ఇడుమలకు నాత్మదోషంబె హేతు నైనఁ
గప్తము మఱింత యధికంబుగాఁగ వోచు.
బహువిపత్తులు తనవల్ల వచ్చుఁగానఁ
దెలిసి జనుఁ డప్రమత్తుఁడై మెలఁగవలయు.

౧౧౬. సోమరిగుఱ్ఱము, బగువెత్తుకొన్న గాడిద.

ఒకఁడు తనవస్తువుల నన్నిటిని గాడిదమీఁదవేసి మోపించుకొని దానివెంటవట్టి గుఱ్ఱమును నడిపించుకొని తనయూరికి పోవుచుండెను. శక్తికినించిన యాబరువును మోయలేక తూలుచు గాడిద తనబరువులోఁ గొంతవహించిసాయముచేయవలసినదని గుఱ్ఱమును వేఁడుకొనెను. గుఱ్ఱము దుస్స్వభావముగలది యగుటచేత దానిప్రార్థన యంగీకరింపక నిరాకరించెను. అందుపయిని గాడిద యెంతోకష్టముతో మఱికొంత దూరము కా శీఢ్చుకొనుచు నడిచి దుర్భరమయినయాభారమునకు సహింపలేక వగ ర్చుచు మార్గమధ్యమున ముందుకుఁ గూలఁబడి ప్రాణములు విడిచెను. అప్పుడు యజ మానుఁడు తనగాడిద చచ్చుటచూచి దుఃఖిపడి దానిమీఁదిబరువంతయుఁదీసిగుఱ్ఱము మీఁద వేయుటయేకాక చచ్చినగాడిదయొక్క చర్మమొలిచిదానినిసహితముపయిని వేసి యాగుఱ్ఱమునుతోలుకొని పోయెను. అందువలన గుఱ్ఱము తనతోడిజంతువునకు కొంచెముతోడుచూప ప్రాణమాలినతప్పిదమునకు శిక్షగా రెట్టింపుభారమునువహించి శ్రమపడ వలసినదయ్యెను.

గీ. శ్రమములో సున్నవానికి సాయ మదనఁ
జేయ కున ను దుద కెంతో చేటు వచ్చు.
కావున నరుండు కొంతస్వకార్యపరత
విడిచి తోడివారికిఁ దోడు పడఁగవలయు.

౧౧౭. కుక్క, దొంగ.

ఒకనాఁటి యర్థరాత్రమందు కొందఱుదొంగలు వచ్చి యొకయింటికికన్నము వేయుచుండఁగా, కావలికుక్క వారినిజూచిమొఱుగనారంభించెను. అప్పుడుదొంగ

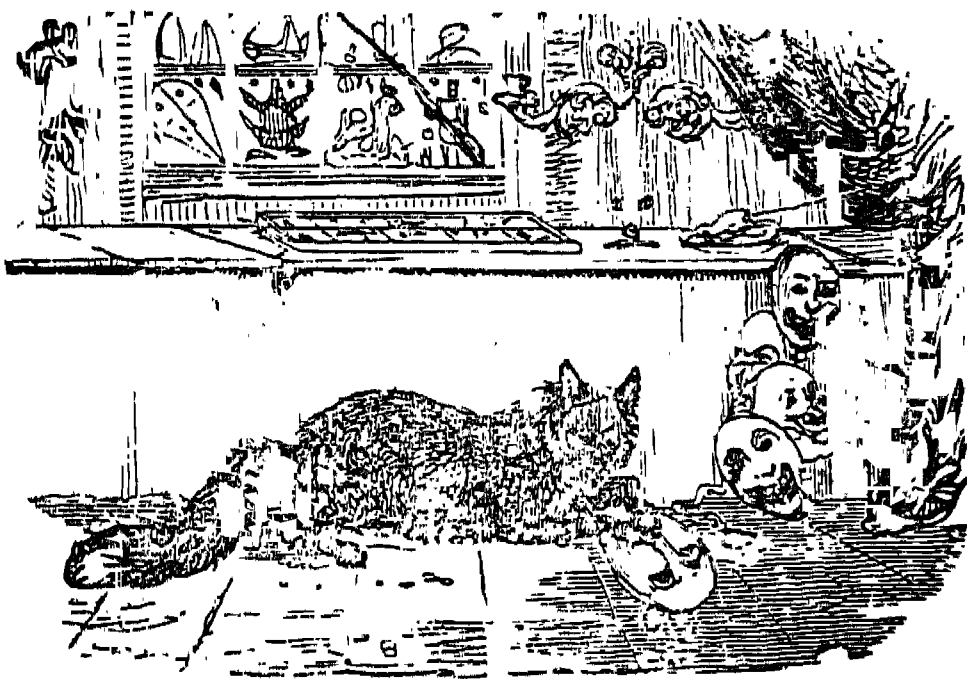
అలాగే నొకఁడు కుక్కనో రడఁచుటకయి రొట్టెముక్కయొకటి దానిముందు విసరి వైచెను. ఆకుక్క దానిని పుచ్చుకొనక “ఓహోహూరా! నే నెప్పుడును లంచమున కాశపడి నాయజమానునికి దోహముచేయుస్వభావము కలవాడను గాను. అంతే కాక నేఁ డీచిన్నరొట్టెముక్కనిమిత్తమయి నాభావిసుఖమును స్వాతంత్ర్యమును మీకు విక్రియించి యెల్లకాలము కష్ట మనుభవించుటకు నే సంతబుద్ధిహీనుఁడను గాను. మీరు నాయజమానునికొంపఁ గూల్చినతరువాత తేపటినుండి యింక నన్ను పోషించువారెవరు? అని మఱింతబిగ్గరగా మొఱిగి యింటివారిని లేపి దొంగలను పట్టియిచ్చెను.

గీ. స్వచ్ఛస్పృత్తియె సర్వార్థసాధకంబు

కావున జనుండు నిమిషసౌఖ్యంబుకొఱకు

లంచమును గ్రహించి యతిహేయలాభ మొంది

చెఱుచుకొరెదాడు ఘనతయు స్థిరయశంబు.

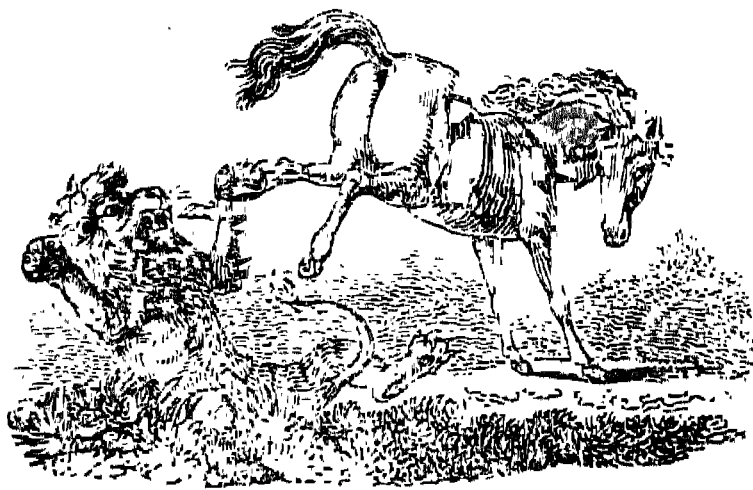
౧౧౮. నక్క, నాటకశాల.

—)o(—

ఒకనక్క యాహారనిమిత్త మందందు తిరిగి యొక్కడను మేఠ దొరకక పోయి పోయి తుద కొకనాటకశాలలో ప్రవేశించెను. నాటకులు వేషములు వేసుకొనుచప్పుడు మొగములకు తగిలించుకొనుకాగితపుతలలు కొన్ని దాని కక్కడ కనబడఁగా పయి రంగులను జూచి యవి నిజమయినతల లని భ్రమించి వానిలోపలిమెదడు భక్షింప వచ్చునని సంతోషించి చెంతకుఁబోయి కాలితో వానిని కదలించి చూచెను. కదలింపఁ గానే యవి యంతస్సారము లేనివయి లాటలాటనుని ధ్వనిచేయఁగా, నక్క విచారపడి

“ఈశిరస్సులు పయి కెంతో యందముగా నున్నవి. అయినను లోపల నెంతవెదకినను మేదస్సుమాత్రా మానగింజంతయు కంటఁ బడకున్నది.” అని పలికి యున్నారని యందుండి వెడలి పోయెను.

గీ. ఈప్రపంచనాటకశాల నెల్లయెడల
సతతము నటించుచుండునసంఖ్యజనులు
ప్రజలఁ బయివేషముల భ్రమపఱచుచున్న
సార మెచట లోపలలేనివారె నుమ్ము.

౧౧౯. గుఱ్ఱము, సింహము.

సింహ మొకబలసినగుఱ్ఱముమీఁద కన్నువేసి దాని నేలాగుననైనఁ దనపొట్టను బెట్టుకోవలెనని తలఁచెనుగాని దానిని పట్టుకొనుమార్గ మేనియు తోచినదికాదు. అయినను కొంతసే పాలోచించి యాసింహము గుఱ్ఱమును తనయొద్ద కాకర్షింపఁదగిన యుపాయ మొకటి యూహించి, తాను సకలమూలికలను దెలిసినఘనవైద్యుడననియు సనుస్తజంతువులయొక్కయు సర్వవ్యాధులను నివారణము చేయఁగలుగుదు ననియు ప్రకటన చేసెను. జంతువులను సులభముగా తనగర్భములోఁ జొప్పింపఁగలుగుటకు పన్ని యుండు నని యామాయోపాయముయొక్కయుద్దేశమును గుఱ్ఱము గ్రహించి, మాయకుఁదగినప్రతిమాయ పన్ని యాయభినవనైద్యునికోగము ముందుగా కుదిర్చి గర్భ భంగము చేయవలెనని నిశ్చయించుకొని, తా నేమియు ననుమానపడక యావర్తనమును నమ్మినట్టు నటించి యెడమకాలిలో ముల్లు విరిగిన ట్లభినయించి కుంటుదు మెల్లగా సింహముయొద్దకు నడిచి, తనకు మరణవేదన కలిగించుచున్న ముల్లుతీసి కాలికిమందు వేయ వలసినదని వెనుకకాలు చాచెను. సింహము తత్క్షణమే నైద్యమూచేయుట కంగీకరించి

దగ్గఱకువచ్చి కాలు చూపుమని గుఱ్ఱమునడిగెను. గుఱ్ఱమువెనుకవంకతిరిగి తనవెనుకటి కాలాకటి పయికెత్తిచూపి, సింహముకాలుపట్టుకొని సోధించుటకయిముందుకుజరగు చున్నసమయములో వెనుకటికాళ్ళతో సత్తువకొలఁదిని నెత్తి పెంకెరిగి దెమెక్కి పడునట్టుగా దాని మొగముమీఁద నొక్కతన్నుతన్ని, సింహమువెనుక కొటిగిక్రింద బడి కొట్టుకొనుచున్నసమయములో తన్నువంచించి చంపఁదలఁచుకొన్నదానినితానే వంచింపఁ గలిగితి నన్న సంతోషముచేత నికిలించుచుకాలికొలఁదినిపరుగెత్తి యదృశ్య మయ్యెను.

గీ. అవని నంగిటబెల్లంబు నాత్మవిషముఁ

బెట్టుకొని తేనెమాటలు వెలికిఁ బలికి

పరుల వంచింప నెంచెడుపాపరతులు

కడకుఁ దమ మోసమునఁ దామె చెడుదు రెపుడు.

—)o(—

౧౨౦. ముసలివాఁడు, మృత్యుదేవత.

— — —

బలహీనుఁ డయినయొకబీదముసలివాఁడు తనయూరిచేరువ నున్న యడవికిఁ బోయి చితుకులేటి మోపుకట్టుకొని నెత్తిమీఁదఁబెట్టుకొనియింటికిమరలవచ్చుచుండెను. ఎండదెబ్బచేతను దారినడచినబడలికచేతను ముసలివాఁడలసిపోయియాకట్టెల మోపు మోయలేక కొంతదారిసాగినతరువాత క్రిందఁబడ్చవై చినేలమీఁదచతికిలఁబడి రోఁజుచువినుగుచేత “ఓమృత్యుదేవతా! నీవొక్కసారివచ్చి నాశ్రమ నివారణము చేయుము” అని మృత్యువును పిలిచెను. ఆమాటలు పలుకఁగానే మృత్యుదేవత వాని వద్దకువచ్చి “ఓవృద్ధుడా! నన్నేలపిలిచినావు? నావలన నీ కేమికావలెను?” అని యడిగెను. ఆవృద్ధుఁడుమృత్యువు తనకంతసమీపములోనున్నదనియెఱుఁగకమృత్యు

దేవత సన్నిహితురాలు కాఁగానే భయముచేత వడవడవడఁకుచు, అమ్మా! ఈకట్టెల మోపు నా నెత్తిమీఁదినుండి జాతీపడినందున ముసలితనమువలనఁగలిగినబలహీనతను బట్టి మరల నేనిది నెత్తిమీఁది కెత్తుకోలేక నిన్నుఁ బిలిచినాను. ఇంతకంటె నీవలన నాకు మఱియేమియు నక్కఱలేదు.” అని వాఁడు తరమిచ్చెను.

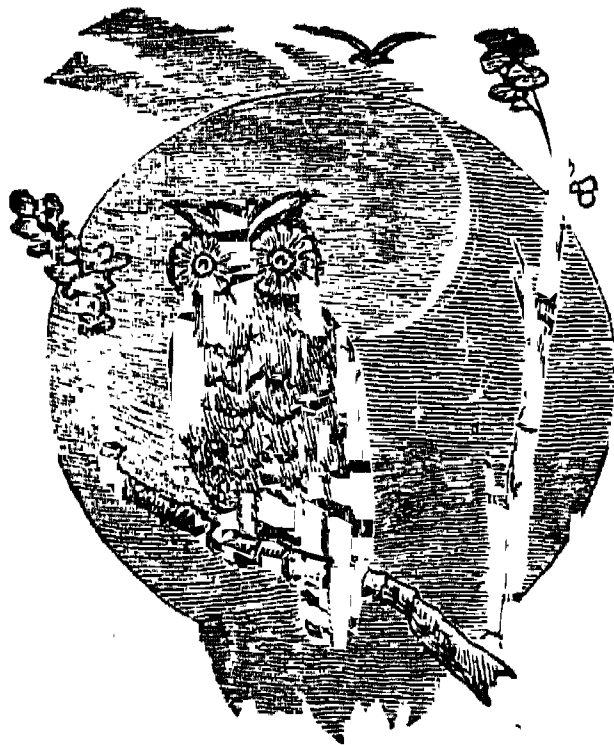
గీ. కొంత శ్రమకల్గఁగనె చావు కోరుకొనుచు
మరణ మనఁగానె నెఱతురు మనుజు లిలను.
మరణమునుగోరక నరుండు మరణ మొదవ
భయపడనిసాధువతఁన వఱల వలయు.

౧౨౧. గాడిద, గుఱ్ఱము.

—:—o(—

ఒకవర్తకుఁడు తనగాడిదమీఁద రెండు బొచ్చుమూటలును, గుఱ్ఱముమీఁద రెండుప్పమూటలును వేసి తనగ్రామమునకు తోలుకొని పోవుచుండెను. ఇట్లు పోవు చుండఁగా నడుమ నొకకాలువ యడ్డమువచ్చెను. ఆరెండుజంతువులును నీటిలో దిగి నడుచుచుండఁగా గుఱ్ఱము దిగినవైపున నీరు మిక్కిలి లోతుగా నున్నందున తడిసి మూటలలోనియుప్ప కొంత కరిఁగి మూటలు తేలికయ్యెను. ఇట్లవిరెండును కాలువ దాటి మరల మెట్టను నడుచుచుండఁగా గుఱ్ఱముతనమూట తేలికగుటయుతేలికయిన కారణమును మెల్లగా గాడిదతోఁజెప్పెను. అదివిని గాడిద తన మూటలను కూడ తేలికచేసికోవలెనని తలఁచి కొంతదూరము సాగినతరువాత మఱియొకకాలువకనఁ బడఁగానే దానిలోదిగి బుద్ధిపూర్వకముగా తనవీపుమీఁదిమూటలను నీటిలోముంచి వేసెను. గాడిద యనుకొన్నట్లు నీళ్ళలోముంచుటచేత బొచ్చుమూటలు తేలికకాక మఱింత బరు వెక్కినందున, అది యామూటలు మోచుకొని నడువలేక చచ్చెను.

గీ. సరిగ యోచించి, యితరులు సలుపునట్టి
కార్యములమేలుకీడులు కనఁగలేక,
యన్య లొనరించునట్లు చేయంగఁ బూన
నష్టమె పొసంగు లాభంబునకును మాటు.

౧౨౨. గుడ్లగూబ.

—)౯(—

మధ్యాహ్న సమయమునం దొకగుడ్లగూబ తొట్టిలోనుండి వెడలివచ్చి యొక కొమ్మమీఁదఁ గూరుచుండి, అద్భుతముగా నెలుగుచున్న సూర్యబింబమువంకఁ జూచి యిట్లు ప్రలపింప మొదలుపెట్టెను. “ఓహో! ఈసూర్యకిరణము లెంత పనికిమాలినవిగా నున్నవి! కన్నులు మిఱుమిట్లుకొలిపి యెలుకలు మొదలయినవానినికనఁబడకుండఁ జేయుట తప్ప నా కీసూర్యప్రకాశమువలన లేశమునఁబ్రయోజనముకానరాకున్నది. ఇటువంటి నిష్ప్రయోజనకర మయినసూర్యబింబమునుదేవుఁడేలచేసెనో నేనూహింపఁ జాల కున్నాను. పగలుకూడ చీకటియున్న పక్షమున, ఎంతోమనోహరముగా నుండును!”—అని తలపోయుచుండఁగా చేరునకొమ్మమీఁదికి వచ్చుచున్న గరుడపక్షి యామాటలు విని “ఓబుద్ధిహీనుఁడా! సూర్యబింబ మేమిప్రయోజనముకొఱకు చేయఁబడినదో తెలిసికోఁజాలక నిష్కారణముగా నేలదూషించెదవు? ఉన్నలోపమంతయు నీకన్నులలోనున్నదికాని సూర్యబింబములోనెంతమాత్రమును లేదు. గుడ్లగూబ యెలుకలనుపట్టుకోలేకపోవునని, నీమూలమున లోకమంతయు కన్నులున్నప్రయోజన మనుభవింపకుండవలెనని కోరుచున్నావా? నీవు పనికిమాలిన దనుకొనుచున్న సూర్యబింబము లోకమున కంతకును పరమప్రయోజనకరముగానున్నది. బుద్ధిహీనులుతప్పలోకములోమఱియెవ్వరును తా మేబుద్ధిమంతులమ నిశ్చలఁచుకోరు.” అని బుద్ధి చెప్పెను.”

గీ. ధారుణిని దామె కడుగొప్పవార మనియుఁ
దమకుఁ గొఱగానిదెల్ల వ్యర్థంబె యనియు
భావమునఁ దలంపక యెల్లవారికొఱకు
నీశ్వరుఁడు సృష్టిచేసెనం చెఱుఁగ వలయు.

౧౨౩. కోతి, నక్క.

—:) 0 (: —

ఒకపర్యాయము మృగరాజయినసింహము మృతినొందఁగా, అరణ్యమునందు గలజంతువు లన్నియు మృగరాజునేర్పఱుచుకొనుటకయి సభచేసి యొకవానరపతిని మృగరాజ్యమున కభిషిక్తునిజేసెను. మృగరాజ్యాధికారమునమి త్తమయిప్రయత్నము చేసినజంతువులలో నొకటియైననక్క మర్కటమును రాజునుగాఁ జేయుటచేత లోపల మిక్కిలి కోపముగలదయి పయి కాకోపమేమియుఁ గనఁబడనీక యడఁచు కొని నవ్వుమొగముతో తిన్నగా కొత్త రాజువద్దకుఁ బోయి యేకాంతదర్శనము చేసి నమస్కరించి, “దేవా ! నేనీష్వడొకధనీక్షేపమును జూచి వచ్చినాను. అయినను తనరాష్ట్రములో దొరకినధనమంతయు రాజు దయనఁదున నేను దానిని ముట్టుకోక యీశుభవార్తను దేవరకు నివేదించుటకయి వచ్చినాను. ఈనిక్షేప మితరులకంటఁ బడకమును పే దేవరవారక్కడకుఁ జయముచేసి చేతికిదక్కించుకొనవలెను. అనిమహా వినయభక్తులతో విన్నపము చేసెను. అప్పుడాకోతిరాజు ధనాశచేత తననక్క శృత్యునివెంటతత్తుణమే బయలుదేరి ధనమును స్వాధీనముచేసికొనుటకయినడిచెను. నక్క యాయపూర్వమృగరాజును దూరముగాఁగొనిపోయి యెలుకలనుబట్టుటకయి పెట్టినయినుపయంత్రము నొకదానిని చూపి యీసఁదుననుండి చేయిపెట్టి తీసిన యెడల మూతవిడిపోయి ధనముపయికివచ్చునని చెప్పెను. కోతి యామాట నమ్మి యాయంత్రములో చేయిపెట్టఁగానే పెట్టువదలిమీటపడి చేయియందులోచిక్కుకొని యూడి రాకపోయెను. చేయియూడిరాక బాధపడుచు రాజు “రాజద్రోహీ! ఇదియేమి? ఇట్లుమోసముచేసితివి?” అనికోపపడియడుగఁగా నక్క “ఓవెట్టిరాజా! ఈయంత్రములో తగులుకొన్ననీవ్రేళ్ళనే నీవు పయికిదీసికొని కాపాడుకోలేనివాఁడవు నీప్రజలయాపదలను దీర్చి వారి నెట్లు కాపాడఁ గలుగుదువు?” అని రాజు వక్కడవిడిచి తనదారిని బోయెను.

గీ. జనులు ప్రభువుఁగా నొకని జేకొనెడునపుడు

గుణబలాధ్యునినే యేర్చుకొనఁగ వలయు.

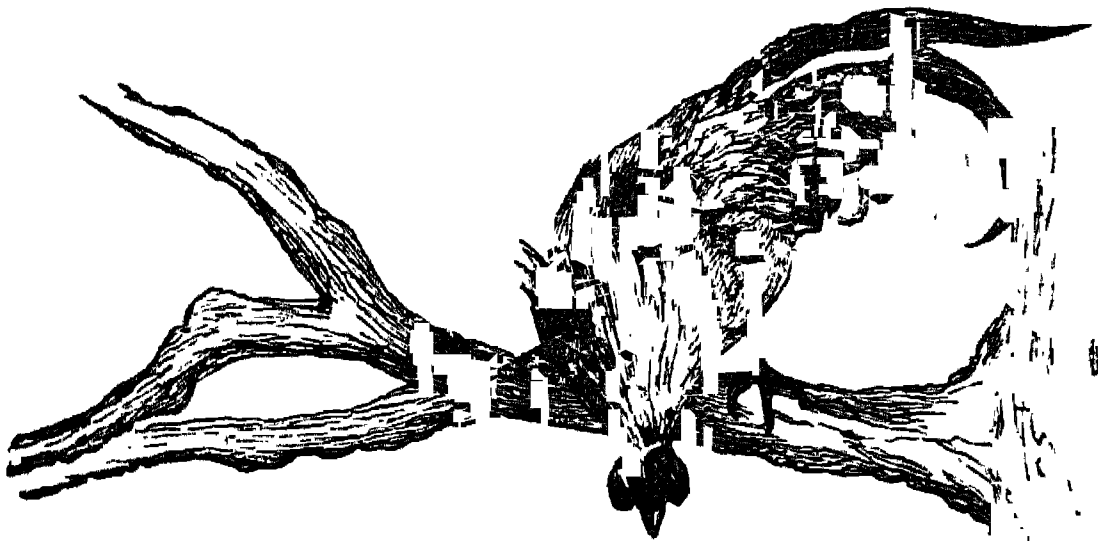
తమపనులె చక్కఁబెట్టుకొఁ దగనివారు

పరులకార్యము లెటు చక్కఁబఱుపఁ గలరు?

౧౨౪. కోడి, కుక్క, నక్క.

ఒకకోడియు కుక్కయు మిత్రములయినందున గలిసి దేశాటనము చేయుటకు

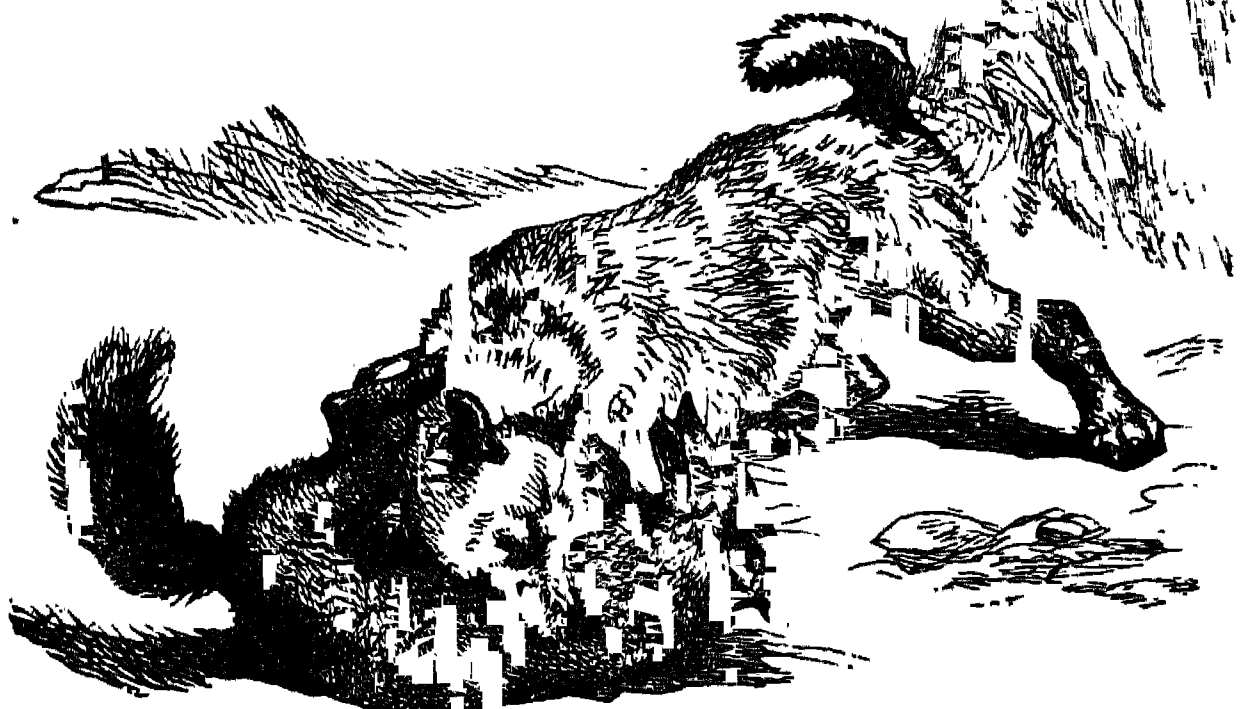
నిశ్చయించుకొని
ప్రయాణ మయి
బయలుదేరి అడవి
విహారమునఁబో
వుచుచీకటిపడిన
తరువాత కోడి

యొక పెద్దచెట్టు

యొక్కపయికొమ్మమీఁదికెక్కి కూర్చుండి కూర్చుండిగా కుక్క
దానిక్రిందితొట్టలో శయనించెను. ఇట్లారెండును రాత్రిగడపిన తరు
వాత తెల్లవాఱుజామున కోడియుండుగా నిద్రలేచి వాడుకప్రకార
ముగా బిగ్గరగా కూర్చు మొవలుపెట్టెను. ఆకూత చెవిసోకఁగా
నేయొకనక్కయూ కోడిని ప్రాతఃకాలభోజనమున కుపయోగింపవలె
నన్న నుద్దేశముతో మెల్లగా చెట్టుసమీపమునకువచ్చి పయివంకఁ
జూచిఁమిత్రుఁడా, కర్ణరసాయనముగావించబడిననీపాట నాహృద
యమును కరఁగించి నీమీఁద నవ్యాజానురాగము పుట్టించినందున,
నీదర్శనముపేక్షించి నీవిప్పడింతదూరమునడచి వచ్చినాను. నాకొక్క
సారినియాచింగనశౌఖ్య మిచ్చి నన్ను శన్యనిజేయుము.” అని వేఁడు

కొనెను. కోడిదా
ని మాయమాట
లు వినియనుమాన
పడిఁమిత్రుఁ
డా, నీవింతదూర
ము నన్ను వెదకు
కొనుచు వచ్చినందునకై నాకుపర

మానందము కలిగినది. నీవు దయచేసి చెట్టుయొక్క వెనుక వైపునకుఁ బోయి తొట్టగా నిద్రించుచున్న ద్వారపాలకుని లేపినపక్షమున, నీ కౌతఁడు పయికి వచ్చుటకు దారి చూపును. ” అని చెప్పెను. ఆమాటలు విని నక్క చెట్టుయొక్క తొట్టనదికిఁ బోయి పిలుచునప్పటికి లోపలినుండి కుక్క లేచినచ్చి దానిమీఁదినుండి గొంతుకొఱికి చంపివేసెను.

గీ. స్వప్రయోజనపరతతో సరసఁ జేరి
యాత్మలోపల లేని నెయ్యంబు నెఱపి,
యిచ్చక ములాడునట్టినిర్హేతుకౌప్త
వరుల నమ్మక మెలఁచువ పడఁగ వలయు.

౧౨౫. కాకి, పావురము.

—:) ౦ (: —

పెంచినవారు ప్రతిదినము వేసెడుమేఁత తిని యొకరియింట పావురములు సుఖపడుచుండుట చూచి చేరువచెట్టుమీఁద నున్న కాకి వానిలోఁగూడి తాను సుఖ పడవలెనని తలఁచి, వానివలె కనబడుటకయి తొక్కలకు తెల్లరంగు వేసికొని తన బంధువులను విడిచి సౌజవేళనుబోయి పావురపుగూటిలోఁ బ్రవేశించెను. పావురములు చీకటిలో నానవాలు పట్టలేక తమలోనికి రా నిచ్చినందున కాకి యారాత్రి సుఖ ముగా వానితో భోజనముచేసి పస్వళించి యూరకుండక, తాను వానిని మోసపుచ్చి తిని గదా యన్న సంతోషముచేత తన్ను మఱచి యుత్సాహముతో పొటపొడ నారంభించెను. ఆకంతస్వరము చెవినిబడఁగానే యది తమలోనిపక్షికాదని తెలిసికొనిపావురము లాకాకిని తన్ని పొడిచి తమలోనుండి వెడలనడఁచెను. కాకి దెబ్బలకు భయపడి యక్కడనుండి వెడలి మరల తనవారిలోఁ జేరుటకయి కామలవద్దకు పరుగెత్తెను. కాకులు దాని తొక్కలయొక్క తెల్లరంగును జూచి యది స్వజాతిపక్షికాదనుకొని దానిని తమలోనికి రానియ్యక తఱిమివేసెను. తనయవివేకముచేత కాకి యిట్లు లేనిపోనికష్టమును తెచ్చుకొని యుభయభ్రష్ట మయ్యెను.

గీ. స్వసుఖలబ్ధికై మాయలు పన్నువాఁడు
దుర్దశలె పొందు మిత్రలేక తుట్టతుదకు
ప్రజలు పయివేషములఁ దొల్ల భ్రమము గొన్నఁ
దెలిసికొందురు పిదపఁ జేష్టలనుబట్టి.

౧౨౬. గ్రద్ద, పిల్లి, పంది.

ఒక పెద్దచెట్టుయొక్క కొనకొమ్మలలో గూడు కట్టుకొని గ్రద్దయొక్కటి వాసము చేయుచుండెను. చెట్టుకు నడిభాగమునం దున్న తొట్టిలో నొకయడవిపిల్లి కాపురముండెను ; చెట్టుయొక్క యడుగున బోలుగా నున్న భాగములో పందియొక్కటి తన పిల్లలతో నివసించుచుండెను. అవియన్నియుఁ గలిసి కొంతకాలము సుఖముగా నేయుండెనుగాని యటులరునాత పిల్లియొక్క కుతంత్రముపన్ని సహవాసులసౌఖ్యమునకు భంగము కలుగఁ జేసెను. ఒకనాఁ డాపిల్లి చెట్టుపయికి ప్రాఁకిగృహమువద్దకుఁ బోయి మెల్లఁగా దానిచేవిలో “మిత్రమా! చెట్టుక్రిందిపందియేమిచేయుచున్నదో చూచినావా? అది చెట్టుచుట్టును త్రవ్వి వ్రేళ్ళ నన్నిటిని పెల్లగించి వేయుచున్నది. ఇట్లు త్రవ్వఁగా చెట్టు కూలినపక్షమున మనము లే నప్పడు మనపిల్లలకు హానిచేయవలె నన్న ద్రోహచింతతోనే యది యీపనిచేయుచున్న దని నా కిప్పుడు తోచుచున్నది. కాబట్టి యిల్లువిడువక నెలదినములవఱకును నీవు సదా దానినికనిపెట్టి చూచుచుండవలయును.” అని చెప్పెను. ఆమాటలు నమ్మి భయపడి గ్రద్దతనగూడు విడువక యా హాగనిద్రలు మాని దివారాత్రముల కాచుకొని యుండెను. అంతట పిల్లి మెల్లగా చెట్టు దిగి వచ్చి దీనముఖముతో పందియొద్దకుఁ బోయి యేకాంతముగా “మిత్రమా! నీ వీదిన మిల్లువిడిచి బయట పోఁగూడదు. నేఁడు నీ వావలికిఁ బోఁగానే నీపిల్లలలో నొకదానిని తెచ్చి కుడువఁ బెట్టెద నని చెట్టుపయి నున్నపాడుగ్రద్ద తనపిల్లలతో మెల్లగాఁ జెప్పచుండఁగాఁ గొన్నిమాట లిప్పుడు నాచెవిని బడినవి. ఈసంగతి ముందుగా నీకుఁ దెలియఁజేయుట మంచి దని సహవాసదోషముచేత నీయొద్దకు పరుగెత్తుకొని

వచ్చినాను. నేను వేగిరము నాయంటికిఁ బోవలెను. ఈలోపల గ్రద్ద నాపిల్లల కేమి మోసము తెచ్చునో యని భయమగుచున్నది." అని యచటనిలువక పయికిఁబోయెను. ఈకుత్సితవాక్యములను నమ్మి తనపిల్లలకుగ్రద్దయేమిహానిచేయునో యనిక్రిందపందియు, తనపిల్లలకు పంది యేమిహానిచేయునో యని పయినిగ్రద్దయు, తమనివాసములునదలక యక్కడనే రేయింబగళ్ళు కాచుకొని యుండుటచేత పస్తుపడి కృశించికొన్నిదినములలో గృధ్రవరాహములు చావఁగా మాయలమాటిపిల్లి వానిపిల్లలను తానును తనపిల్లలును జేరి భక్షింపఁ జొచ్చెను.

గీ. వారియొద్దఁ గొన్నియుఁ గొన్ని వీరియొద్దఁ
జెప్పి చెడఁగొట్టుదురు ఖిలుల్ చెలులనుఖిము.
కావునను బుద్ధిమంతులు కపటు లైన
పొరుగువారిమాటలు త్రోచి పుచ్చవలయు.

౧౨౬. గాడిద, కుక్క, తోడేలు.

అఁకలిగొనియున్నకుక్కను, బరువువేసినగాడిదను దనవెంటఁ గొని యొక పాంథుఁడు దారిప్రయాణముచేయు చుండెను. కొంతదూరముపోయినతరువాత వాఁడలసి యొకచోట తనగాడిదను కుక్కను నిలిపి తా నొకచెట్టుక్రిందపరుండిపోయిగా నిద్రపోయెను. అంతట గాడిద చేరువనున్నపొదలు మొదలయినవి మేయుచుండెను. కుక్కమాత్ర మాఁకలిచేత బాధపడుచు దాపునఁ గూరుచుండిగాడిదను జూచి యెరి

కాఁడా ! నీ వొక్కసారి వెంగి నానిమిత్తమయి నీవీపుమీఁద వేసియన్నయన్నము కొంచెము నన్ను తీసికో నిమ్ము.” అనియడిగెను. గాడిద దానిమాటలు పెడఁజేసి దెట్టి యది యెన్నివిధములఁ బ్రార్థించినను వినక తాను గడ్డి తిరుచు : “ మనయజమానుఁడు నిద్రలేచినదాఁక నీవుకొంచెమునే పోషికపెట్టవచ్చును. అతఁడు లేచి మాటతీసి నీ యన్నము నీకు పెట్టక మానఁడులే. ఇంతలో తొందరపడకు.” అని కసరెను. ఇంతలో నొకతోడేలు చేరునయడవిలోనుండి వచ్చి గాడిదమీఁది కుటీకి గొంతు పట్టుకొనెను. అప్పు డాగాడిద : “ చెలికాఁడా ! రమ్మరమ్మ. శీఘ్రముగా వచ్చితోడుపడి దీనిని విడి పింపుము ” అని కుక్కను పిలిచెను. “ మనయజమానుఁడు నిద్రలేచినదాఁక నీవు కొంచెమునే పోషిక పెట్టవచ్చును. అతఁడు లేచి నీకు తోడుపడకమానఁడులే. ఇంతలో తొందరపడఁబోకు.” అని పలికి కుక్క యక్కడనుండి కదలకుండెను. ఈమాట లను చుండఁగానే తోడేలు గాడిదను గొంతు కొఱికి చంపివేసెను.

గీ. ఒక్కచోటను గొలుపులో నుండువారు
సాకులను జెప్పి తగువేళ సాయపడక
తాము తప్పించుకొనఁ బ్రయత్నంబు పడక
యొండొరులకును దోడ్పడుచుండ వలయు.

౧౨౮. తోడేలు, మేఁకపిల్ల.

ఒకమేఁకపిల్ల యింటినడికొప్పుమీఁది కెక్కి కూరుచుండి యాదారిని తోడే లొకటి పోవుచుండఁగా దానిని పిలిచి యనేకదుర్భాషలాడి తిట్టెను. ఆమాటలు విని

తోడేలు తలయై త్తి పయికిఁ జూచి “ఓరిదుష్టుడా! ఈమాటలనలన నన్నవమాన పలుకుఁగలిగితి నని యెంచుకొని గర్వపడఁబోకు. ఈమాటలు నీ విప్పుడెక్కియున్న యున్నతస్థలమునుండి వచ్చినవని భావించు చున్నాను గాని నీనోటినుండి వచ్చినవని నే నెంచను. అధికుల నవమానపఱిచెడియీమహిమ యీస్థలముని కాని నీది కాదు.” అని దానిమాటలు పాటిగాఁ బట్టక తనదారిని బోయెను.

గీ. అల్పుల కతిశయస్థాన మబ్బు నేని,
తూలనాడుదు రధికులఁ దుచ్చమతిని.
తులుపమాటలు పలుకుటనలనఁ దమకు
వేలుహాని రాకున్నను బేరు చెడును.

౧౨౯. దొంగ, పిల్లవాఁడు.

ఒకపిల్లవాఁడు నూతిగట్టునఁ గూరుచుండి యొంటిగా నేడ్చు చుండెను. వాని యొద్ద నేమయిననున్న తస్కరింపవలె నని దొంగవాఁ డొకఁడాబాలునియొద్దకుఁబోయి “నీల యేడ్చు చున్నావు?. అని యడిగెను. నూతిలో తొంగి చూచు చుండఁగా నా మెడలోనికంటె యూడి నీటిలో పడిపోయినందున నేడ్చు చున్నాను.” అని యా బాలకుఁడు చెప్పెను. అప్పు డాచోరుఁడు వానికంతాభరణమును తా నపహరింప వలె నన్న దురాశచేత తనపయిబట్టలు తీసి యొడ్డునఁబెట్టి చూచుచుండఁగలసినదని యా బాలునితోఁ జెప్పి నూతిలో దిగి కొంతతడవు తడవులాడి యుం దేమియుఁ గానక మరల పయికి నచ్చెను. ఇట్లు పయికి నచ్చి చూచునప్పటి కక్కడ తనబట్టగాని బట్ట లకు కావలియున్న చిన్న వాఁడుగాని కనఁబడకపోఁగా వాఁడు మోసము చేయఁబోయి తానే మోసపోతి నని దుఃఖించుచు నింటికి నడిచెను.

గీ. పరుల మోసముచేసెడువారుకూడఁ
బొగులుదురు తమ్ముఁ బరు లింత మోసపుచ్చ
కడకు నంచన వ్యధ తెచ్చుఁ గాన, మనుజు
లొండొరుల మోసపుచ్చక యుండ నలయు.

౧౩౦. గొల్లవాడు, కుక్క.

—: (0) :—

ఒక గొల్లవాడు దొంగకుక్కను పెంచి తానుపనిమీద పోవలసినప్పు డెల్లను గొట్టెలమందకు దానిని కావలిపెట్టి పోవుచుండెను వాడు తన్నెంతో ప్రేమతో పెంచి కాపాడుచున్నను, కొంతకాలమున కాచెడుకుక్క తన యజమానుడుమార్ముగా పోయినతరువాత గొట్టెలలో నొకదానిని పట్టి కఱిచి చంపి భక్షించి యజమానుడు వచ్చినప్పటికి తా నేమియు నెఱుంగనట్లుతోకయాడించుచు నెరుగుగాఁ బోవుచుండెను. ఒకటి రెండుసారు లీప్రకారముగా జరిగినతరువాత తానుపనిమీదఁ బోయినప్పు డెల్లను గొట్టెయొకటి తక్కువగుచుండుటకనిపెట్టి యదితనకుక్కపనియే యని తెలిసికొని యాగొల్లవాడు దాని నురిపెట్టి చంపి చెట్టున వ్రేలాడఁదీయనలె నని నిశ్చయించి మెడకు త్రాడు తగిలింపఁబోగా, కుక్క వానిని జూచి ప్రతిదినమును గొట్టెలనెత్తుకొనిపోయి చంపి భక్షించుచుండెడుతోడేలును విడిచిపెట్టియెప్పుడో యొకసారి యొకగొట్టె నెత్తుకొనిపోయెడునన్నే లకరుణమాలించుపెదవు? పెంచిన ప్రేమచేత నైనను నాస్రావములు రక్షింపుము.” అని వేడుకొనెను. అందుమీద గొల్లవాడు “నీ విప్పుడు చెప్పినది నిజమే. అయినచు తోడేలుకంటె నీ వేయధికశిక్షకర్హుడవు. తోడేలు గొట్టెలను శత్రుని యెఱిగినాడన నేను దానిని వారించుటకై యెప్పుడూను కనుగలిగియుండును. నీవో గొట్టెలను కాచుపనికి నియమింపఁబడి యాపని నిమిత్తమే పోషింపఁబడుచున్నందున నేను నిన్నునమ్మి గొట్టెలను నీకప్పగించి యేనుఁజీయుండును. అందుచేత నీవు చేసినయీస్వామిద్రోహ మంతమాత్రమునుక్షమింపఁదగినది కాదు.” అని చెప్పి దాని నురితీసెను.

గీ. పగతుఁ డొనరించు ఘోరపాపంబుకంటె

భటునివిశ్వాసఘాత మల్ప మె యఘంబు.

చేరినమ్మినమిత్రునిఁ జెఱుచువాడు

ఘోరపాతకకంటెను గూరతరుడు.

౧౩౧. కుక్క, మొసలి.

కుక్కయొకటి గొప్పనదియొడ్డుననుండి పరుగెత్తుచు దప్పిక యయినందున నీరు త్రాగవలెనని యెంతో యభిలాషకలదయినను నదిలోని మొసళ్ళచుదలంచుకొనినీటిలో దిగుటకు భయపడి పయినుండియే మూతిచాచి నడుచునడుచు కొంచెమునీరు కలుగుచు పరుగిడఁజొచ్చెను. అప్పుడొక మొసలి దానిజూడ కనిపట్టి నీటిపయికి తలయెత్తి “మిత్రుడా నీ సంతతాందరపడి పరుగెత్తుచున్నావేమి? ఎంతోకాలమునుండి నేను నీతో చెలిమిచేయవలయునని మనసుపడి యున్నాను. దైని మిప్పుడు నిన్ను నాసమీపమునకుఁ దెచ్చినందున నీవు నామనోరథమును సఫలముచేసినవా మహానందభరితుడవ నయ్యెదను.” అని కుక్కను పలుకరించెను. “నీవు నాయెడలఁ జూపినగౌరవమునకెంతో సంతోషించినాను. నే నిప్పు డింతతాందరపడి పరుగెత్తుచున్నది నీవంటియాత్మలను తప్పించుకొనుట నిమిత్తమే.” అని యుత్తరమిచ్చి కుక్కయచ్చటనిలువకముందుకు పరుగెత్తెను.

గీ. సఖుల మని చేరుకుజనులసంగమంబు

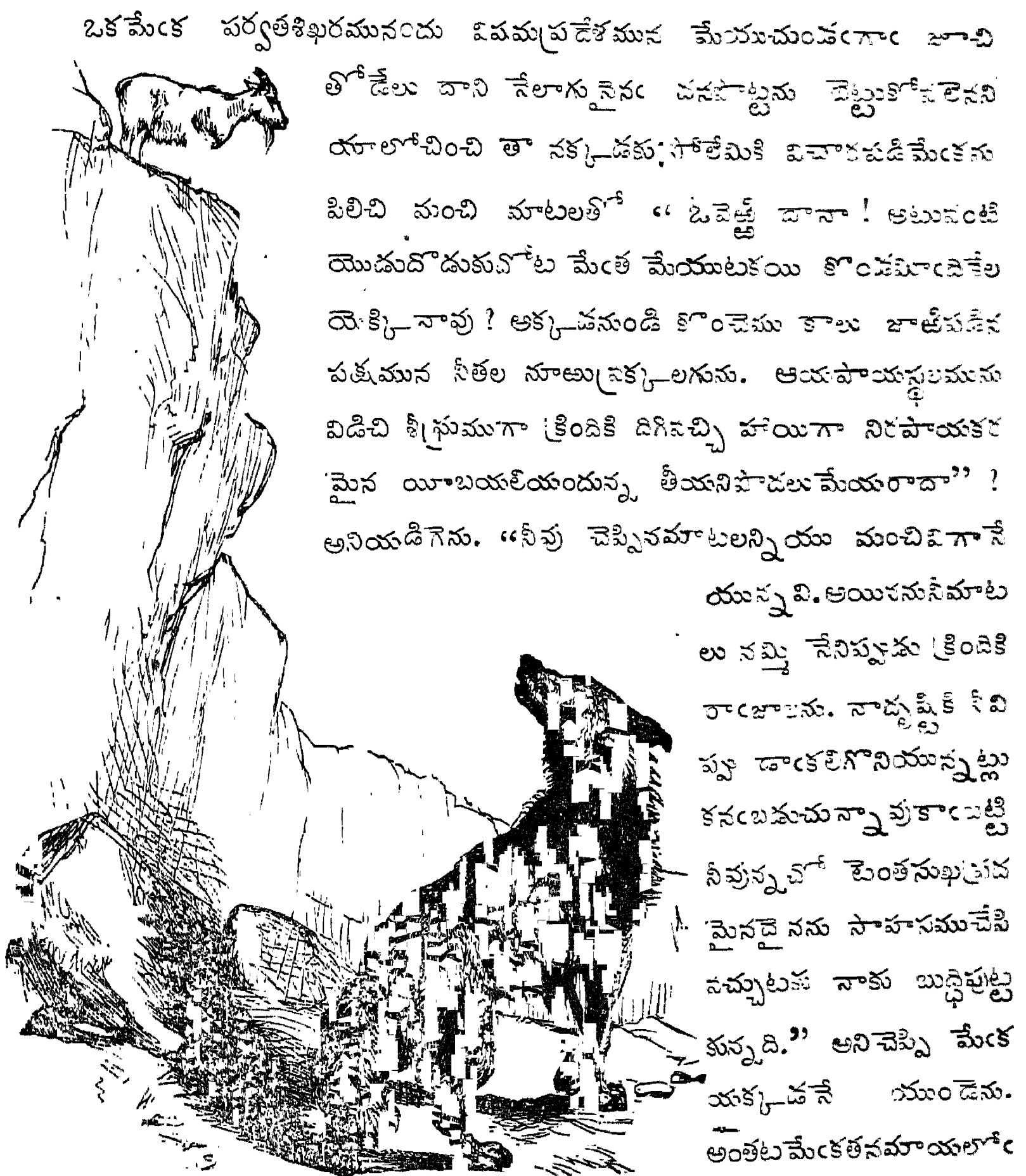
ననయము వివేకి తప్పించుకొనఁగవలయు.

దుష్టతతితోడి సాంగత్యదోషమునను

సాధులకు సర్వకష్టముల్ సంభవించు.

౧౩౨. తోడేలు, మేక.

—:) 0 (: —

ఒకమేక పర్వతశిఖరమునందు విషమప్రదేశమున మేయుచుండఁగాఁ జూచి తోడేలు దాని నేలాగునైనఁ దనహాట్టను చెట్టుకొవలెనని యాలోచించి తా నక్కడకుఁ గోలేమికి విచారపడిమేకను పిలిచి మంచి మాటలతో “ఒవెట్టే దానా ! అటువంటి యొడుదొడుకువోట మేత మేయుటకయి కొండమీదికేల యెక్కినావు ? అక్కడనుండి కొంచెము కాలు జాతీపడిన పక్షమున నీతల నూటునక్కలగును. ఆయపాయస్థలమును విడిచి శీఘ్రముగా క్రిందికి దిగివచ్చి హాయిగా నిరపాయకర మైన యాబయలియందున్న తీయనిపొదలుమేయరాదా” ? అనియడిగెను. “నీవు చెప్పినమాటలన్నియు మంచివిగానే

యున్నవి. అయినను నీమాట లు నమ్మి నేనిప్పుడు క్రిందికి రాజూరము. నాదృష్టికి నీవి ప్పూ డాకలిగొనియున్నట్లు కనఁబడుచున్నావుకాఁబట్టి నీవున్నచో టెంతసుఖప్రద మైనదైనను సాహసముచేసి నచ్చుటకు నాకు బుద్ధిపుట్ట కున్నది.” అనిచెప్పి మేక యక్కడనే యుండెను. అంతటమేకతనమాయలోఁ

బడనందునకయి చింతిల్లి నిరాశచేసికొని తోడేలు తనదారిని బోయెను.

గీ. చెప్పుహితబోధ ముంచిదై యొప్పుచున్న
నదియె స్వప్రయోజనపరుఁ డైనయట్టి
వంచకునినోటినుండి వెల్వడియెనేని
జాగరూకత వలయు నాచరణమందు.

౧౩౩. వైద్యుడు, అంధురాలు.

—:) ౦ (: —

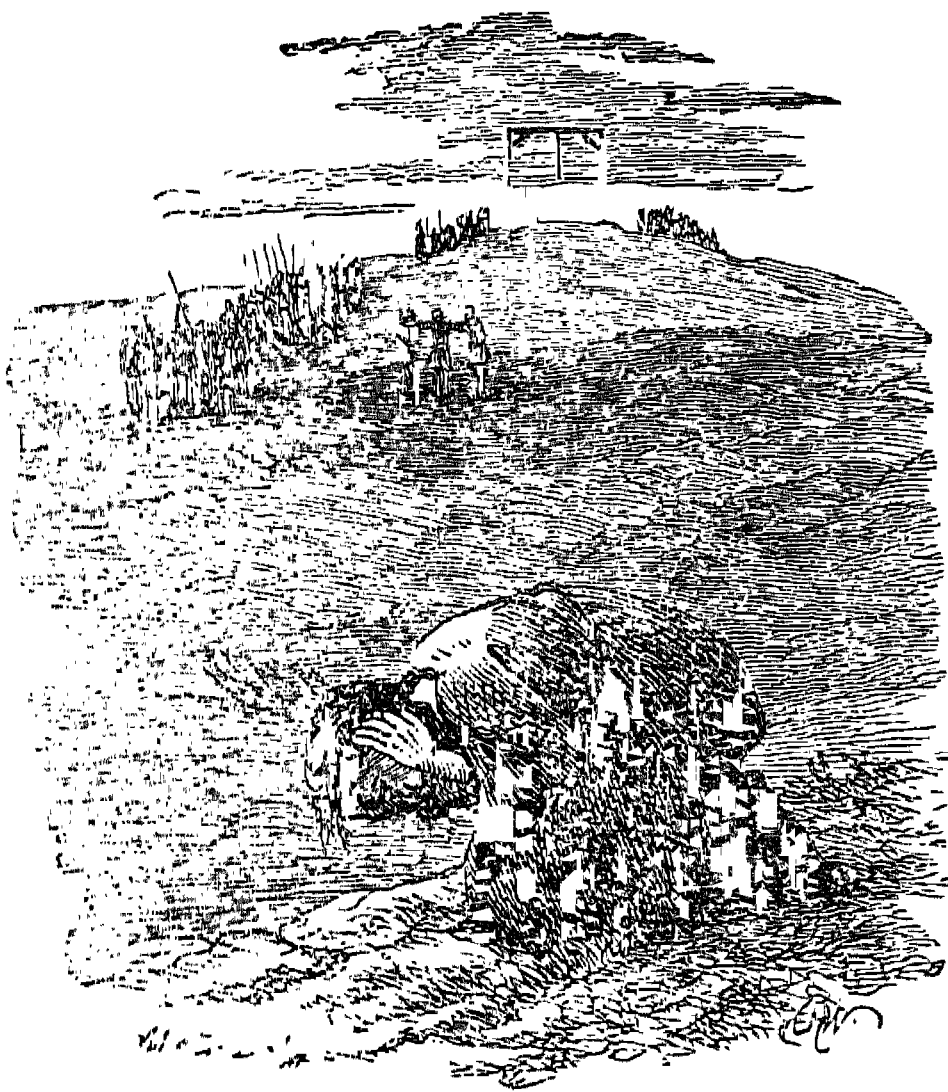
ఒకనృద్ధురాలంధురాలయినందున వైద్యుని నొకనిఁ దవయింటికిఁ బిలిపించి తననేత్రములు బాగుచేసినపక్షమున కొంతసొమ్మిచ్చునట్లును బాగుచేయకపోయిన పక్షమున నేమియు నియ్య నక్కఱలేకుండునట్లును మధ్యవర్తులనంద నిర్ణయము చేసెను. ఈయేర్పాటుచేసికొన్నతరువాత ప్రతిదినమున వైద్యుఁ డామెయింటికిఁబోయి కన్నులకుఁ గాటుకవేసి, ఆమె గ్రుడ్డిదయి మాడలేకపోవుటచేత నేదోయొకనస్తువును చేతఁ బట్టుకొని పోవుచువచ్చెను. ఇంటఁ గలనస్తువు లన్నియు కడలేరునప్పటి కావైద్యుఁ డామెకన్నులుకుదిర్చి, తనకిచ్చెదనన్న బహుమానమిమ్మని యడిగెను. ఆమె మగల దృష్టి బలము పొంది తనసొత్తును జూచుకొఁగలుగునప్పటి కింట నొకనస్తువును కంటికి కనఁ బడనందున వైద్యుని కిచ్చుటకుఁ దనయొద్దనేమియు లేదనిచెప్పెను. అప్పుడావైద్యుడు తనకు రావలసినరొక్కమునిమిత్తనధికారులయొద్ద నభియోగము లేఁగా, ఆపృథ్వాంగన ధర్మసభకుఁ బోయి “ఓధర్మాధికారులారా ! నాకు దృష్టి యెప్పటియట్లు వచ్చినపక్ష మునఁగొంతసొమ్మితని కిచ్చుటకును నాయంధత్వము బాగుపడనిపక్షమున నే నీతని కేమియు నియ్యకుండుటకును నే నొప్పుకొని నేత్రచికిత్స చేయించుకొన్నమాట వాస్తవమే. నాకన్నులు కుదిరినని యీతఁడు చెప్పుచున్నాఁడు. నాకన్నులు బాగు పడనే లేదని నే ననుకొనుచున్నాను. నాకన్ను లీఘనఁడు బాగుచేయుట కారంభింపక ముందు మాయంట నెన్నోనస్తువులను నేను చూచుచుండెడిదానను; ఇతఁ డిప్పుడు నాయంధత్వముపోయి నాకన్నులు బాగుపడినని దృఢముగా చెప్పుచున్నను నాకంటి కిప్పుడు నాపూర్వపునస్తువులలో నొక్కటియుఁగానఁబడ కున్నది. నే నీయనకు నిర్ణయించుకొన్న సొమ్మియ్యవలయునో లేదో ధర్మాధికారు లయినమీరే నిర్ణయించి చెప్పుఁడు.” అని విన్నపముచేసెను. అప్పుడు సభవారామెనస్తువులనతఁడు దొంగలించి నాడని తెలిసికొని యతఁడు తెచ్చినయభియోగము కొట్టివేసి నలుగురిలో నతని నవమానపఱిచి పంపివేసిరి.

గీ. న్యాయమార్గంబుచేత ధనార్జనంబు

చేయుటకు మాటు మోసంబు చేయునేని,

గౌరవము గోలుపడి సరివారిలోనఁ

బండితుండైనఁ దా నవ్వఁబాటు పొందు.

౧౩౪. తల్లి, పిల్లవాడు.

ఒకపిల్లవాడు పాఠశాలలో ముటియొకబాలునియొక్క పుస్తకము నొకదానిని దొంగిలించితెచ్చి తల్లిచేతి కిచ్చెను. దొంగపని చేసినందుకు తల్లి వానిని శిక్షింపక వాని శక్తిని మెచ్చుకొని తల్లి తనకొడు కెంతో ఘనకార్యము చేసినాడని సంతోషించి వాని కొకనారింజపండు బహుమానము చేసెను. ఈప్రాతాహముచేత వాడు ధైర్యము తెచ్చుకొని యప్పుడప్పుడు సొరుగువారిచిస్తువులను వా రెచుటియున్నప్పుడెల్లను తస్కరించితెచ్చి తల్లికిచ్చుచు క్రమక్రమముగా చౌర్యవివ్యయంబు గడివేటి కువకు పరిపూర్ణ పండితుఁ డయి పెద్దవాఁ డయినతరువాత నొకరియింట బందిపోటుదొంగతనము చేసెను. అప్పుడు ర జగలులు వానినిపట్టుకొని దండనాధికారి కొప్పగింపఁగా నతఁడు విమర్శించి వానికి మరణదండనము విధించెను. ఆశిక్షను జరుపుటకు చేతులు వెనుకకు విటిచికట్టి వానిని తలారు బురికొయ్యనద్దకు తీసికొనిపోఁగా వేడుక చూచుటకొఱకు గుంపులుగుంపులుగావచ్చినపౌరజనులతోఁగలసి యక్కడకు వానితల్లికూడ వచ్చి క్రిందఁ బడిసారలును తొమ్మునెఱుకొనుదు కొడుకునిమి త్తము పెద్దపెట్టున నేడ్వఁజొచ్చెను. తననిమిత్త మట్లు నేఱు బడి విలపించుచున్నతల్లిని జూచి వాడు తనతల్లి చెవిలో నొక్కమాట చెప్పినప్పుడు కనుజ్ఞ యియ్యవలసినదని యధికారులను వేడుకొని వారి

సెలవుపొంది రాజభటులవెంట తిన్నగా తల్లియొద్దకు నడిచి, చూచువారందఱును తల్లితో నేదో యేకాంత మాడుచున్నాడని తెలుచుచుండఁగా తల్లి చెవి రెండుపండ్ల సంఘసనుబెట్టి కలుక్కునకొఱికి ముక్కు యూడఁదీసెను. ఆబాధకు సంహింపలేక తల్లి మఱింతబిగ్గరిగా నేడ్చుచు చెవినుండి నెత్తురు వఱవలుగట్ట మూఁకలలోఁ బడి పరుగులెత్తఁ జొచ్చెను. అప్పు డక్కడనున్నవారందఱును వానిదౌష్ట్యమున కౌశ్చర్య పడి మహాకోపముతో వానినిజూచి “ఓరి పాపాత్ముఁడా! ఈవఱ కొకఘోరపాత కముచేసి యురిశిక్ష సనుభవింపఁ బోవుచుండియు బుద్ధితేక యీనడుమను కన్నతల్లి చెవులు త్రైంపి యీత్రొత్తపాప మేలకట్టుకొన్నావు?” అనియడిగి వానిని నానావిధ ముల దూషింపసాగిరి. అందుమీఁద వాఁడాపౌరబృందమును జూచి “అయ్యలారా! నామనవి యొక్కటి చిత్తగింపుఁడు. నేను నాచిన్ననాఁడు బడిదినములలో నొక బాలుని పుస్తకమును దొంగిలించితెచ్చి తనచేతికిచ్చినప్పు డీముండ నన్ను మెచ్చుకొని బహుమానమిచ్చి ప్రోత్సహపఱుపక నా కప్పుడే తగినదండన చేసియుండినపక్షమున నాకిప్పు డీగతి పట్టకపోయియుండును. నాయొక్క యీదుర్దశకంతకును మాతృమూలమున నున్నయాశత్రువే యాదికారణము. కాబట్టి నామృత్యువునకు మూలమయిన యీతల్లి నావిషయమునఁ జేసినయపరాధమునకు నే నిప్పుడు చేసినయీయ్యశిక్ష చాలదని చెప్పి యురికొయ్యలనెద్దికి నడిచెను.

గీ. జనకులయుపేక్షనలన నె జగతిలోనఁ

జెడుదు రెందఱొబాలురు శిక్షలేక

చిన్నపుడు నాటునుంచియొ చెడుగొ పిదప

బలపడి శిలాక్షరం బట్లు నదల దెవుడు.

౧౩గీ. సింహము గాడిదతోఁగలిసి వేటాడుట.

గాడిదను తోడుచేసికొని వేటాడవలయు నన్నబుద్ధి పుట్టఁగా సింహముక నాఁడు గాడిదను బిలిచి “నీవు నావెంటనచ్చి పొదలలో దాగియుండి నీచేత నైనంత బిగ్గరగా భయంకరధ్వని చేయుము.” అని యాజ్ఞాపించెను. గాడిదకూతవిని మృగములు దెవరి తమస్థానమును విడిచి ప్రాణరక్షణార్థమయి నానాముఖముల పరుగెత్తు నప్పుడు కొన్నిటిని సుభముగా పట్టుకొనచ్చునని సింహమీ ముపాయమాలోచించెను. ఇట్లు మృగరాజుయొక్క యాజ్ఞానుసారముగా గాడిద యరణ్యమునకుఁ బోయి యొక

పొదలో దాగి ముండి దిక్కులు ప్రతిధ్వనియిచ్చునట్లుగా నోండ్రపెట్ట నారంభించెను. ఆవింతశబ్దము విని భీతిచేత గుండె లదర మృగములుకొన్ని కాలికొదిని పరుగులెత్తి మృత్యుముఖమునకుఁ బోవునట్లుగా సింహము పొంచియున్నచోటికే పోయి సింహముచేఁ జంపఁబడి భక్షింపఁబడెను. ఈప్రకారముగా కావలసినన్ని మృగములను సింహ మాప్యాయనముగా భక్షించి తృప్తి నొంది, ఇంక నీవు నేనంగీతము చాలించి పయికి రావచ్చు నని గాడిదను బిలిచెను. అప్పు డాగాడిద తనరహస్యావాసమునుండి బయలుపెడలి నచ్చి సింహమునకు నమస్కరించి యెదుట నిలునఁబడి మహాగర్వముతో “ఓమహాప్రభూ! మీసేనకుఁ డిప్పుడు చూపినపాండిత్యప్రకర్ష మెట్లున్నది?” అని యడిగెను. “దిన్యముగా నున్నది. నీప్రభావమును నేనీవఱ కెఱిగియుండనిపక్షమున దీర్ఘమయిననీకూతకు నేనుసహితము భయపడియుందును.” అని సింహము మెచ్చుకొనెను.

గీ. కొత్త వారికి మది భీతిఁ గొలుపుచున్నఁ
బరిచితులకు హాస్యార్థుఁడౌ వదురుపోతు.
అఱపులనుబట్టి సింహము లట్లయున్న
గాడిదలె చేష్టలందుఁ బెక్కండుఁ జనులు.

౧౩౬. ఇద్దఱు బాటసారులు.

ఇద్దఱుమనుష్యు లరణ్యమార్గముననడుచుచుండఁగా వారిలోనొకనికి దారిప్రక్క నున్న చెట్టుమొదట గొడ్డలియొకటి కనఁబడెను. వాఁ డప్పుడు రెండవవానిని “జూచి సంతోషముతో “మిత్రుఁడా! నా కిక్కడ గొడ్డలి దొరకినది.” అనిచెప్పెను. “చెలికాఁడా! నాకని చెప్పఁబోకు. సహచరుల మయిరమరయిదటలో నెవ్వరి కేదిదొరకినను మన ముభయులమును పంచుకొని యనుభవింపవలసినవార మగుటచేత మనకని చెప్పు” అని రెండవవాఁ డనెను. ఆమాటకు మొదటివాఁ డొప్పుకోక గొడ్డలి చేతఁ బట్టుకొని నడువ నారంభించెను. ఈప్రకారముగా వారిరువురును తగవులాడుచు కొంచెముదూరము నడుచునప్పటికిగొడ్డలిపోఁగొట్టుకొన్నవాఁడుప్రక్కతోఁబలోనుండి పరుగెత్తుకొనివచ్చి “దొంగలారా! నిలుపుఁడునిలుపుఁడు. నే నీచెట్టుమొదటఁ బెట్టుకొన్నగొడ్డలి నెత్తుకొని పోవుచున్నారా?” అని కేకలువేయుచు వారివెంటఁబడెను. రెండవదండగరునివలె వెనుక పరుగెత్తుకొని వచ్చుచున్నమనుష్యుని జూచి భయపడి గొడ్డలి చేతఁబట్టుకొనియున్న మొదటివాఁడు రెండవవానిని జూచి “మిత్రుఁడా!

మనము చెడితిమి?" అనిపలికెను. 'మిత్రుడా! మన మరబోకు. నేను చెడితి నను. మొట్టమొదట లాభము వచ్చినదనుకొన్నప్పు డాలాభముగో నాకు భాగ మిచ్చుటకు నీ వొప్పుకోవందున నిప్పు డీరప్తములోఁగూడ నాకు భాగములేకుండ సర్వమును నీ వనుభవించవలసినదే" అని తోడివాడనెను.

గీ. చెలుల మంచును సుఖవేళఁ జేరనచ్చి
తొలఁగుదురు కష్టవేళను దుచ్చుజనులఁ.
సుఖము దుఃఖము నిజమైనసఖులు రెండుఁ
బాలికాపులై యనుభవింపంగవలయు.

౧౩౭. విగ్రహము మోచుకొని పోవుచున్న గాడిద.

—:(0):—

ఒకనూతనదేవాలయములో ప్రతిష్ఠ చేయుటకయి యర్చకులు మిక్కిలి ప్రసిద్ధి కెక్కినయొకవిగ్రహమును పొరుగుర మన్నయొకానొకజీర్ణాలయమునుండి తెచ్చి గాడిదమీదఁబెట్టివీధులలోనుండి తీసికొనిపోవుచుండిరి. అప్పుడావిగ్రహమున కెదురు పడినవారందఱును చేతులుజోడించి వీధిపొడుగునను గాడిదకాళ్లనద్ద విగ్రహమునకు సాగిలబడి మొక్కి సాగిరి. ఆగాడిద పురజను లందఱును తనయందలిభక్తిచేత

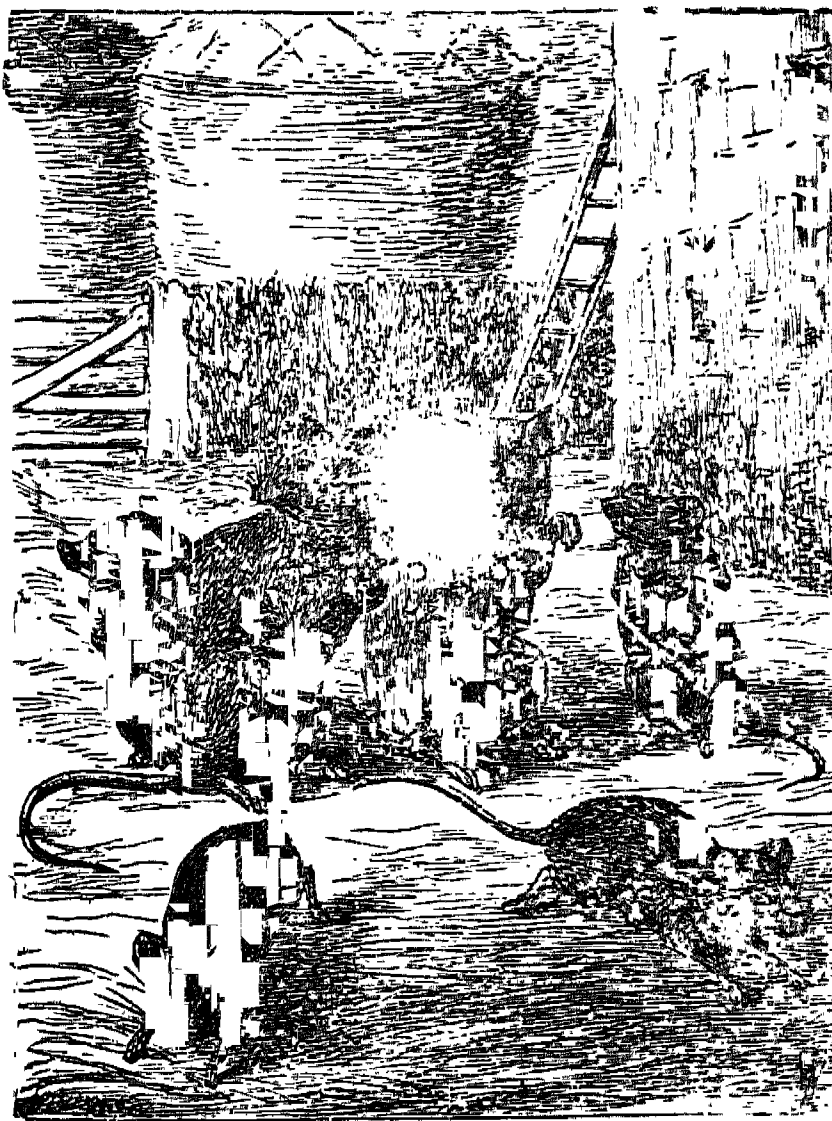
తనకే మొక్కుచున్నారని తెలుచుకొని గర్వము తలకెక్కఁగా తెల నిక్కఁజెట్టి దిక్కులు చూచుచు స్వగౌరవము నందఱికిని జూపఁజెనని వీధిచదువు నిలుఁబడి యచ్చటి నుండి కదల కుండెను. తోలువాఁ డెంతయువలించినను కదలకుండుటచూచి యని మాటలతో నడుచుజూడ కాఁక “ఓమొద్దుగాడిదా! జను లెల్లను గాడిదను కొలుచునంతటి బుద్ధిహీను లయినకాల మింకను రాలేదు. నీగర్వ మింతటితో చాలించి యింకముందుకు నడువు.” అనిపలుకుచు చబుకుతో చుట్టున వీఁపుమీఁద నాలుగుదెబ్బలు వేసి నిమిషములో కొత్తఁగావచ్చినగొప్పతనము నంతను ముఱచి పరుగెత్తునట్లు చేసెను.

గీ. తమకు యోగ్యతలేనిసద్గౌరవమున

కర్హుల ముందు నిక్కువా రల్పమతులు.

విష్టవీఁగుచుఁ దగనిదుర్వేషములను

బూనె నేనియు జనుఁ డసమాన మొందు.

౧౩౮. ఎలుకలసభ.

అందఱును నిద్రపోయి తలుపులువేసికొన్నతరువాత నెలుక లన్నియు నద్దరాత్రు మందొకసభామందిరములో పెద్దసభ చేసి తమకు ప్రతిదినమును సంభవించుచున్న పిల్లి

బాధను తొలగించుటకయి మార్గము నాలోచింప మొదలు పెట్టెను. అప్పు డా సభికులందఱును రెండుపక్షములుగానిలిచిసాధకబాధకములాలోచించి మహావాదములు చేసి పూర్వపక్షసిద్ధాంతములతో గొప్పగొప్పప్రసంగములు చేసిరి. ఆసమయము నందు మహానక్త యైనమూషకకుమారుఁ డొక్కఁడు ముందుకు వచ్చి తక్కినవారి నూరకుండ నియమించి, ముం దెప్పుడును తమకు పిల్లిబాధ కలుగకుండుటకుఁ దగిన మంచి యుపాయమును తాను కనిపెట్టితి నని పలికి, “మన మిప్పుడు పిల్లిమెడలో నొకగంట కట్టవలెను. ఆఘంటానాదముచేత పిల్లి ప్రయాణమయి కొంచెము కదలఁగానే దాని రాక ముందుగానే మనకుఁ దెలియును. ఆగంటచప్పుడు కొంచెము చెవిని బడఁగానే మెలఁకువపడి మనమందఱమును మనకలుగులలోదూఱి సురక్షితులమయి యుండవచ్చును. నిరపాయ మైనపరమోపాయ మింతకంటె మఱియొకటి లేదు.” అని తనసామర్థ్యము ప్రకటనచేసెను. ఆయాలోచన శ్లాఘాపాత్రముగా నున్నదని యామూషకకుమారుని సభవారందఱును వేయినోళ్ళఁ గొనియాడిరి. అప్పు డింతవఱకును మానము ధరించియున్న యొకవృద్ధమూషకము లేచి “ఓసభికులారా! ఈయాలోచన చక్కగానే యున్నది. నిశ్చితకార్యమును వెంటనే నిర్వహింపవలయును. అయినను మనలో నిప్పు డాపిల్లి మెడకు గంటకట్టు వారెవ్వరో బయలుదేఱవలసియున్నది. ముందుగా నాపౌరుషశాలిని నిర్ణయింపుఁడు.” అని యడిగెను. “మీరందఱునుజేరి పిల్లియొక్క సర్వాంగములను గట్టిగా పట్టుకొన్న పక్షమున నిర్భయముగా గంటను మెడకు నేను గట్టెదను.” అని యుపన్యాసకుఁడు మహాధైర్యముతోఁ జెప్పెను. తరువాత తక్కినయనయనముల నన్నిటిని పట్టుకొనువారు కుదిరినను ముందుగా గోళ్ళను పండ్లను బట్టుకొనువారు మాత్ర మెవ్వరును మహాసభికులలో దొరకనందున నాఁటికి సభ కలిసిపోయెను.

గీ. ఇంట నూరక కూర్చుండి యెందఱైనఁ

గానఁబడుదు రుపాయముల్ కఱపువారు.

కాని, కానరా రొక్కరుఁ గట్టమైన

పనిని బయివేసికొని చేయుబాహుబలులు.

౧౩. కోడి, నక్క.

—:—)0(:—

ఒకకోడిపుంజు చెట్టుయొక్క మీదికొమ్మమీదఁ గూరుచుండి కూయు చుండఁగా దానికంతస్వరము విని యాహారసంపాదనమునిమిత్తము చేరునను చెరచాడు చున్ననక్క యొక్కటి యక్కడకు వచ్చి, కోడి తా నండుకోలేనియెత్తుకొమ్మమీద నుండుట చూచి దానిని మాయచేసి క్రిందికి రప్పింపఁ దలఁచుకొని చెట్టుచేరునను బోయి “ఓమిత్రమా చిరకాలమునకు నేడు నిన్నుఁ జూడఁగలుగుభాగ్యము నాకు సంభవించినది. అయినను నీ విప్పు డసందర్భపుస్థలమునఁ మండుటచేత నీవంటిప్రాణ మిత్రుని తనివితీలు కాఁగిలించుకొని స్వర్గసుఖ ముభవింపుచున్నావు నాకు లభింప కున్నది. కొబ్బటి నీ వొక్కసారి చెట్టుదిగి వచ్చి త్వరకాలము నాకు నీగాఢాలింగన మిమ్ము” అని పిలిచెను. “చెలికాఁడా ! మిత్రసందర్భనముచేత నాకన్నులిప్పుడుకృతార్థము లయినవి. నామీద నీకు మనసులో నెంతప్రేమ యున్నదో నే నెఱుఁగనివాఁడఁ గాను. అయినను నే నిప్పుడు నీమాట విని క్రిందికి దిగి రాఁజాలను. కనుపులో లేని ప్రేమ కాఁగిలించుకొన్న రామగదా ! నామీది నిర్భైతుకకటాక్షముచేత నీ వొకచేళ నన్ను విడిచిపెట్టినను తక్కినజంతువులు విడిచిపెట్టునా ?” అని కోడి యుత్తర మిచ్చెను. “మిత్రుఁడా ! నీ వలుపంటిసందేహము పెట్టుకోవలసినదని లేదు. ఇటు పడక క్రిందికి దిగి రా. సమస్తమృగములును పక్షులును తమతమ సహజమయినజాతివై రమును విడిచి యిఁకముఁ దన్మోహమైత్రీ పూని యొకరి కొకరు హనిచేసికొక సోదర భావము పొంది ఓరోదకన్యాయమున సుఖముగా బ్రతుకలగు ననియు, ఎవ్వఁ డయిన నీనియమ మణుమాత్ర మతిక్రమించి యేజంతువున కైనను గొంచెము బాధ కలుగఁజేసినపక్షమున నట్టిపాపాత్ముఁడు ప్రూరశిక్షలకు గుఱి కావలసినదనియు, జంతు

వులలో కొంతకాలముక్రిందట జరిగినసంధివార్త యిన్ని సారులు సమస్తాటవులలోను ఘోషింపబడినను నీ వింకను విననే వినలేదా ? ఏమి యాయా క్షర్యము ” అనిముక్తు మీఁద వ్రేలువేసికొని యగ్భతపడఁజొచ్చెను. ఈమాటలయం దంతగా నాదరముంచక యప్పుడు కోడి తలయెత్తి దూరమున నేదోవింతజంతువు కనబడుచున్నట్లు ముంపు ఎంకచూడ మొదలుపెట్టెను. అనక్క దానియాకొరవికొరముకని పెట్టి “మిత్రుఁడా ! ఏల నీ వానంక నంతశ్రద్ధతోఁ జూచుచున్నావు ? అక్కడ నేమి కనబడుచున్నది ? ” అని యడిగెను. “మఱేమియులేదు. అపయినుండి మనవైపునకుఁ గొన్ని వేటకుక్కలు మాత్రము పరుగెత్తుకొని వచ్చు చున్నవి.” అని కోడి యుత్తరము చెప్పెను. ఆమాటలు చెవినిబడఁగానే గుండెలు తటతట కొట్టుకొనఁగా నక్క “మిత్రుఁడా ! ఇంక నాకు సెలవిచ్చిపంపుము. అర్థనిముషమును నేనింపు నిలువఁగూడదు.” అనిప్రయాణమయ్యెను. “మిత్రుఁడా ! తొందరపడఁబోకు. సమస్తజంతువులునుజాతివై రముమాని యున్న యీ సంధిసమయములో నీవు కుక్కలకు భయపడవలసినపని లేదుగదా ? అవి మనయొద్దకు రానిమ్ము. అప్పుడు మీయుభయులయొక్కయు సమావేశసౌఖ్యము చూచినతరువాత నేనుకూడ చెట్టుదిగి వచ్చి నీయభీష్టము తీర్చెదను. అందఱక నింపు నిర్భయముగానిలు వుము.” అని కోడి వేఁడుకొనెను. “నిలువను. ఈయడవిలో చాటించినసంధివార్త యింకను గుక్కలచెవులకు చేరినదోలేదో యెవ్వ రెఱుఁగుదురు ? అని నక్కయక్కడ నిలుచుక పరుగెత్తెను.

గీ. నగలకును మాయలకుఁ బేరుపడినవారు

క్షేమ మరయుచు మనమీఁదఁ బ్రేమ మెంతో

కలిగినట్లుగఁ దియ్యనిపలుకు నాడు

చున్నను దమక్తు లేద నమకుండ నిలయు.

౧౪౦. వనదేవత, మర్కటము.

—(c)—

పిల్లలలోనెల్లను మిక్కిలి చక్కనిపిల్లను దెచ్చిచూపినతల్లికి గొప్పబహుమాన మిచ్చెద నని పూర్వ మొకసాకి వనదేవత వనములోఁ గలమృగములలో నెల్లనుజాటఁ బంపెను. ఆఘోషము విని యనేకమృగములు తమతమశిశువులను దీసికొని వచ్చు చుండఁగా నన్నిటికంటెను ముంపుగా కోరియొకటి చప్పిడిదొడలునుచితుకముక్తును బట్టతలయుఁ గలకురూపి యైనతనశిశువును మాతృవాత్సల్యముతోఁ దీసికొని వచ్చి వనదేవతముండు పెట్టి, అసమానసౌందర్యము గలపిల్లను దెచ్చినతల్లి కిచ్చెదనని ఘో

షించినబహుమానము న్యాయముగా తన కొక్కతకే రావలసినదని మనవిచేసికొనెను. ఆమాటలువిని యప్పు డక్కడనున్నమృగము లన్నియు పక్కున నవ్వెను. అందు పయిని కోతి సమస్తజంతువులను రోషముతోఁ జూచి, “ఓమృగములారా! మీరేల యూరక నవ్వెదరు? ఈవనదేశత నాకొడుకు సౌందర్యమునకు మెచ్చి బహుమానమిచ్చినను ఇయ్యకపోయినను నాకు చింతలేదు. తల్లినైననాదృష్టి కీశిశువు నిస్సందేహముగా లోకములోనిశిశువులలో నెల్లరు మిక్కిలి చక్కనిది గాఁ గనఁబడు చున్నది.” అని చెప్పెను.

గీ. ఆత్మదృష్టిచేతఁ గురూపు లంచు నెంచి
పగులబిడ్డలఁ బరిహసింపంగ రాదు.
తల్లిదృష్టి కింపుగనుండుఁ దనమబిడ్డె;
కాకిపిల్ల కాకికి ముద్దుగాదె యెపుడు?

౧౩౧. గాడిద, కోడి, సింహము.

—:~0(—

ఒకగాడిద యు కోడి యు నొకనోట మేత తిరుచుండఁగా సింహ మొకటి వానివైపునకు వచ్చుచుండెను. ఆసింహము కంటఁబడఁగానే కోడిపుంజు గొంతెత్తి బిగ్గరగా కూయ నారంభించెను. స్వభావముచేత సర్పదా కోడికూత సింహమునకు భయప్రదముగా నుండుటనుబట్టి సింహ మాకూత చెవిని బడఁగానే వెనుకతిరిగి సహజ భీతిచేత పరుగెత్తజొచ్చెను. అక్కడ నున్నగాడిద యప్పుడు తన యాకారమును

జూచియే భయపడి సాటిపోవుచున్న దని భావించి సాటిపోవుచున్న సింహమును నుతీంతదూరము సాఱుదోలి తోడిజంతువులకు తనపౌరుషముః చూపవలసినసమయ మిప్పుడు తటస్థించిన దని తలచుకొని కోడికూత వినబడుచున్నంతదూరము దాని వెంటఁ బరుగెత్తెను. కోడికూత చెవినిబడుట మానఁగానే భయముతీటిసింహమువెనుక తిరిగి నూచి తన్నుఁ దఱుముకొనివచ్చుచున్న గాడిదమీఁదఁ బడి దానిని పట్టుకొనెను. అప్పు డాగాడిద “నాస్వభావమును నే నెఱిఁగి యుండియు లోపల లేనిపౌరుషమును పయికి నటించి సాటిజంతువులకద్ద మెప్పు పొందవలె నన్నబుద్ధిహీనతచేత సురక్షితస్థల మును విడిచి మృత్యుముఖమునకుఁ బరుగెత్తుకొని పచ్చి నిష్కారణముగా ప్రాణములు పోఁగొట్టుకొనుచున్నాను గదా?” అని తనలో తాననుకొనుచు సింహముచేత భక్షింపఁ బడెను.

గీ. లేశమును ధైర్యవీర్యముల్ లేనివారు

పయికిఁ గలవారిని నటంపంగ నెంచి

యధికు లొద్ద ననర్హకార్యములు చేసి

కష్టములు తెచ్చుకొందు రకారణంబు.

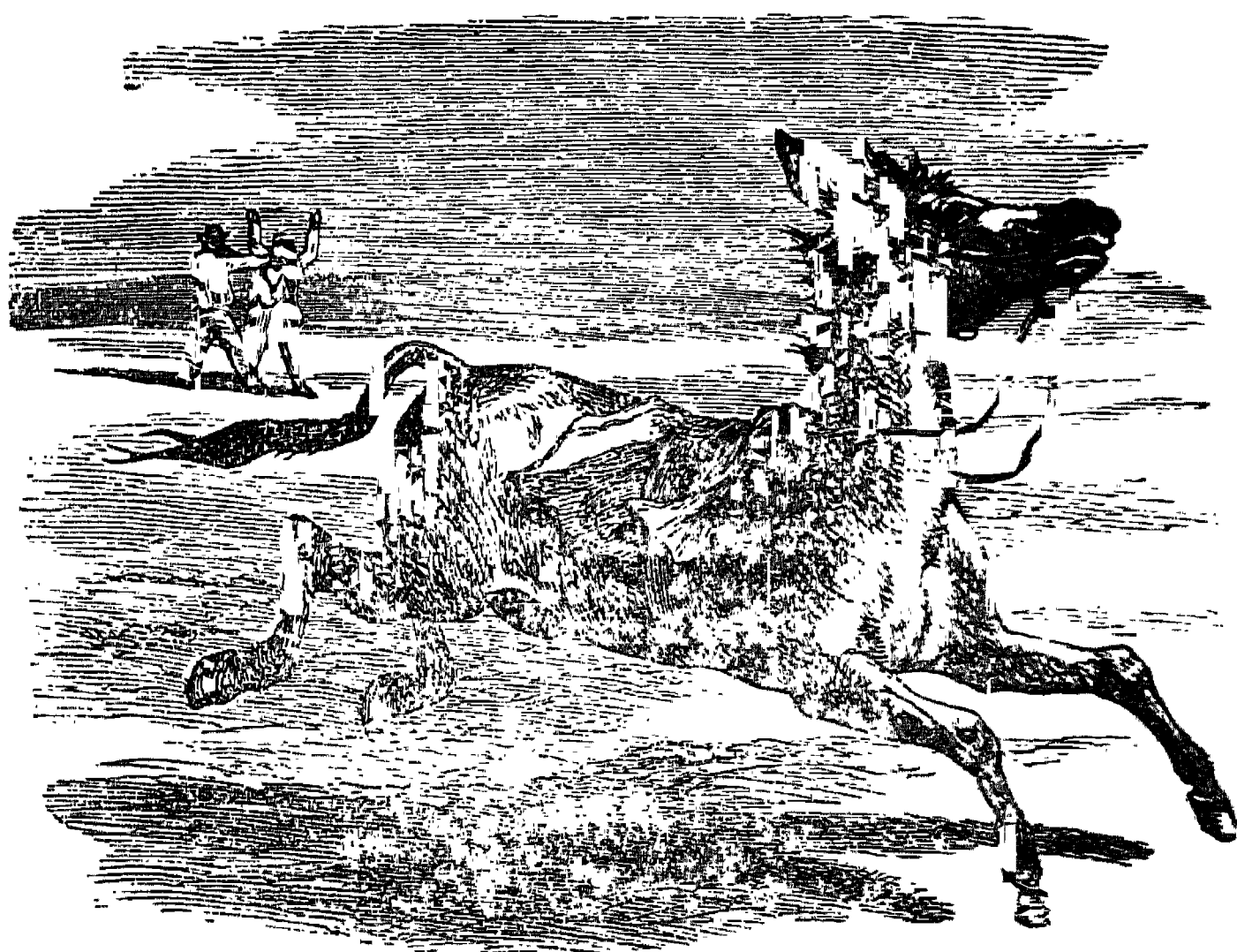
౧౨. తండ్రి, ఇద్దఱు కొమార్తెలు.

—:~0(—

ఒకొకొక కాపువాని కిద్దఱు కూతులు గలరు. అతఁడు వారిలో నొకతెను వ్యవసాయము చేయువానికిని, ఒకతె నిటుకలవ్యాపారము చేయువానికిని, ఇచ్చి వివాహములు చేసెను. ఇట్టిద్దఱు కూతులును తమభర్తలతోఁ గలిసి సుఖముగా కాపురము చేయుచుండఁగా, తండ్రి యొకనాఁడు వారిని జూచుటకయి పోయి కాలస్థితి యెట్లున్నదో విచారించి వారివిషయమునఁ దాను జేయవలసిన దేమైన నున్నదాయని యడిగెను. అప్పుడు వ్యవసాయము చేయుచున్నవానికి భార్యయైన పెద్దకూతురు “నాయనా ఎండలు హెచ్చుగానుండుటచేత మాపొలములోనిపయి రెండఁబాటు చున్నది. శీఘ్రముగాఁ గొన్నివర్షములు కురిసిన బాగుండును. కాబట్టి వెంటనేవానలు కురిపింపుమని నీవుదేవునిప్రార్థింపుము.” అని తండ్రిని కోరెను. ఇటుకలవ్యాపారము చేయువానికిభార్యయైనచిన్న కూతురు “నాయనా ఎండలెక్కువగానుండుటచేతమాయుటకలు చక్కగా నెండుచున్నవి. ఇంకను గొంతకాలముమాయుటకలెండునఱును మంచియెండలు కొచిన బాగుండును కాబట్టి వెంటనే వానలు కురిపింపకుండుమని నీవు దేవునిప్రార్థింపుము.” అని తండ్రినికోరెను. అప్పుడతఁడొచ్చిన్న కొమార్తెనుజూచి

, అమ్మా ! నీవు వానలు కురియకుండునట్లు ప్రార్థింపు మనుచున్నావు. నీయక్కగారు వానలు కురియునట్లు ప్రార్థింపు మనుచున్నది. ఇట్లు పరస్పరవిరుద్ధములయినకోరికలు కోరుచున్నమియిరువురిలో నే నెవ్వరికోరికను మన్నింతును ? అని యడిగెను.

గీ. స్వప్రయోజనమునుబట్టి సర్వజనులు
వాంఛచేయును రాత్మలాభంబె యెప్పుడు.
సర్వసముదైనదేవుడో సకలజనుల
క్షేమ మారసి తగినట్లు క్షేమ మిచ్చు.

౧౪౩. గాడిద, దానినీడ.

—)0(—

ఇద్దఱుబాటసారు లొకయూరికిఁ బ్రయాణముయిపోవుచుండిరి. వారిలోనొకని యొద్ద నొకగాడిద యుండెను. కొంతదూరము వారి సాగినతరువాత రెండవమార్దగ్గఁ దలసి నడవలేక తోడివానినద్దనద్దను పుచ్చుకొని గాడిదమీఁద నెక్కిపోవుచుండెను. ఈప్రకారముగా పతికొంతదూరము పోయినపిమ్మట వాఁ డాగాడిదను దిగి దాని నీడలోఁ గూరుచుండెను. ఇంతలో గాడిద యొక్కయజమానుఁడు నచ్చి కలిసికొని తన్నుఁగూడ దానినీడలోఁ గూరుచుండ నియ్యలసినదని రెండవాని నడిగెను. ఆ గాడిదయొక్కనీడ యొక్కనికిమాత్ర మే సరిపోవునదిగానున్నందున, వాఁడుతానదైదుఁ

బుచ్చుకొన్న గాడిదయొక్క నీడ తనయొక్కనిదేకొని యందితరులకు భాగము రాదని చెప్పి యజమానునికి తా వియ్యక నిరాకరించెను. అందుపయిని సొంతగాఁడు తాను గాడిదనుమాత్రమే యద్దె కిచ్చితినిగాని దానినీడ నియ్యలేదని యొకయశ్శతయుక్తి కల్పించి తగవులాడ మొదలుపెట్టెను. ఈవిధముగా నారంభమయినవివాద మంత కంతకు ముదిరి మాటలనుండి చేతలకు దిగఁగా, వారిద్దఱును లేచి ముష్టియుద్ధమున కారంభించిరి. ఈసందడిలో గాడిద సంఘ చేసికొని కాలికొలఁదిని పరుగెత్తి న. రి ముష్టియుద్ధము ముగియులోపల వారిదృష్టిపథమును దాటిపోయెను.

గీ. పుడమిలోపలఁ గొందఱు పురుషనరులు
నిరిమి తంబుగా నట్టి నీడకొఱకుఁ
గయ్యమాడుచు మున్నున్నగట్టిసాత్తు
గూడ దానికై పోఁగొట్టు కొందు రహహ

౧౪౪. విగ్రహముల విక్రయించుపురుషుఁడు.

—)ం(—

ఒకానొకయాచార్యపురుషుఁడు బీదతనముచేత బాధపడుచు విక్రయించుట కయి తనయింట నున్నయొక రాగివిగ్రహమును దీసికొనివచ్చి కనఁబడినవారి కెల్లఱు జూపి “బీభత్సాగ్రేసరులారా ఈవిగ్రహము నొద్ద నుంచికొని కొలుచు చుండువారికి మహేశ్వర్యము పట్టును. ఇంతమహిమగలయీ యమూల్య విగ్రహమును మీ కల్పక్రయ మున కమ్మెదను. మీలో నెవ్వరైననుదీనినిశీఘ్రముగాఁగొనిభాగ్యసంపన్నులకందు.” అని యందఱికిని హితబోధ చేయఁజొచ్చెను. అప్పు డక్కడనున్నవారిలో నొకబుద్ధి మంతుఁ డాగురూపదేశము విని దాపుననుంచి గురువందనముచేసి “స్వామీ! అటు వంటి యైశ్వర్యదాయకమయినదిన్యవిగ్రహమును తమయొద్దనే యుంచుకొని యది ప్రసాదించెడియైశ్వర్యమునంతను తామే యనుభవింపక యంతస్వల్పధనమున కితరుల కేల విక్రయించెదరు?” అని యడిగెను. “ఈక్షణముననే నా కిప్పుడు కొంతసొమ్ము కావలసియున్నది. ఈదేవత చిరకాల మారాధించినఁగాని ధనమియ్యదు.” అని యాచార్యుఁడాతని కు త్తరము చెప్పెను.

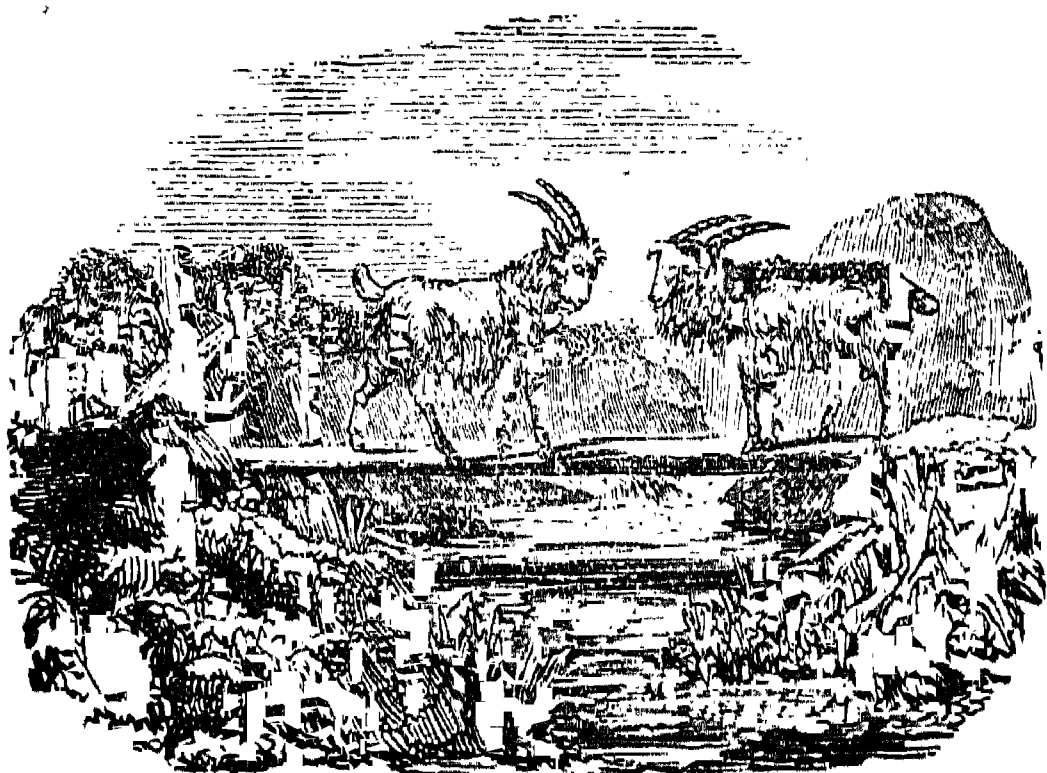
గీ. అబ్బు సిరి మంత్రతంత్రాళి నంచుఁ జాటి
యమ్మ పురు వాని వంచకు లన్యులకును.
అదియె నిజమైన, సిరి తామె యనుభవింప
కేల రాగికొసుకు విక్రయింపవలయు?

౧౮౫. కుంటివాడు, గుడ్డివాడు.

ఒకకుంటివాడును గుడ్డివాడును పూర్వ మొకసారి యొక గ్రామమునకు పోవలెనని బయలుదేరిరి. కుంటివాడు మెల్లగా కుంటుచు కొంతదూరము నడిచి నడవలేక యొకచెట్టుక్రిందఁ గూరుచుండెను. గుడ్డివాడును తడవుకొనుచు త్రోవ పొడుగునను దెబ్బలు తగిలించుకొనుచు నడిచివచ్చి యాచెట్టుకడకే చేరెను. ఇట్లద్దఱును నొక్కనోటఁ జేరి యొక్కడకిఁబోయెదని యొండొరుల నడిగి యిరువురును నొక్కయూరకే పోవలసినవారుగాఁ దెలిసికొనిరి. వారిలో గుడ్డివాడు “నేను పోవలసిన గ్రామ మిచ్చటికి త్రోవెడుదూరమే యున్నను నేను నడచుటకు శక్తుడ నయి యున్నను త్రోవ కనబడక పోవుటచేత పోలే కున్నాను” అని పలికెను కుంటివాడు తాను త్రోవను చూడఁగలిగినను కాలం లేకపోవుటచేత సంతదూరము చంకకఱ్ఱలతో నడవలేకున్నానని చెప్పెను. అప్పుడు వారిద్దఱును కొంతసేపాలోచించి యొకయుసాయము కనిపెట్టి కుంటివాడు గుడ్డివానిబుజముమీఁద నెక్కి త్రోవ చూపునట్లును గుడ్డివాడు కుంటివానిని తనవీపుమీఁద నెక్కించుకొని నడిచిపోవునట్లును, తమలో దా మొకయేర్పాటు చేసికొని యాప్రకారముగాఁ జేసి యుభయులును సుఖముగా గమ్యస్థానమును జేరిరి.

గీ. అంగహీనులు సహిత మన్యోన్యకరణు
లగుచు సాధించుకొనవచ్చు స్వార్థములను.
కావునను నంగజై కల్యకారణమున
మానవుడు చేతనౌపని మానరాను.

౧౪౬. రెండుమేకలు.

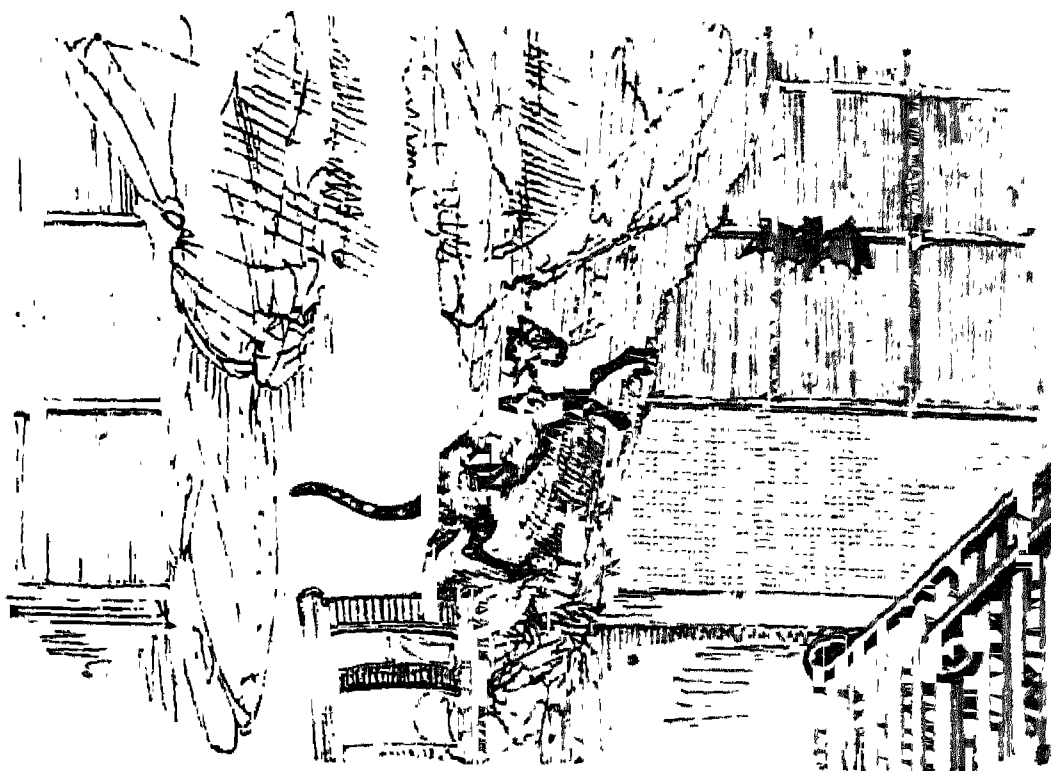
ఒకనాఁడు రెండుమేకలు చెటియొకవైపునుండియు నచ్చి యొకకొలువగట్టు చేరెను. ఈవలనుండి యావల కొకకొలువమీఁద నడ్డుముగా నొకబల్లచెక్క వేయబడి యుండెను. ఆబల్లచెక్క మిక్కిలి సన్నముగా నుండుటచేత నొక్కసారి యొక్క మేకదక్క రెండును దానిమీఁదనుండి నడచుట కనుకూల పడకుండెను. అయినను మేకలు మిక్కిలి గర్వముకలవై తమలో నొకదానిని ముందుగా కొలువ దాటిపోనీక యొకసారియే రెండును చెటియొకప్రక్క నుండియు బల్లమీఁది కెక్కినచ్చి మధ్యగా తారసించెను. ఈబల్లమీఁదనుండి కొలువను దాటుటకు నీ కెంతస్వాతంత్ర్యమున్నదో నాకు నంతస్వాతంత్ర్య మున్నదనియొకటియు, ఈబల్ల నీయొక్కదానినిమిత్తమే వేయబడి యుండలేదని రెండవదియు, కొంతసేపు తగవులాడి యొకదాని నొకటి త్రోసికొని రెండును కొలువలోఁ బడి మృతినొందెను. మఱికొంతసేపటి కాప్రకారముగానే మఱి రెండుమేకలు చెటియొకవైపునుండియు నాకొలువగట్టుకు నచ్చి యొకసారియే బల్లమీఁది కెక్కి కొలువనడుమ తారసించుట ప్రకటించెను. అవి మిక్కిలి సాధుస్వభావము కలవగుటచేత వెనుకటివానినలె పోట్లాడక తమలో నొకటి వెనుకకు పోవలెనని యెంచి యాయులుకుబల్లమీఁద తీరుగుట కవకాశము చాలక యాలోచించి యొకటి బల్లమీఁద పరుగిడి రెండవదానిని మెల్లగా తనమీఁదినుండి దాటిపొమ్మని చెప్పెను. అట్లుచేసి రెండును సుఖముగా కొలువ దాటి తమదారిని తాము పోయెను.

గీ. గర్వమున నొండొరులతోడఁ గలహమాడు

నల్పబుద్ధులు చెడిపోవు రచనియందు ;

గర్వపడె కొండొరులతోడఁ గలసి మెలసి

బ్రతుకు బుద్ధిమంతులు బాగుపడుదు రెప్పుడు.

౧౪౭. పిల్లి, గబ్బిలము.

— 0 —

ఇంటనున్న పెంపుడుచిలుకను చంపినందున యజమానుడు కేసుపడి యానాది కంటబడినపక్షమున తన్ను చావఁగొట్టెద ననిమహాకోపముతో లొబిట్ట పట్టుట కై, పిల్లి భయపడి పాటిపోయి యొకమూలను దాఁగి బేవుని వ్యాపించి ఉచ్చావించినాది న న్నియాపదనుండితప్పించినపక్షముననే నితముం దెప్పుడును నాకీరకాలములో పక్షులను భక్షింపను” అని మ్రొక్కుకొనెను. యజమానునికోపము శాంతపడితనకు మగణశిక్ష తప్పిపోయినతరువాత నొకనాఁడు పిల్లి గదిలో పెట్టెనట్ల గూడుచుండి యుండఁగా గబ్బిల మొకటి వచ్చి పెట్టెనిఁదవాలెను. అప్పుడాతఁడయొకమూలను వెనుక తాను మ్రొక్కుకొన్నమ్రొక్కుబడి యొకమూలను మనస్సున దాఁచుకొని పిల్లి కొంతనే పేమిచే నుటకును,తోచక యాలోచించి, తుదకురక్షణమాన్యమొకటి కనిపెట్టి సందేహ నివారణము చేసికొని నోటిలో పండ్లున్న హేతునచుట్టికొనియు పూర్ణముగా పక్షికానందున దానిని వధించుట దోషముకాదనినిశ్చయించి రత్నముయొగిరి పట్టుకొని దానిని భక్షణము చేసెను.

గీ. స్వార్థపరతను ధర్మబాహ్యంపులులు
చేయఁగాఁ దాము జనులు వాంఛించునపుడు
ధర్మసూక్ష్మతలంచు వ్యర్థంబు లెన
భేదములుపెట్టి చొత్తురు విపథమందు,

౧౪౮. బాలుడు, భాగ్యదేవత.

— 0 —

ఒకనాడు బాలుఁ డొకఁడు నూతియంచుపైని పరుండి నిద్రపోవుచుండెను. అదృష్టదేవత వానిని దూరమునుండి చూచి దాపునకు వచ్చియాచిన్నవానినికొట్టిలేపి “ఓబాలుడా! నీ వీయపాయకర మైనస్థలమును విడిచి నిరపాయమైన మఱియొక చోటికిఁ బోయి హాయిగా నిద్రింపుము. ప్రమాదవశమున నీ విష్వస్థీనూతిలోఁగూలిన పక్షమున, లోకులు నీతప్పిదమును కనిపెట్టలేక యీయాపదను నిస్కారణముగా నా కారోపించి నామీఁద లేనినింద మోపుదును. కాబట్టి నాయందనుగ్రహించిశీఘ్రముగా లేచి పొమ్ము.” అని వాని నక్కడనుండి పంపివేసెను.

గీ. ప్రజలు తమదోషమున నె విపత్తు లొంది
నిలుపుదు రదృష్టదేవతతలను దప్పు.
భరణిఁ దమకీడు మేల్కొనుఁ దామె కాని
కాదు భాగ్యదేవత యెందుఁ గారణంబు.

౧౪౯. తపస్వి, భల్లూకము.

— 0 —

ఒకానొకతాపనుఁ డొకయెలుఁగుబంటి కుపకారము చేయఁగా, ఉపకారస్మృతి కలదయి యాభల్లూక మాతనియెద్ద నివసించి నేవచేయుచుండుటకయి నెలపు వేడుకొనెను. ఆతపస్వి దానిప్రార్థననంగీకరింపఁగా, ఎలుఁగుబంటి ప్రతిదినమునా తని కుపచారము చేయుచు నతఁ డున్నగుహలోనే యుండెను. కొంతకాలమిప్రకారముగా నుండఁగా నతఁ డొకనాటిమధ్యాహ్నమున నెండబడలికచేతతనగుహలో

నిద్రపోవుచున్నప్పు డెలుగుబంటి దాపునఁ గూరుచుండి యాఁగు మొగముమీఁద వాలకుండ తోలుచుండెను. అది యెన్నివిధముల తోలినను పోవక యొక యాన నురలనురల వచ్చి యాతనిమొగముమీఁద వాలుచు వచ్చెను. “ఈసారి నిన్ను పట్టు చంపెదను చూడు.” అనిపలికి యెలుగుగొడ్డు ముక్కుమీఁద వాలెనున్న యాన మీఁది కోపముచేత నాతనిముక్కుమీఁద తనచేతికొలఁదిని మంచి ముద్దేశముతోఁ జొక్కచటపు చటచెను. ఈఁగ యాచటపుతో చచ్చెను గాని నోళ్ళుకొచ్చుకొనుచు చేత తపస్వియొక్క మొగము గాయపడి యాతనికి మిక్కిలి దాదా కలెను.

గీ. చెలులఁ గా బుద్ధిహీనులఁ జేర్చుకొన్న
మంచియుద్దేశములతోనె మనకు వారు
తెలివితేమిని నహితఁబు సలుపనచ్చుఁ
గాన, మూర్ఖులతో మైత్రి పూనరాదు.

౧౫౦. బీదవాఁడు, కొడుకు, గాడిద.

ఒకబీదవాఁడును వానికొడుకును విక్రయించుట కయి తమగాడిని సంతకు తోలుకొని పోవుచుండిరి. ఇట్లు పోవుచుండఁగా దారిలో నూతనదొడ్డి నిల్చిపోదు కొనుచున్నకొందఱుస్త్రీలు వారినిజూచి తమలోఁదాము నచ్చకొని యిట్లులా! ఇటువంటి బలిసినగాడిదను వెంటఁబెట్టుకొని తాము దానిమీఁద నెక్కక కాళ్ళెత్తు కొనుచు క్రింద నడుచుచున్న యీబుద్ధిహీనులవంటివారిని మీ చెప్పు దైనఁ జూచి నారా?” అని ముక్కులమీఁద వేళ్ళువైచుకొని యాశ్చర్య పడసాగిరి. ముసలివాఁడా యమ్మలక్కలమాటలు విని వెంటనే తనకొడుకును గాడిదమీఁద నెక్కించి తాను దానిపక్కను నడిచి పోవుచుండెను. అటుతరువాతఁ గొండుముసలివాఁడు వారి

కెదురుపడి “ఈకాలములో పెద్దలయెడ నెవ్వరికిని గౌరవములేదు. నడువ సత్తువలేని తనతండ్రిని ముసలివాడని చూడక క్రింద నడపించుచు తానుమాత్రము సుఖముగా గాడిదమీదనెక్కి యీసోమరికుఱ్ఱవాఁ డెట్లు నిర్విచారముగాఁ బోవుచున్నాఁడో చూడుఁడు. ఓబుద్ధిమాలిన బాలుఁడా! పిక్కలముగల నీ వింతట నైనను గాడిద మీదనుండి దిగి శోషిల్లుచున్నయీవృద్ధుని గొంతసేపు దానిమీద నెక్కినిమ్ము.” అనిమందలించిరి. అటుపిమ్మట ముసలివాఁడు తనకొడుకును గాడిదమీదనుండి దింపి తాను దానిపై నెక్కిపోవ మొదలుపెట్టెను. ఇంతలోఁ గొందఱుబాలురు వారి కెదురుగావచ్చి “ఓనిర్దయుఁడా! ఈపసివానిని కాళ్ళకు నెత్తురు దిగునట్లుగా క్రింద నడిపించుచు తుండులాగున నీవు గాడిదమీద నెక్కిపోవుటకు నీకెట్లు మనను వచ్చి నది?” అని కేకలువేసిరి. అంతట ముసలివాఁడు తనకొడుకునుగూడ తనవెనుకనుగాడిద మీద నెక్కించుకొని యూరినొకఁ బోవుచుండెను. ఈవిధముగా వా రూరిచేరునకుఁ బోవునప్పటికి మఱియొకగుంపు వారిని గలిసికొని “ఈగాడిద యెవరిది?” అని యడి గిరి. “మాదే” అనివారుచెప్పిరి. “మీదే యయినపక్షమున మీరిద్దఱు దీనిమీదనెక్కి యుండరు. ఈబక్కగాడిదమీద మీరిద్దఱెక్కి మోపించుకొని పోవుటకంటె మీరిద్దఱునుజేరి యీగాడిదను మోచుకొనిపోవుటమాబుద్ధికియుక్తముగాఁ గనుపట్టుచున్నది.” అని వారెంతఁదికొడుకులను పరిహాసము చేసిరి. అందఱిని సంతోషపెట్టవలె నన్న యాశచేత నాముసలివాఁడు తోడనే తాను గాడిదమీదనుండి దిగి కొడుకును దింపి త్రాళ్ళు తెచ్చి యీగాడిదకా శ్చంటఁగట్టి నడుమ నొకగడ తగిలించి యిరువురును చెఱియొకకొనను బుజములమీదఁ బెట్టుకొని యూరిబయల నున్నవంతెనమీది నుండి యీగాడిదను తలక్రిందుగా మోచుకొని పోవుచుండిరి. అప్పుడు జను లావంతను జూచి యద్భుతపడి చప్పటలు చఱచి యటవసాగిరి. ఆకేకలకు బెదరి యీగాడిద కాళ్ళు నిగుడఁదన్ని కట్లు తెగించుకొని క్రింది కాలునలోబడి చచ్చెను. అది చూచి యీవృద్ధుఁడు తనబుద్ధిహీనతకు పశ్చాత్తాప పడి, స్వబుద్ధి ననుసరించి నడవక యెల్ల వారిని మెప్పింపవలెనని ప్రయత్నించుటకంటె వెట్టి వేటొకటిలేదని తెలిసికొని, గాడిద పోయినందుకు ఖేదపడుచుఁ గొడుకుతోడఁగూడ నింటికి నడిచెను.

గీ. ప్రజల నందఱు సంతోష పఱుపఁ గోరి

యెల్లరకు నింపుగ మెలంగ నెంచువాఁడు

పదప నెవ్వరి సంతోష పెట్టలేక

యన్నిటికిఁ జెడ్డమతిహీనుఁ డగును జుమ్ము.

౧౫౧. తోడేలు, మేకపిల్ల.

—:) 0 (: —

కావలికుక్కలు చెట్లక్రింద శయనించి యుండగా, మేకలమండి యొక్క దొడ్డిలో మేయించుచుండెను. అందొక మేకపిల్ల యాటలనందడిని మందనువడిచి ముగ్గురుగాఁ బోయి కంచెవద్ద నిలుచుండెను. అప్పు డొక్కచుక్కతోడేలు కుక్కలఁగఱచుచేత లోపలికిఁ బోవుటకు సాహసింపలేక నెలుపలనుండి తొంగిచూచుచుండెను. దానిని బూచి మేకపిల్ల “ నీ విక్కడ నేమి పదకుచున్నావు? అని యడిగెను, “మీ కేమియు లేదు. నాలుగు గట్టికిపోఁచలు గొనిపోవుటకు వచ్చి చూచుచున్నాను. నీ కుక్క గలవానికి స్వచ్ఛందముగా మొలచిగడ్డిపరకలు నాలుగు నోటవేసికొని యేగుండునరయినను పుడిసెడు త్రాగిన కడుపు నిండదా ! కేనెడుపొట్టకయి యేల మాయాస పడవలెను ! నే నిప్పుడు చెప్పినటువంటియల్పాహారముతో తృప్తిపొందె యుండెదను. మీజాతిని జూడఁగా నా కత్యంతసంతోషము కలుగుచున్నది.” అని తోడేలు చెప్పెను. “నీవు మాంసభక్షణము చేయుదు వని మాపెద్దలు చెప్పుచుందులే ! అది సత్యము కాదా ?” అని మేకపిల్ల మరల నడిగెను. “మీవారు చెప్పినట్లు పూర్వము నేను మాంసాహారము గొనునాడనే కాని యీనడుమ వేదాంతోపదేశము పొంది యున్న పోషణమునకయి హింసాకర్మము చేయుట పాప మని గోసి జలపర్ణమాత్రిభక్షణముచేత దేహయాత్ర చేయుచు నాకుఁ గలిగినదానిలో నింత నీవంటియతిభ్యభ్యోగము మఱి బెట్టుచు సంతుష్టుడనయి వనవాసమున కాలముగడపుచున్నాను. నీవొక్కసారి యీ పలికి వచ్చి నావలన నతిథిసత్కారమును బొంది మరలఁ బొమ్ము. నీవంటివానికుక్షిలో నాచేతి దొక్కతృణము పడినపక్షమున నేను కృతార్థుడ నగుదును.” అని తోడేలు

దాని నాతిధ్యమునకుఁ బిలిచెను. లోకానుభవము లేకపోవుటచే మేఁకపిల్ల దానిమాయ మాటలు నమ్మి మోసపోయి యీవలికి నచ్చి యామాయవేదాంతిచేత భక్షింపఁబడియెను.

గీ. పూని లోకానుభవశూన్యు లైనవారి

మోస మొనరించి తమపొట్టు పోసికొనఁగ

వెదకుచుందురు నంచకుల్ నృకము లట్లు ;

కావున మనీషు లవ్వారిఁ గదియరాదు.

౧౫౨. నౌకాధికారి, యాత్రికుఁడు.

—:) ౦ (: —

ఒకఁడు సముద్రయాత్ర చేయు చుండఁగా నోడ కొంతదూరము పోయినందు వాత నడిసముద్రములో గొప్ప గాలివాన పట్టెను. అప్పుడు తరంగములు పర్వతోప మానములుగా లేచి సముద్రము నల్లకల్లోలము చేయఁగా మహావాయుసధమందలిగాలి పటమువలె నానె యల్లల నాడుచుండుట చూచి యెల్లవారును ప్రాణములమీఁది యాశ పెదలుకొని యోడ పగులు నని నిశ్చయించుకొని యుండిరి. అయినను దామాసమయము నందు భయపడక నౌకాధికారియు నావికులును మహోత్సాహముతోఁ బనిచేయుచుండిరి. ఇట్లు కొంతసేపు జరిగినపిమ్మట నీశ్వరానుగ్రహమువలన గాలి చల్లారఁగా నెల్ల వారికిని మగల ప్రాణములమీఁదియూశ కలుగ నారంభించెను. గాలి శాంతిపొందిన తరువాత నోడలోనున్న యాత్రికుఁడు మెల్లగా నౌకాధికారియొద్దకు పోయి “అయ్యా ! మీతండ్రిగా రేమి పనిలోనుండిరి ?” అని యడిగెను. ఈయోడ కధికారిగా నుండెనని యతఁ డుత్తరము చెప్పెను. ఆయన యెక్కడ వృత్తినొంది రని మరల యాత్రికుఁ డడిగెను. మాతండ్రిమాత్రమే కాక మాతాతఁకూడ సముద్రముమీఁదనే కొలువుచేసి యోడ మీఁదనే వృత్తినొంది రని యతఁడు చెప్పెను. “మీతండ్రితాతలకు ప్రాణోపద్రవము తెచ్చినయీసముద్రముమీఁద వాసముచేయుటకు మీకు భయమగుచుండ లేదా ?” అని యాత్రికుఁ డడిగెను. “నాకణుమాత్రమును భయములేదు. మీతండ్రిమాత్రము చావ లేదా ? అతఁ డెక్కడ వృత్తినొందినాఁడు ?” అని యామోడయధికారి యాత్రికునకు ప్రశ్నవేసెను. “ఆతఁడు మాయింటపాన్పుమీఁద నుఖముగా ప్రాణములు విడిచినాఁడు” అని యాత్రికుఁ డుత్తర మిచ్చెను. “మీతండ్రి పాన్పుమీఁద పోయినప్పుడు పాన్పు మీఁద పచ్చళించుటకు నీవు భయపడుచున్నావా ? సముద్రముమీఁద వాసముచేసినను భూమిమీఁద వాసముచేసినను పుట్టినవాఁ డెల్ల నుశ్యముగా గిట్టవలసినదే. ఈశ్వర ప్రసాద మున్నయెడల నెక్కడ నున్నను భయము లేదు.” అని యానౌకాధికారి చెప్పెను.

గీ. అవనియం దున్న సాగరమందు నున్న
జనుల సమముగా కక్షించు సర్వభర్త,
ఎచట నున్నను ధయమించుకేని పడక
యెల్లరు స్వభర్తమును నిర్వహింప వలయా.

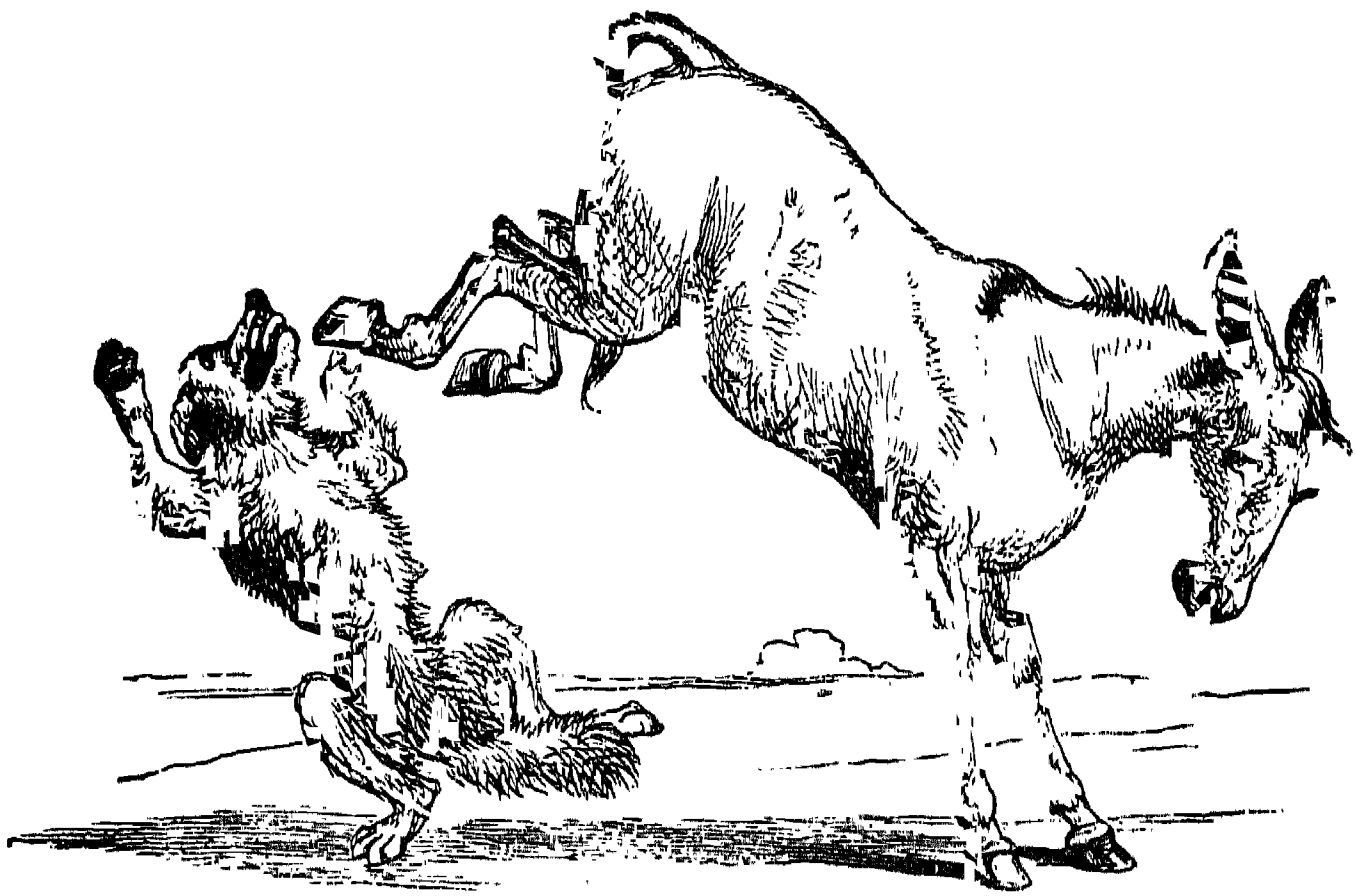

౧౫౩. మద్దిచెట్టు, ముండ్లపాదలు.

— 0 —

తిన్నగా బై కెదిగియున్న మద్దిచెట్టుకటి తనచుట్టుపట్ల నున్న పాదలను నిక్కి చూచి గర్వముతో “ఓచిటుపాదలారా! నేనీ యడవిలో గలవృక్షము లన్నిటిలోను చక్కనిదాన నయియెట్టిమహోన్నతస్థితి నొందియున్నానో చూచితిరా? నాకొప్పు లాకాశమునంటి యేజంతువునకును మట్టరా కున్నవి. నేనిట్టిశ్వాఘ్నిపదవిననుభవించు చుండఁగా, మీరు భూమినుండి నిలువెడై తయినను తలయెత్తుకొని శేవశేక దుగవృక్ష పడుచున్నారు. ఈప్రాంతములఁ దిరుగుకొట్టెలును మేఁకలును మీయాకులను మేసి మిమ్ముఁ దలయెత్తినీ కున్నవి. మీదురవృక్షము జూడఁగా నాకు పరితాపము గలుగు చున్నది.” అని పరిహాసము చేయఁ జొచ్చెను. దానిగర్వోక్తులు విని యొకమండ్ల పాద “ఓవృక్షమా! మాస్థితి నీకు నేఁడు పరిహాసాస్పదముగాక నఁబడుచున్నది. శేవు బోయవాఁడు గొడ్డలిచేతఁబూని వచ్చి కట్టెలకయి నీ మొదలునఱక నారంభించినవృక్ష మనయిరువురిలో నెవ్వరిస్థితి కెవ్వరు పరితాపపడవలయునో నీవే తెలిసికొందువు. వేగిర పడక ‘రెండుదినము లోపికపెట్టుము.’” అని ప్రత్యుత్తరము చెప్పి దానికి గర్వభంగము కలిగించెను.

గీ. కొలఁదివారలకును బోలె గొప్పవారి
కాపదలు వచ్చుఁజుమ్ము కాలాంతరమున.
కావునను లోకమునఁ దామె ఘనుల మనుచుఁ
బరులదుస్థితిఁ గని తూలఁబలుకరాదు.

(౧౫౪). గాడిద, తోడేలు.

—:0:—

గాడిదయొక్కటి యొకపొలములోమేయుచున్న పట్టుకోవలెననితోడేలాకటి చేరువను తనవంక వచ్చుచుండుట చూచి తప్పించుకొనుట కొకయుపాయ మాలో చించి కాలెత్తెత్తివేయుచు వెంటనే తాను కంటిదయినట్టు నటించసాగెను. అంతట తోడేలు దాపునకు వచ్చి యది యింక పాటి పోలేదనితలచియేలకుంటుచున్నావని కుశలప్రశ్నము వేసెను. తానొక కంచె దాటిపోవునప్పుడు కాలిలో నొకమోడు విడిగె నని చెప్పి, తన్ను భక్షించునపుడు గొంతులో గ్రుచ్చుకొనిబాధపెట్టకుండుట కయి యామోడును ముందుగాఁ నూడ దీయవలసినదని యాగాడిదతోడేలునువేడు కొనెను. తనక్షేమమునిమిత్తమని చెప్పిన యాపనికి తోడే లొప్పుకొని దానికా లెత్తి చూపుమని చూచి తలవంచి మోడెక్కడగ్రుచ్చుకొన్నదోఁబోధించుచుండఁగా, గాడిద వెనుకటికాళ్ళతో మూతిపం ధ్లాడునట్లుగా దాని నొక్కతన్నుతన్నిక్రిందఁ బడవెచి పరుగెత్తెను. తోడే లాదెబ్బతో సొమ్మసిల్లి వెనుక కొఱిగి మరలలేచికూరు చుండే నోటినుండే నెత్తురుకాట బాధపడుచు, ఇంకముం దెప్పుడును జోలిమాలిన పనులకు పోకుండు నట్లుగా నా కీగాడిద మంచిబుద్ధి చెప్పినది. నాతండ్రినాకొక్క జంతుమారణవిద్యనుమాత్రమే నేర్పినప్పుడు నాకు తెలియని వ్రణనైద్యములోనేనేల ప్రవేశింపవలెను?" అని తలపోయు చుండెను.

గీ. తనకుఁ గ రవ్య మైనట్టిపనినెతాను
జూచుకొనక యాధిక్యంబుఁ జూపఁ గోరి
జోలిమాలినపనులకుఁ జొచ్చె నేని,
వరుఁడు లాభంబు గోల్పోయి నష్ట మొందు.

౧౫౫. కోతి, దానిపిల్లలు.

— (౧) —

ఒకకోతికి రెండుపిల్లలు పుట్టెను. తల్లి యారెంటిలో నొకదానియం దొక పేమ గల దయి దానిని మిక్కిలి గారాబముతో బెంచుచు రెండవదానిని తన్నగాఁ జూడక యనాదరము చేయుచుండెను. ఇట్లుండఁగా నొకనాఁ డాకస్మికముగాఁ గొందఱు వేటగాఁడ్రు కుక్కలను వెంటబెట్టుకొని యాస్థలమునకు వేటకురాగా, కోతి వారినిజూచి భయపడి తత్తుణమే సాటిపోవలసిన దయ్యెను. అట్లాత్మరక్షణార్థము పరుగెత్తునప్పుడు సహితము తనయుద్దలబిడ్డను మఱచిపోక యాకోతి దానిని పదిలముగాఁ దనవీపుమీఁద నెక్కించుకొనెను. నిరాకరింపఁబడిన రెండవపిల్ల కూడ స్వాభావికమైనప్రాణభీతిచేత పరుగెత్తుకొని వచ్చి యప్పుడే వెనుకనుండి తల్లివీపు మీఁద చుమికెను. ప్రాణాంతయై పరుగెత్తుచున్న వేగిరసాటుచేత కన్ను గానక తల్లివీపు మీఁద నున్నతనబిడ్డలలో నొకదాని నిఁకొకదానినిగా భ్రమించి మహాకోపముతో తనకూరిమిబిడ్డనే చేతులతో నండుకొని నేలమీఁద వేసి కొట్టించంపెను. అందుచేత తల్లి చేత ద్వేషింపఁబడుచునచ్చినపిల్లయే తల్లివీపును గట్టిగా నంటిపెట్టుకొనియుండి సర్వా సాయములను తప్పించుకొని కుక్కలవాతఁ బడక బ్రతుకఁ గలిగెను.

గీ. ప్రియసుతుల గొందఱు దతిక్షేమ చూపి

భ్రష్టులనుజేయుమరు కన్న వారె వారి.

అధికముగఁ గూర్చి చూపనియట్టిసుతులె

బాగుపడుమరు తఱుచు సద్వర్తనమున.

౧౫౬ జంబుకము, మార్జాలము.

— (౨) —

కాలముగడపిననక్కయు పిల్లియు కలిసి యాత్రచేయుచు తొవలో పొద్దు జరుగుట కయి నీతివిషయమయినసంభాషణమారంభించెను. “సమస్త సద్గుణములలోను భూతదయ మహోత్కృష్టమయినది. మిత్రుఁడా. ఈవిషయమున నీయభిప్రాయ మేమి ?” అని నక్కయడిగెను. “నిస్సందేహముగా భూతదయ సర్వోత్తమమైనది. లోకములో భూతదయను మించినదర్శము వేటొకటి లేదు. దయావిహీనుని జన్మము నిరర్థకము” అని పిల్లి గంభీరభాషణములతో తనయభిప్రాయమును వ్యక్తీకరించెను. ఈవిధముగా నక్కయు పిల్లియు తమపాండిత్యప్రకర్షమును గనఁబఱచి యహంసను ప్రకరించుచుండఁగా చేగునపొదలోనుండి యొకతోడేలు వచ్చి పచ్చికబయలున మేయుచున్న గొట్టెలనుండమీఁదఁ బడి యొక గొట్టెపిల్ల మెడ పట్టుకొని యది యెఱి

యేడ్చుచున్నను జాలిపడక చంపి వాన్ని కన్నులయెరుటనేదానిని భక్షించెను. “ఇది కేవల భోరకృత్యము. ఈపాడుపొట్ట కయి సాధుజంతువులను హింసించురాక్షస కృత్యమును మాని కందమూలఫలాదిలతో కడుపునింపుకోరాదా?” అనిపిల్లి వేదాంత వాక్యములు పలికెను. “ఇది నిశ్చయముగా మహాదారుణకార్యము. జీవహింస యెన్నఁ రికిని కూడదు. అడవిలో మొలచిన యేత్యుణముతో నైనను జేసెడుపొట్ట పూడ్చుకో వచ్చును.” అని నక్క మఱింత యుత్సాహముతో పరమార్థవిషయమున ముచ్చటించు చుండెను. ఈరీతిని నిరర్గళి ధారగా జంబుకమాజ్జాలవదనగుహలలోనుండి ధర్మోపన్యాస యురములు ప్రవహించుచుండఁగానింతలో దయాద్రిహృదయముగలయానక్కయొక్క దృష్టి దారిప్రక్క నొక్కగుడిసెముందు నూక లేఱుకొనితినుచున్న కోడిమీఁదికి పుసరించెను. కోడి నేత్రగోచరము కాఁగానే నక్క భూతదయకు సెలవిచ్చితనహృదయమునుండి దూరముగాఁ బంపివేసి తాను కోడిమీఁది నుఱికి కన్నుమూసి తెఱచునంత కాలములో దానిని తనగర్భములోనికిఁ బంపివేసెను. అనిమిషమందే బలిసినయెలుకయొకటి గుడిసెలోనుండి యీవలికిరాఁగా జాలిగుండెగలమార్జాలము దానిమీఁది కెగిరి పట్టుకొని తనలోపలి జీనదయాపరత్వమును వెంటనే పైకి సాగనంపి దానిస్థానమున మూషకమును బ్రవేశపెట్టెను.

గీ. పయికి వేదాంతవాక్యముల్ పలుకుచున్న
జంబుకములట్లు నడుతు రసాధుజనులు.

నరుఁ డెపుడుఁ జెప్పనట్లే తా నడుచుకొనుచుఁ
బిల్లిశీలము విడిచి నర్తిల వలయు.

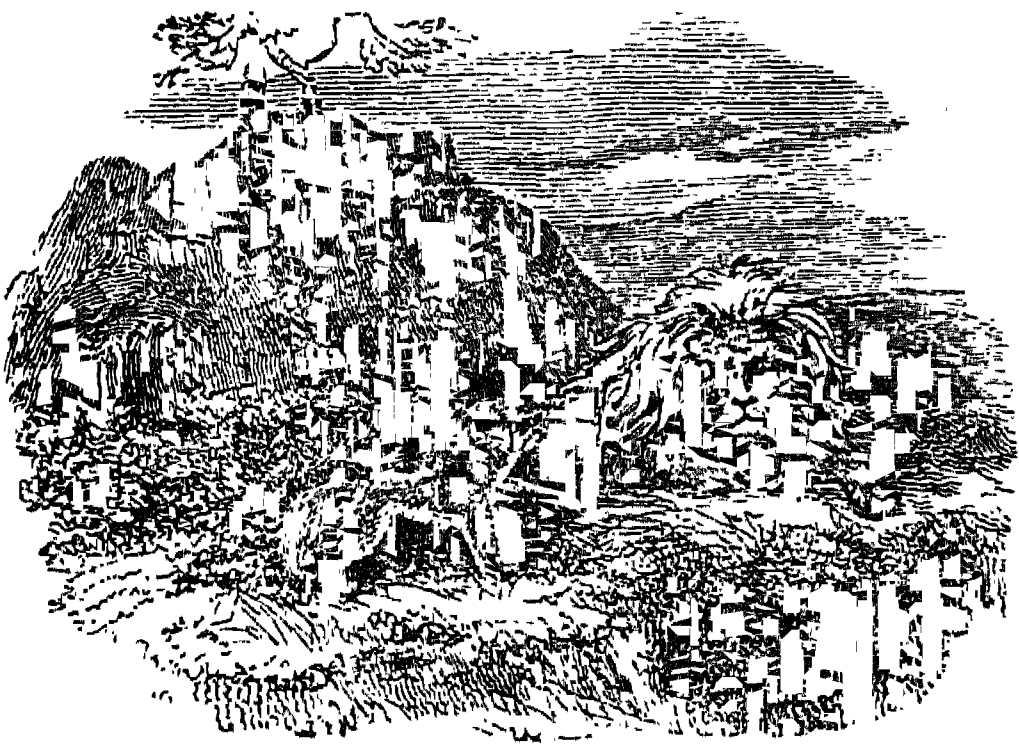
౧౫౭. మార్గస్థులు, మఱి చెట్టు.

—(౦)—

ఇద్దఱుమార్గస్థులు సుధ్యాహ్న సమయమున దొకయూరికిఁ బోవుచు నెండఁ బడి ఉస్సి త్రోవలో నొకమఱిచెట్టునీడను విశ్రమించి యలపు తీర్చుకొనుచు నొండొరులతో మాటాడుకొనుచుండిరి. కొంతసేపు సఁభాషణ జరిగినతరువాత వారిలో నొకఁడు మఱిచెట్టువంకఁ జూచి రెండవవానితో “ఇదిచెట్టులో నెల్లను మిక్కిలినిష్ఫలమయినది సుమా! జిహ్వా కింపుగా తినుట కొక్కపండయినను లభింపని యిటువంటి పనికిమాలిన చెట్టునలన లోకమున కేమిప్రయోజనము?” అనియాచెట్టును తీరస్కరించి మాటాడ మొదలుపెట్టెను. రెండవవాఁ డామాటల కానొనని తలయూచుచుండెను. అప్పుడాచెట్టు వారిమాటల కడ్డమునచ్చి “ఓకృతఘ్నులారా! మీరిప్పుడు నానీడలో హాయిగా విశ్రమించి సుఖమునుభవించుచుండి యునిష్ఫలమయినదానినని నన్నే నిష్కా-

రణముగా నిందించు చున్నారు. మీ రిప్పు డనుభవించుచున్న దానికంటెను నావలన మీకధికప్రయోజన మేమి కావలెను ?” అని పలికి వారి నో రడచెను.

గీ. పుడమిఁ బలువురు తమయల్పబుద్ధిచేతఁ
దెలియరు స్వలాభకరవస్తువులనె తాము.
అయిన, నుపయోగ పడుచుండు నవనిఁ గలుగు
వస్తుతతియెల్ల నొక్కొక్కపనికిఁ బ్రజకు.

౧౫౮. సింహము, ప్రతిధ్వని.

—)ం(—

అరణ్యములో సింహ మొక మృగమును జూచి గర్జించుచు దానివెంటఁబడెను. ఇట్లు వెంటడించుచుఁ గొంతదూరము పరుగుత్తి యొకపర్వతగుహను సమీపించు నప్ప టకికి మఱియొకసింహ ముఱచినట్టు ప్రతిశబ్దము బైలుదేఱెను. ఆశబ్దము విని సింహ మాశ్చర్యపడి నిలుచుండి “నాగర్జనమునకు ప్రతిగర్జనము చేయువాఁడెవఁడు ?” అని కేక వేసెను. “నాగర్జనమునకు ప్రతిగర్జనము చేయువాఁడెవఁడు ?” అనిమాఱుమ్రోతె వినఁబడెను. “నేనుమృగరాజను” అనిసింహము గంభీరస్వరముతోఁబలికెను. “నేను మృగరాజను.” అని మరల గంభీరనాదము వినవచ్చెను. “ఓరిమూర్ఖుడా ! చాటున నుండి యుఱవక నీవు నిజమైన పౌరుషశాలి ఎగు నువేని నాయెమటఁబడి ప్రేలుము.” అని మహాగ్రహముతో సింహము బిగ్గరగా నుఱచెను. “ఓరిమూర్ఖుడా ! చాటుననుండి యుఱవక నీవు నిజమైనపౌరుషశాలి ఎగు నువేని నాయెమటఁబడి ప్రేలుము.” అనిమరల బిగ్గరగా ప్రతిధ్వనము వినఁబడెను. ఆమాటలకు జంకి ధైర్యము విడనాడి తీచ్ఛనడి సింహము దిక్కులుచూడ మొగలుపెట్టెను. ఇదియంతయు దూరమునుండివినుచుండిన నక్కయొకటి యప్పుడుచేరుకునచ్చి నమస్కరించి “ఓమృగకులసార్వభౌమా ధీమర

వారిహృదయములూ భీతి గలిగించినది తమశత్రువు కాదు. ఇప్పుడు వినబడిన యాసింహనాద మాపర్వతగుహనుండి వెలువడిన యేలినవారివాక్యములప్రతిశబ్దము గాని వేటు గాను.” అని విన్నవించెను.

గీ. భావనాస్పృష్టములగు నాపత్తులకును
ధీరులును భయంపడుదురు భీరు లట్ల ;
కావునను భీతిహేతువు కనబడుటనె
దిగులు పొందక సత్యంబు తెలియవలయు.

బోయవాడు, వృక్షములు.

—-:) 0 (: —

గీ. వనచరుఁ డొకండు తన కేదో నలసినట్లు
విపినమును జొచ్చి యెల్లెడ వెదకుచుండ,
వృక్షములు వానిఁ గని “యేమివెతకె” దనుచు
నాదరముతోడ నడిగినఁ నాతఁ డనియె.

గీ. “ఎక్కు వేమియు లేదు. నా కొక్కచిన్న
కఱ్ఱ కావలె గొడ్డలికామకొఱకు.
అంతె” యన, వానిప్రార్థన యల్ప మగుటఁ
దలఁచి వృక్షంబు లొకకఱ్ఱ దాన మొసఁగె.

గీ. కఱ్ఱఁ గైకొని వెడలి యాక్షణమే వాఁడు
దానిఁ దనగొడ్డలికిఁ గామగా నమర్చి,
తనకు దయచూపినట్టియాతరుల నెల్లఁ
కట్టెలకై నేలఁ గూల్చుజొచ్చె.

గీ. యపు తక్కినచెట్లఁ జూచి,
పాత్రవిమర్శ లేక

యీకిరాతునకును దాన మిచ్చినట్టి
పాపఫల మెసుం డిది, యని పలికి కూలె.

గీ. ఇతరు లొగిఁ దన్ను యాచించునెడ వివేకి
పాత్ర మెఱిఁగి దానము చేయవలయు నెపుడు.
ఈవి యరయ కపాత్రున కిచ్చునేని,
తనకుఁ దనవారికిని ముప్పు దాన వచ్చు.

గరుత్తంతుఁడు, కాకి.

—:) 0 (: —

గీ. పర్వతాగ్రంబునందుండి పక్షిరాజు
క్షుత్తుచేఁ దూలి పసిగొట్టెఁ జూచి క్రింద
గోళ్యసంచున నిటికించుకొనుచు దాని
గగనవీధికి నెగసెను గ్రమ్మఱంగ.
గీ. చేరునమహీరుహముమీఁదఁ గూరుచుండి
చూచుచుండిన యొక కాకి వోద్యమంది
తాను నటుచేయఁగా నెంచి తత్తఁ ణంబ
మేయుచుండిన యొక గొట్టెమీఁద వ్రాలె.
గీ. వ్రాలినంతనె బొచ్చులో వడిగఁ గాళ్ళు
తగులుకొని యూడి రాకున్న నెగర లేక
గిజగిజను గొట్టుకొనుచుండె గింజుకొనుచు;
గొల్లవాఁడును జరగిన దెల్లఁ జూచి.
గీ. చెంత కరుదెంచి కాకంబుఁ జేయి సాచి
పట్టుకొని మెల్లగా గోళ్ళపట్టు తిగిచి,

నీ తి క థా మ ం జ రి.

గుడిసెకును గొంచుఁ జని యాడుకొనెడుకొఱకు

వాయసంబును దనపిల్లవాండ్ర కిచ్చె.

గీ. అత్తపరశక్తు లరయక స్వాతిశయతఁ

జేతకొనట్టిపనులకుఁ జేయి చాఁపి

యధికునట్లు నటించెడి యధమజనుఁడు

ధాత్రిలోపలఁ బరిహాసపాత్రుఁ డగును.

జంబుకము, మార్జాలము.

———:(0):———

గీ. పృథ్విజంబుకమును ముదిపిల్లి కలిసి

యాత్ర చేయుచు దారి నన్యోన్య మిట్లు

నీతివిషయంబులనుగూర్చి నిపుణుతుని

బుభ్రుసంభాషణ మొనర్ప మొదలుపెట్టె.

గీ. “కోవిధోత్తమ! సర్వసద్గుణములంను

భూతదయ మహోత్కృష్ట మీపుడమిమిఁడ.

నీయభిప్రాయ మేమియొ నిక్కముగను

జెప్ప” మని నక్క వేడినఁ జీలి పలికె.

గీ. “జంబుకోత్తమ యీప్రపంచంబునంను

నొక్కభూతదయయొ యుత్తమోత్తమంబు.

దానిసరిపోల్పఁ గలచె సద్ధర్మ మొకటి?

వ్యర్థము దయావిహీనునిబ్రతుకు తలఁప.”

గీ. ఇటు సృగాలమార్జాలంబు లేపుమిఱి

సాధుసాల్లాప మొక్కింత సలుపు చుండ,

దండపాదనుండి తోడే లొకండు దుమికి

గొట్టెపైఁ బడి పడి దానిగొంతు కొఱికె.

గీ. కాంచి మార్జాలపతి “కటకట! యిదెంత

ఘోరకృత్యము! చెడుపొట్టుకొఱకు సాధు

జంతువులఁ జంపు టుచితంబె? శాకమాత్ర

మునను నుదరంబు పూరించుకొనఁగరాదె?”

గీ. అనవుడు సృగాలపతి యిట్లు లనియె “నకట

యెంత దారుణకౌర్య మీన్మృకము చేసె!